

ZAPISNIK
sa Desete sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 16. maja 2013. godine

Sjednica je počela u 13 sati.

Sjednicom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: Husnija Šabović, Kemal Zoronjić, Ljerka Dragičević, Snežana Jonica i mr Dritan Abazović.

Sjednici nijesu prisustvovali poslanici: dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora, doc. dr Srđa Popović, dr Izet Bralić, dr Novica Stanić i dr Radovan Asanović.

Sjednici je, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovao Zoran Pažin, zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava.

Sjednici je po pozivu, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine prisustvovao dr Predrag Sekulić, zamjena člana u Delegaciji Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope.

Takođe, sjednicu je na njihov zahtjev, a po odobrenju Predsjednika Odbora, pratio Milan Radović, koordinator Programa Ljudskih prava u NVO "Građanska alijansa".

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sledeći

D N E V N I R E D :

Usvajanje Zapisnika sa:

- Pete i nastavka pete sjednice Odbora, održanih 6. i 15. marta 2013. godine,
- Sedme sjednice Odbora, održane 25. marta 2013. godine,
- Osme sjednice Odbora, održane 29. marta 2013. godine

- 1. INFORMACIJA O MEĐUNARODNO PRAVNIM POSTUPCIMA PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA, koju je Odboru za ljudska prava i slobode, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostavio Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava;**
- 2. IZVJEŠTAJ O STUDIJSKOJ POSJETI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE ODBORU ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA NACIONALNIH MANJINA HRVATSKOG SABORA I DRUGIM RELEVANTNIM INSTITUCIJAMA KOJE SE BAVE LJUDSKIM PRAVIMA I PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA REPUBLIKE HRVATSKE, održanoj 20. i 21. marta 2013. godine;**
- 3. AKTIVNOSTI ODBORA od 26. februara do 12. aprila 2013. godine:**
 - (1) Informacija o učešću predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Javnoj raspravi o Nacrtu strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba za period 2013- 2018. godina, održanoj 26. februara 2013. godine;**

- (2) Informacija sa Sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halila Dukovića i člana Odbora, poslanice dr Ljiljane Đurašković sa profesorom Eduard Roigom, predstavnikom SIGMA-e, održanog 27. februara 2013. godine u Podgorici;
- (3) Informacija o učešću predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Stručnoj raspravi "Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom", koju su organizovali Skupština CG i NVO "Građanska alijansa", pod pokroviteljstvom USAID-a, u sklopu Programa Efikasnog upravljanja, održanog 4. marta 2013. godine;
- (4) Informacija sa Sastanka članova Odbora za ljudska prava i slobode sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa", održanog 15. marta 2013. godine;
- (5) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na promociji Izvještaja o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, održanog 12. aprila 2013. godine, u Podgorici, I

4. TEKUĆA PITANJA.

Zapisnik sa Pete i nastavka pete sjednice Odbora, održanih 6. i 15. marta 2013. godine usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

Zapisnik sa Sedme sjednice Odbora, održane 25. marta 2013. godine usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

Zapisnik sa Osme sjednice Odbora, održane 29. marta 2013. godine usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA- INFORMACIJA O MEĐUNARODNO PRAVNIM POSTUPCIMA PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA, koju je Odboru za ljudska prava i slobode, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostavio Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Odbor, cijeneći upoznavanje sa međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava veoma važnim za praćenje stanja ljudskih prava u Crnoj Gori, u skladu sa članom 68 Poslovnika, u funkciji kontrolne uloge Parlamenta, zatražio od Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava navedenu Informaciju, čijim razmatranjem će realizovati sedmu aktivnost, utvrđenu Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2013. godinu, sačinjenim na osnovu:

1. Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu;
2. Programa rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, usvojenog 31. januara 2013. godine, kao i

3. Jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2012. godinu (zbog raspisivanja prijevremenih parlamentarnih izbora sredinom 2012. godine).

Predsjednik je citirao navode iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu u vezi sa pravosuđem u kojima se konstatuje: „Što se tiče nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa, nastavljeno je sprovođenje zakonodavstva o sudovima, Sudskom savjetu i Državnom tužilaštvu koje je izmijenjeno u julu 2011. kako bi se ojačala sudska odgovornost i nezavisnost. Sudski savjet i Tužilački savjet usvojili su poslovničke kojima su istaknute njihove organizacione strukture, funkcionisanje i procedure donošenja odluka. Novi Sudski savjet formiran je u junu, dok je novi Tužilački savjet formiran u julu. Prva pismena testiranja za sudije održana su u februaru u skladu sa novim kriterijumima. Budući rad treba da se usmjeri na uspostavljanje sistema zapošljavanja sudija i tužioca jedinstvenog za cijelu zemlju, koji bi bio zasnovan na transparentnim i objektivnim kriterijumima. Kriterijumima za imenovanje sudija i tužilaca nedostaje jasnoća i objektivnost zbog nepostojanja periodične profesionalne ocjene sposobnosti sudija i tužilaca. Rad Sudskog i Tužilačkog savjeta je sputan zbog nedovoljnih administrativnih kapaciteta i budžetskih sredstava. Tekuću ustavnu reviziju koja ima za cilj da riješi problem neprikladnog političkog uticaja u sudstvu potrebno je dovršiti u skladu sa evropskim standardima. Nasumična dodjela predmeta i dalje je osigurana uz pomoć informatičkog sistema, osim u manjim sudovima gdje je broj zaposlenih ograničen .

Što se tiče odgovornosti pravosuđa, sve odluke Upravnog suda i Apelacionog suda postale su dostupne za javnost. Postavljene su komisije za praćenje pridržavanja Etičkog kodeksa sudija i tužilaca. Postavljeni su članovi disciplinskih komisija kao i dvoje zaposlenih koji će razmatrati prijave korupcije u pravosuđu. Međutim, korupcija i konflikt interesa i dalje su nedovoljno praćeni u pravosuđu. Potrebno je da se disciplinski sistem dodatno ojača i izdiferencira u skladu sa principima proporcionalnosti, kao i da se preispita dvojna uloga Disciplinske komisije u istrazi i odlučivanju o disciplinskim postupcima. Procedure za uklanjanje profesionalnog imuniteta neophodno je ojačati kako bi se osiguralo da su sudije i tužioci u potpunosti odgovorni prema krivičnom zakonu. Još uvijek je potrebno da se uspostavi pouzdan sistem za profesionalnu ocjenu sudija i tužilaca. Planovi da se objave sve sudske presude su samo djelimično sprovedeni u djelo.

Što se tiče efikasnosti sudstva, broj zaostalih slučajeva smanjen je za još oko 4%. Imenovano je još sedam notara, tako da je sada popunjeno 40 od predviđenih 65 notarskih radnih mjesta. Nakon stupanja na snagu Zakona o izvršenju i obezbjeđenju kojim se prebacuju nadležnosti izvršenja odluka u civilnim predmetima na javne izvršitelje, Skupština je u decembru donijela Zakon o javnim izvršiteljima. Preduzeti su početni koraci u cilju racionalizovanja sudske mreže, ali Crna Gora i dalje ostaje jedna od zemalja sa najvećim brojem osnovnih sudova, sudija, tužilaca i administrativnog osoblja po glavi stanovnika u Evropi. Zbog ovih visokih administrativnih troškova, nema dovoljno budžetskih sredstava za sprovođenje Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći ili da se poprave nedostaci u infrastrukturi i opremi koji i dalje sputavaju sudske efikasnost. Potrebno je poboljšati kvalitet sudske statistike kao i uvesti sistem za praćenje dužine suđenja. Izvršenje odluka o civilnim predmetima je i dalje slabo budući da javni izvršitelji tek treba da budu postavljeni. Neophodno je ojačati nezavisnost i administrativne i finansijske kapacitete Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije i uspostaviti početnu obuku s određenim programom za sve članove pravosuđa.

U cjelini, Crna Gora je postigla izvjestan napredak u oblasti pravosuđa. Započeta je implementacija nedavno usvojenog zakonodavstva. Postignut je napredak u pogledu zaostalih slučajeva i objavljivanja sudskih presuda. Proces ustavnih reformi koje imaju za cilj jačanje nezavisnosti sudstva u skladu s evropskim standardima ostaje nedovršen. Potrebno je ostvariti dalji napredak kako bi se osiguralo imenovanje na osnovu zasluga i napredovanje u službi, kao i da bi se ojačale mjere zaštite u pogledu odgovornosti i integriteta u pravosuđu.

Kada je riječ o međunarodnim instrumentima za zaštitu prava, Crna Gora je u februaru potpisala treći Opcioni protokol uz Konvenciju o zaštiti djece i u martu ratifikovala Hašku konvenciju o zaštiti djece i saradnji u pogledu međunarodnog usvajanja, u cilju sprečavanja prodaje djece radi usvajanja. Međutim, Ustav (član 20) još uvijek nije usklađen sa članom 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) kojom se garantuje pravo na efektivan lijek pred nacionalnim organima zbog kršenja prava zajemčenih Konvencijom. Crna Gora još uvijek nije započela proces ratifikacije Konvencije o smanjenju broja lica bez državljanstva. Sprovođenje međunarodnih standarda u oblasti ljudskih prava bi trebalo intezivirati uskladiti domaće zakonodavstvo.

U pogledu Evropskog suda za ljudska prava, uloženi su naponi kako bi se osigurala usklađenost domaćih sudova sa sudskom praksom ovog suda, dijelom organizovanjem obuka za sudije i tužioce. Tokom izvještajnog perioda, Evropski sud za ljudska prava je donio presude po 17 predstavki (aplikacija) kojima je utvđeno da je Crna Gora povrijedila prava koje garantuje Evropski sud za ljudska prava od strane Crne Gore, a većina povreda se odnosi na slobodu izražavanja, zaštitu imovine i na pravo na pravično suđenje. Od septembra 2011. godine je Evropskom sudu za ljudska prava dostavljeno ukupno 264 novih aplikacija, čime se ukupan broj neriješenih predstavki (aplikacija) popeo na 851.”

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zoran Pažin je izrazio zadovoljstvo što prisustvuje sjednici Odbora za ljudska prava i slobode čiji članovi su izrazili interesovanje da se upoznaju sa međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava i radom Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava.

Zastupnik je istakao da Informacija o međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore pored statističkih pokazatelja sadrži i Preporuke za preventivno uklanjanje slabosti unutar pravnog sistema koje bi mogle biti povod za nove predstavke protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. Navodeći da Parlament, pored zakonodavne, ima veoma važnu nadzornu ulogu nad radom drugih institucija sistema, Pažin je ocijenio važnim to što Odbor posvećuje pažnju ovoj problematici. Zastupnik je saopštio da Komitet ministara Savjeta Evrope, vršeći nadzor nad izvršenjem presuda Evropskog suda za ljudska prava, nerijetko od država članica zahtijeva i izmjenu određenih propisa kako bi se doprinijelo poboljšanju stepena poštovanja ljudskih prava i sloboda, pa je i u tom pogledu posebno važno upoznavanje Parlamenta sa ovom problematikom. Pozitivnom je ocijenio inicijativu šefa Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, dr Zorana Vukčevića za uspostavljanje kontinuirane saradnje i koordiniranih aktivnosti između poslanika, članova Delegacije Skupštine Crne Gore u PSSE, Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Misije Crne Gore u Strazburu.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zoran Pažin je naveo i statističke podatke po kojima je Evropski sud za ljudska prava u Strazburu prema službenoj evidenciji Sekretarijata Suda do kraja 2012.godine imao u radu 849 predstavki (aplikacija) podnešenih protiv države Crne Gore od strane fizičkih i pravnih lica i nevladinih organizacija, na osnovu člana 34 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji garantuje svim pravnim subjektima pod nadležnošću država članica Savjeta Evrope pravo na pojedinačnu predstavku Evropskom sudu za ljudska prava. Istakao je da podatak iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu, koji je citirao Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, nije tačan i da je Evropski sud za ljudska prava donio presude u 27 predmeta u kojima je utvđeno da je Crna Gora povrijedila prava koja garantuje

Evropski konvencija o ljudskim pravima i slobodama, a ne u 17 predmeta, kako se navodi u Izvještaju Evropske komisije.

Indeks 2,91 koji označava broj predmeta (priliv) u 2012.godini na 10 000 stanovnika, kao statistički parametar koji koristi Evropski sud za ljudska prava u svom radu, ukazuje da se Crna Gora nalazi među državama sa visokim indeksom predstavki Evropskom sudu za ljudska prava po glavi stanovnika (prosječan indeks država članica Savjeta Evrope je 0,79). I pored toga što Crna Gora spada u države sa visokim brojem predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava, prisutan je trend smanjenja u 2012. godini, što se može posmatrati sa dozom optimizma. Pažin je naglasio da je indeks koji označava broj predmeta protiv Crne Gore za 2012.godinu značajno povoljniji u odnosu na neke države iz regiona (Srbija, Hrvatska), ali i u odnosu na neke države članice Evropske unije (Rumunija, Lihtenštajn). Predstavljajući statistiku po godinama, saopštio je da je u 2009. godini broj predmeta protiv Crne Gore bio 269, u 2010. godini- 305, 2011.godini- 314 predmeta i u 2012. godini- 180 predmeta, dok i 2013. godina obećava trend smanjenja predstavki. Po ocjeni Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava to je, između ostalog, posledica boljeg i efikasnijeg rada institucija u Crnoj Gori, kako pravosuđa, tako i preventivnog djelovanja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Ohrabrujući je podatak da je Evropski sud za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru od 377 donešenih sudskih odluka, 350 predstavki protiv Crne Gore odbio kao očigledno neosnovane, odbacio kao neprihvatljive ili ih brisao sa liste, dok je u 27 slučajeva Evropski sud utvrdio povredu bar jednog od konvencijskih prava na koje su se odnosile predstavke.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zoran Pažin je saopštio da se od 849 predstavki protiv Crne Gore, 34 predstavke nalaze u fazi glavne rasprave pred Evropskim sudom za ljudska prava, u kojoj se raspravljaju pravna pitanja, kako prihvatljivosti predstavki, odnosno procesnih pretpostavki, tako i pitanja osnovanosti, odnosno merituma predstavki.

U odnosu na 34 predstavke koje se nalaze u fazi glavne rasprave podnosioci predstavki su se u 29 predmeta pozvali na povredu člana 6 Konvencije (pravo na pravično suđenje), od čega se četiri slučaja odnose na neizvršenje pravosnažnih i izvršnih sudskih odluka, a u 23 slučaja podnosioci predstavke ističu odugovlačenje sudskih postupaka i, s tim u vezi, ističu povredu prava na suđenje u razumnom roku, dok se u dva slučaja podnosioci predstavke pozivaju na povredu prava na nezavisan i nepristrasan sud.

Podnosioci predstavki su se u 25 slučaja pozvali na povredu člana 13 Konvencije, koji garantuje pravo na djelotvorno pravno sredstvo unutar pravnog sistema na nacionalnom nivou.

U tri predmeta podnosioci predstavki smatraju da im je povrijeđeno pravo iz člana 14 Konvencije kojim je propisana zabrana diskriminacije u sprovođenju konvencijskih prava, dok u jednom predmetu ističu povredu člana 1 Protokola 12, koji zabranjuje svaki vid diskriminacije u sprovođenju prava propisanih zakonom država članica.

U sedam slučajeva podnosioci predstavke su aplicirali zbog, po njihovom mišljenju, povrede prava na mirno uživanje imovine, garantovanog članom 1 Protokola 1 Konvencije, a sedam slučajeva se odnosi na zabranu mučenja, nehumanog ili

ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, propisanih članom 3 Konvencije, dok se u jednom predmetu podnosilac predstavke poziva na povredu prava na slobodu i bezbjednost ličnosti, garantovanog članom 5 Konvencije. Za očekivati je da će u narednom periodu biti veći broj predmeta koji se odnose na ovu problematiku, jer je slično bilo i sa zemljama regiona.

U jednom predmetu podnosilac predstavke se poziva na povredu prava na život iz člana 2 Konvencije.

Zastupnik je istakao da Evropski sud za ljudska prava u predmetima protiv Crne Gore do sada u nije utvrdio nijednu povredu prava prouzrokovanu diskriminacijom po osnovu bilo kojeg ličnog svojstva.

Kada je riječ o pravu na mirno uživanje imovine, saopštio je da se mogu izvojiti dvije grupe predmeta i to: predmeti koji se odnose na staru deviznu štednju i predmeti u vezi sa restitucijom. U vezi sa starom deviznom štednjom saopštio je da do sada nije utvrđena nijedna povreda tog prava od strane Crne Gore, što je po ocjeni Zastupnika, rezultat dobro osmišljene politike Vlade Crne Gore u ovoj oblasti. U vezi sa restitucijom, istakao je da su dva predmeta protiv Crne Gore pred Evroskim sudom za ljudska prava, od kojih je jedan predstavlja predstavka Eparhije budimljansko-nikičke Srpske pravoslavne crkve i jedanaest manastira i crkava te vjerske organizacije protiv države Crne Gore zbog nepovraćaja nekadašnje crkvene imovine koju je Evropski sud jednim dijelom odbio kao očigledno neosnovanu, a u drugom dijelu kao neprihvatljivu. Drugi predmet koji se odnosi na restituciju je u toku, a određeni broj predmeta će biti u narednom periodu u proceduri Evropskog suda pravde za ljudska prava.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zoran Pažin je predstavio i Preporuke za preventivno uklanjanje slabosti unutar pravnog sistema, a koje bi mogle biti povod za nove predstavke protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. Ovo stoga što sudski postupci protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, kroz činjenična i pravna pitanja koja se razmatraju, mogu ukazati i na značajne indikatore unutar pravnog sistema Crne Gore za koje postoji potreba da se sistemski unaprijede i time preventivno uklone slabosti pravnog sistema.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, kao ozbiljan problem unutar pravnog sistema Crne Gore prepoznaje pitanje djelotvornosti ustavne žalbe i zabrinjavajući stav Evropskog suda za ljudska prava tim povodom.

Ukazujući da postupak Ustavnog suda Crne Gore po ustavnim žalbama u praksi treba da predstavlja nacionalni pravni mehanizam prevencije međunarodno pravnih postupaka protiv Crne Gore po predstavkama koje pojedinci, fizička i pravna lica i nevladine organizacije, shodno članu 34 Evropske konvencije podnose Evropskom sudu za ljudska prava, Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava je izrazio bojazan da statistički pokazatelji o radu Ustavnog suda Crne Gore u postupcima po ustavnim žalbama mogu dezavuisati sistem zaštite ljudskih sloboda i prava na nacionalnom nivou, imajući u vidu da je Evropski sud za ljudska prava, odlučujući u više predmeta protiv Crne Gore konstatovao da se, za sada, još uvijek ne može prihvatiti stav da je ustavna žalba unutar pravnog sistema Crne Gore djelotvorno pravno sredstvo u značenju koje ovom terminu daje praksa Evropskog suda.

Navodeći da „princip supsidijarnosti“ u međunarodnim odnosima podrazumijeva obavezu Crne Gore da unutar domaćeg pravnog poretka obezbijedi zaštitu ljudskih prava i sloboda po standardima po kojima se ova zaštita pruža pred Evropskim sudom

za ljudska prava, Zastupnik je istakao da sve države članice Savjeta Evrope treba da organizuje svoje pravne sisteme na način koji će obezbijediti stvarnu i djelotvornu zaštitu ljudskih sloboda i prava, pri čemu ključnu ulogu u tom pogledu u Crnoj Gori treba da ima Ustavni sud, kroz institut ustavne žalbe.

Po ocjeni Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava neophodno je preduzeti hitne mjere organizacione prirode u Ustavnom sudu Crne Gore, radi jačanja kapaciteta ovog suda za efikasno odlučivanje po ustavnim žalbama pravnih subjekata u Crnoj Gori, kako bi se ovo pravno sredstvo afirmisalo kao djelotvorni pravni lijek, u značenju koje ovom terminu daje praksa Evropskog suda. To bi zasigurno smanjilo broj podnesenih predstavlki Evropskom sudu protiv Crne Gore.

U vezi sa primjenom Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, Zastupnik je saopštio da se pored neblagovremenosti u izvršenju sudskih presuda, veliki broj predmeta odnosi na povredu prava na suđenje u razumnom roku, garantovanog članom 6 Konvencije. Zastupnik je saopštio da to ukazuje na potrebu pune afirmacije u praksi crnogorskih sudova pravnih sredstava, zahtjeva za ubrzanje postupka (kontrolnog zahtjeva) i tužbe za pravično zadovoljenje koja predviđa Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku. Ovo iz razloga što će Evropski sud za ljudska prava samo u slučaju da je Zakon valjano implementiran, zauzeti stanovište da se radi o djelotvornim pravnim sredstvima, u smislu člana 13 Evropske konvencije. Iako je Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, po ocjeni Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, svojim rješenjima u značajnoj mjeri usaglašen sa međunarodno pravnim standardima u ovoj oblasti, postoji potreba za podizanjem svijesti stranaka u sudskim postupcima o dostupnosti i efikasnosti predviđenih pravnih sredstava, kao i potreba dodatne edukacije sudija i, posebno, predsjednika sudova za kvalitetnu implementaciju Zakona u sudskoj praksi. Po ocjeni Zastupnika Crne Gore ukazuje se potreba za unapređenjem sudske statistike u pogledu primjene pravnog sredstva – zahtjeva za ubrzanje sudskog postupka (kontrolnog zahtjeva), posebno u pogledu efikasnog sprovođenja odluka predsjednika sudova donesenih u korist podnosilaca kontrolnog zahtjeva. S toga je neophodno voditi statistiku o preduzimanju procesnih radnji.

Analizom predmeta pred nacionalnim sudovima u postupcima, koji su bili povod za podnošenje predstavlki Evropskom sudu za ljudska prava protiv Crne Gore, u pogledu same procesne radnje dostavljanja sudskih pismena koja se ukazuje od velikog značaja za dužinu trajanja sudskih postupaka uočen je i problem da dostavljači sudskih pismena, pored neodgovornosti i nediscipline pokazuju i određeni nivo neznanja prilikom obavljanja ove procesne radnje, naročito kada je u pitanju dostavljanje sudskih pismena prema pravilima o ličnoj dostavi, što ukazuje na potrebu za kontinuiranom obukom ovih lica.

Zastupnik je saopštio da se može očekivati da će fokus interesovanja Komiteta ministara Savjeta Evrope u pogledu Crne Gore, u narednom periodu, biti usmjeren na izvršenje sudskih odluka nacionalnih sudova u izvršnim postupcima. Zbog toga je neophodno stvoriti uslove za valjanu implementaciju Zakona o izvršenju i obezbjeđenju i Zakona o javnim izvršiteljima, koji su donešeni upravo u cilju unaprijeđenja efikasnosti izvršnih sudskih postupaka. Zastupnik je mišljenja da pozitivan efekat rješavanja zaostalih predmeta pred crnogorskim sudovima (što je konstatovano od strane međunarodne zajednice u Izvještaju Evropske komisije o napretku crne Gore) i time

prevencije eventualnih budućih međunarodno pravnih postupaka pred Evropskim sudom za ljudska prava, u određenoj mjeri može ugroziti veliki broj neizvršenih sudskih odluka, ali i drugih izvršnih naslova u izvršnim sudskim postupcima, što nameće potrebu obuke izvršnih sudija, službenika i namještenika sudova koji postupaju u izvršnoj materiji, kao i budućih izvršitelja, po Zakonu o javnim izvršiteljima.

Po ocjeni Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava sloboda izražavanja i medijske slobode, garantovane članom 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, biće u fokusu naročitog interesovanja evropskih partnera Crne Gore u narednom periodu. U dva predmeta protiv Crne Gore Evropski sud za ljudska prava je utvrdio povrede slobode izražavanja. Zastupnik je saopštio da je, analizirajući sudske predmete pred nacionalnim sudovima koji se odnose na slobodu izražavanja, uočio nedosljednost i lutanja sudske prakse crnogorskih sudova u interpretaciji razlike između iznošenja vrijednosnih sudova u javnim istupima pojedinaca i grupa u odnosu na iznošenje činjenica, koja razlika je prema praksi Evropskog suda od suštinskog značaja za utvrđivanje odgovornosti, posebno u postupcima za naknadu nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda, dok poseban problem predstavlja odmjeravanje visine naknade nematerijalne štete od strane nacionalnih sudova, u skladu sa ciljem, svrhom i razlozima kojima se nacionalni sudovi rukovode prilikom dosuđivanja ove štete.

Zastupnik je zaključio da je neophodno unapređenje prakse nacionalnih sudova u ovoj oblasti u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava radi dovođenja u ravnotežu potrebe uklanjanja svakog mogućeg prigovora koji bi se odnosio na opasnost od gušenja slobode medija koja može nastati neodgovarajućom praksom nacionalnih sudova, posebno kroz neadekvatno tumačenje pravnog standarda „dužne novinarske pažnje“. Sa druge strane, spriječavanjem zloupotrebe slobode izražavanja putem medija zbog mogućih teških posljedica koje time mogu nastati za čast, ugled, prava privatnosti i druga prava ličnosti oštećenih, Zastupnik uočava da dodatni problem u ovoj oblasti može predstavljati tzv. „brisani prostor“ nakon dekriminalizacije klevete i uvrede, s obzirom da istovremeno nije uslijedilo i donošenje odgovarajućeg zakona o građansko pravnoj odgovornosti zbog povrede časti i ugleda i drugih prava ličnosti, kakav redosljed reformskih poteza je bio prisutan kod nekih drugih evropskih država koje su dekriminalizovale klevetu i uvredu.

Zastupnik je ocijenio da treba razmotriti potrebu donošenja posebnog zakona o građansko pravnoj odgovornosti zbog povrede časti i ugleda i drugih prava ličnosti što predlaže Parlamentu da se kao zakonodavni organ uključi u regulisanje ovog pravnog vakuma. Takođe, po njegovoj ocjeni, neophodno je sačiniti i sprovesti poseban program obuke svih sudija koji postupaju po tužbama za naknadu nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda i drugih prava ličnosti, kao i u svim drugim predmetima koji se odnose na medijske slobode.

S obzirom da se značajan broj međunarodno pravnih postupaka protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava odnosi na upravne postupke pred nadležnim organima uprave u Crnoj Gori, odnosno upravne sporove pred Upravnim sudom, Zastupnik Pažin je saopštio da je potrebno slijediti smjernice koje daje Preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope državama članicama o poboljšanju domaćih pravnih sredstava R(2004)6 iz 2004.godine, kao i neke druge preporuke međunarodnih tijela, koje preporučuju unošenje u nacionalne procesne zakone

možnosti pretvaranja procedura u slučajevima kada Evropski sud za ljudska prava utvrdi povredu nekog od konvencijskih prava.

Crna Gora je izmjenama procesnih zakona omogućila to pravo strankama u građanskom i krivičnom sudskom postupku, ali ovo pravo nije obezbijeđeno u sudskim postupcima pred Upravnim sudom u upravnim sporovima, pa je Zastupnik preporučio da se razmotri potreba izmjene i dopune Zakona o upravnom sporu kako bi se ovo pravo omogućilo podnosiocima predstavki.

Govoreći o krivično-pravnoj materiji Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava je komentarisao sprovođenje pritvora kao mjere za obezbjeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, primjenu člana 257 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku i zaštitu prava na privatnost i pravo na pravično suđenje i pojedina rješenja Zakonika o krivičnom postupku.

Zastupnik je saopštio da je analizom krivičnih predmeta koji su bili povod za podnošenje predstavki Evropskom sudu za ljudska prava protiv Crne Gore, u kojima se, između ostalog, ističe povreda člana 5 Evropske konvencije, kojim se garantuje pravo na slobodu i sigurnost ličnosti, utvrdio da je potrebno ukazati na to da sudovi treba da preispitaju praksu u krivičnim predmetima u kojima tokom krivičnog postupka dolazi do lišavanja slobode, odnosno određuje se pritvor, kao mjera za obezbjeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka. Po ocjeni Zastupnika Crne Gore, zakonodavni okvir, odnosno Zakonik o krivičnom postupku je u ovom dijelu u značajnoj mjeri usaglašen sa pravnim standardima koje zahtjeva Evropska konvencija, ali je potrebno preispitati praksu nacionalnih sudova u pogledu učestalosti određivanja i opravdanosti izricanja ove mjere, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. Obrazloženje odluke o lišenju slobode ne smije biti svedeno na stereotipno prepisivanje odredbi Zakonika o krivičnom postupku, bez njihove činjenične i pravne razrade u svakom konkretnom slučaju, istakao je Zastupnik Pažin.

U skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava pritvor je mjera koja se izriče izuzetno i to samo onda kada se legitimni cilj ne može postići nijednom drugom mjerom, što mora biti jasno obrazloženo samom odlukom o lišavanju slobode. Dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju sa naročitom hitnošću, ako se okrivljeni nalazi u pritvoru. Neadekvatna praksa određivanja pritvora ima negativne posljedice i u pogledu prenatrpanosti ustanova za smještaj pritvorenih lica, što može biti pravno značajno s aspekta potencijalne povrede člana 3 Evropske konvencije, koji garantuje zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Primjena alternativnih mjera za obezbjeđenje prisustva okrivljenog, pored smanjenja prenatrpanosti pritvorskih jedinica, od značaja je i za smanjenje troškova krivičnog postupka. Odluka o lišenju određenog lica slobode mora biti obrazložena, pri čemu nije dovoljno samo prepisivati odredbe Zakona. Zastupnik je podsjetio da je Poljska imala veliki broj predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava u vezi sa nezakonitim lišenjem slobode.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava cijeni neophodnim da Vrhovni sud Crne Gore, kao najviši sud u Crnoj Gori, pristupi aktivnostima sa ciljem ujednačavanja sudske prakse u primjeni mjere pritvora u krivičnim postupcima, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

Zastupnik Pažin je saopštio da primjena člana 257 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku koji uređuje ovlašćenja i radnje policije u izviđaju, među kojima i ovlašćenje da zatraži od pružaoca usluga elektronskih komunikacija tzv. provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa, bez naloga suda, otvara pitanje potencijalne povrede člana 8 Evropske konvencije, koji garantuje pravo na privatni život. Praksa Evropskog suda za ljudska prava zahtjeva jasne i pouzdane pravne mehanizme za sprječavanje eventualnih zloupotreba u primjeni ovlašćenja policije kojima se povređuje pravo na privatni život iz člana 8 Konvencije, kao i djelotvorno pravno sredstvo u slučaju takve povrede. Takođe, pitanje je i šta se dešava sa podacima o ličnosti, prikupljenim na način uređen članom 257 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku u situaciji kada se protiv lica čiji su podaci prikupljeni ne pokrene krivični postupak i u tom slučaju ova lica nikad ne bi imali saznanja da su njihovi lični podaci obrađivani, niti bi bili u prilici da štite svoje pravne interese tim povodom. Osim toga, problematično je i kako se i koliko ovi podaci čuvaju, na koji način se uništavaju, jer se po međunarodno-pravnim standardima, posebno praksi Evropskog suda za ljudska prava, u pogledu člana 8 Konvencije, ovi podaci ne smiju trajno čuvati. Ukazujući na slučajeve protiv Velike Britanije i Francuske u ovoj oblasti, Zastupnik je ocijenio da je potrebno razmotriti potrebu za izmjenom Zakonika o krivičnom postupku u ovom dijelu, unošenjem odredbi po kome je za tzv. provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa, koja se u praksi tumači kao pristup listinzima telefonskih poziva i kretanja evidencijom baznih stanica, potrebno prethodno odobrenje sudije za istragu.

Govoreći o pravu na pravično suđenje i pojedina rješenja Zakonika o krivičnom postupku, Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava je saopštio da pojedini instituti i krivično-procesni mehanizmi Zakonika o krivičnom postupku kojim je radikalno izmijenjen raniji koncept krivičnog postupka u Crnoj Gori, uvođenjem tzv. tužilačke istrage, otvaraju pitanje usaglašenosti ovih rješenja sa članom 6 Evropske konvencije, koji garantuje pravo na pravično suđenje i sa veoma bogatom praksom Evropskog suda za ljudska prava u ovoj oblasti. Sa aspekta člana 6 Evropske konvencije i njegove potencijalne povrede sporan može biti procesno pravni položaj okrivljenog u situaciji kada druga stranka (državno tužilaštvo) rukovodi izviđajem i sprovodi istragu, a okrivljenom nijesu na raspolaganju djelotvorna pravna sredstva za zaštitu svojih pravnih interesa tokom postupka. Saopštio je da protiv odluke o sprovođenju istrage koju donosi državni tužilac (naredba), nije dozvoljen pravni lijek (žalba), niti okrivljeni ima pravo prigovora protiv optužnice koju podiže državni tužilac. Ukazao je da ni istraga nije obavezna faza krivičnog postupka, jer tužilac može podići i neposrednu optužnicu na osnovu podataka prikupljenih u fazi izviđaja, kojim takođe rukovodi državni tužilac, a da okrivljeni nije imao pravnu mogućnost da koristi djelotvorno pravno sredstvo u smislu člana 13 Evropske konvencije, kojim bi zahtjevao od nadležnog organa preispitivanje činjeničnog i pravnog utemeljenja optuženja. Pored prava na djelotvorno pravno sredstvo iz člana 13 Evropske konvencije, ovakvo normativno rješenje i njegova primjena u praksi mogu biti sporni sa aspekta „prava na jednakost oružja“, kao jednog od atributa pravičnosti suđenja, koje garantuje član 6 Evropske konvencije. Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava je saopštio da su sa aspekta zaštite „prava na jednakost oružja“ u krivičnom postupku od značaja i odredbe člana 281 Zakonika o krivičnom postupku, koji ne rješava situaciju odbijanja dokaznih prijedloga okrivljenog tokom istrage, iako je tužilac, u skladu sa

konceptom tužilačke istrage, dužan da vodi računa i ispituje činjenice, kako one koje terete okrivljenog, tako i one koje mu idu u korist. Za ocjenu (ne)ispunjenosti uslova za ostvarenje principa „jednakosti oružja“ u krivičnom postupku, kao atributa pravičnosti u smislu člana 6 Evropske konvencije, od pravnog značaja su i odredbe člana 291 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, koji žalbu na odluku vanraspravnog vijeća iz člana 294 Zakonika o krivičnom postupku dozvoljava samo tužiocu i oštećenom, ne i okrivljenom kojem je ostavljena pravna mogućnost samo da osporava pravno pitanje nadležnosti suda, a ne i druga pitanja činjeničnog i pravnog utemeljenja optuženja.

S tim u vezi, Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava smatra da treba razmotriti mogućnost izmjena Zakonika o krivičnom postupku sa ciljem unapređenja prava na djelotvorno pravno sredstvo iz člana 13 Evropske konvencije vezano za procesno pravni položaj okrivljenog, kao i „pravo na jednakost oružja“, kao atributa pravičnosti suđenja iz člana 6 Evropske konvencije.

U raspravi su učestvovali poslanici: Snežana Jonica, mr Dritan Abazović, Ljerka Dragičević, Kemal Zoronjić, Husnija Šabović i dr Predrag Sekulić.

Poslanica Snežana Jonica podsjećajući da su na sjednicu Odbora bili pozvani i ministar pravde Duško Marković i ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović, saopštila je da je neprihvatljivo što se nijesu odazvali pozivu i ne prisustvuju razmatranju ovako važne teme, smatrajući da bi informacije sa sjednice Odbora bile i njima jednako korisne i važne za dalji rad kao i članovima Odbora. Ocjenjujući Informaciju o međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore veoma kvalitetnom, sadržajnom i značajnom za buduće aktivnosti, kako Skupštine Crne Gore, tako i ostalih državnih organa, poslanica Snežana Jonica je postavila nekoliko pitanja:

1. Kakav je odnos države prema Kancelariji Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, koliko lica radi u Kancelariji i da li su obezbijeđeni adekvatni administrativni, kadrovski i finansijski kapaciteti neophodni za normalan rad i funkcionisanje?

2. Navodeći da Kancelarije Zastupnika Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Makedonije imaju zvanične web stranice na kojima se mogu naći značajne informacije o njihovom radu, kao i presude Evropskog suda za ljudska prava, interesovalo je zašto Kancelarija Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava nema svoj web sajt, navodeći da bi to bilo veoma važno, kako za prezentovanje rada Zastupnika, tako i za upoznavanje građana sa ovom oblašću i načinom na koji se mogu obratiti Evropskom sudu za ljudska prava?

3. Navodeći da je jasno da u Crnoj Gori još nije djelotvoran mehanizam ustavne žalbe, što je ocjena i Evropskog suda za ljudska prava, saopštila je da nije problem samo u kapacitetima kojima raspolaže Ustavni sud, već je potrebno analizirati i njegovu praksu i konkretno djelovanje i funkcionisanje.

4. Koliki su dosadašnji finansijski efekti presuda Evropskog suda za ljudska prava protiv Crne Gore, šta se na tom polju može očekivati u narednom periodu i da li bi efikasnije i racionalnije bilo već sada uložiti veći iznos finansijskih sredstava za rad Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, edukaciju sudija, tužilaca i drugih lica zaposlenih u pravosuđu kako bi se na taj način posredno doprinijelo smanjenju broja predmeta protiv Crne Gore i presuda zbog kojih će Crna Gora morati plaćati određena finansijska sredstva?

5. Šta je, po ocjeni Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, prouzrokovalo smanjenje broja predmeta protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u 2012. godini?

6. Kakva su očekivanja Zastupnika u vezi sa predmetima protiv Crne Gore, a koji se odnose na restituciju, imajući u vidu da je to jedan od značajnih problema sa kojima se susreće veliki broj građana i činjenicu da se taj postupak različitim tempom odvija na sjeveru, jugu i centralnom dijelu Crne Gore i da bi mogao da traje čak 26 godina. Da li očekuje da restitucija od strane Evropskog suda za ljudska prava može biti označena kao oblast u kojoj je Crna Gora kršila prava sopstvenih građana?

7. Navodeći da je zadovoljstvo čuti da nije bilo predmeta protiv Crne Gore zbog diskriminacije, postavila je pitanje kakva je praksa Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa predmetima u kojima se građani žale na državu zbog diskriminacije.

Poslanica Snežana Jonica je mišljenja da je neophodno sugerisati Vladi Crne Gore da utvrdi predlog zakona o građansko pravnoj odgovornosti zbog povrede časti i ugleda i drugih prava ličnosti.

Zbog obaveza na Odboru za politički sistem, pravosuđe i upravu poslanica Jonica je zamolila da joj Zastupnik odgovori na pitanja nakon njenog povratka na sjednicu, a Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zoran Pažin je saopštio da će sa zadovoljstvom organizovati i posebni sastanak ukoliko postoji dodatno interesovanje za razjašnjavanje pojedinih pitanja u vezi sa ovom problematikom.

Poslanik mr Dritan Abazović je prokomentarisao samu terminologiju koju koristi Evropski sud za ljudska prava, navodeći da mu malo smeta izraz "postupci protiv Crne Gore", jer je, po njegovom shvatanju, riječ o pravima koje građani Crne Gore nastoje ostvariti pred Evropskim sudom za ljudska prava. U vezi sa statistikom, saopštio je da je dobro što se smanjuje broj predmeta protiv Crne Gore, ali je upitao da li je to posledica poboljšanja rada naših pravosudnih organa ili postoji trend pada broja predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava. Saopštio je da se iz Informacije koju je dostavio Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava može ocijeniti da sudska vlast u Crnoj Gori mora da preduzme brojne aktivnosti u cilju poboljšanja rada. Zamolio je Zastupnika da predstavi uporednu praksu zemalja regiona u vezi sa restitucijom, ukoliko raspolaže takvim podacima.

Poslanica Ljerka Dragičević, navodeći da je zadovoljstvo čuti da nije bilo predmeta protiv Crne Gore zbog diskriminacije, postavila je pitanje kakva je praksa Evropskog suda za ljudska prava u vezi sa predmetima u kojima se građani žale na državu zbog diskriminacije i da li je činjenica da je u Crnoj Gori prije par godina donešen Zakon o zabrani diskriminacije i to što građani nijesu bili dovoljno upoznati sa svojim pravima prouzrokovala da se ne obraćaju Evropskom sudu za ljudska prava za zaštitu prava po tom osnovu ili u Crnoj Gori zaista nema diskriminacije. Takođe, saopštila je da i nju posebno interesuje oblast restitucije i zamolila Zastupnika da predstavi detaljnije podatke o radu Evropskog suda za ljudska prava u toj oblasti.

Poslanik Kemal Zoronjić je upitao zbog kojih razloga je u 350 sudskih odluka Evropski sud za ljudska prava predstavku protiv Crne Gore odbio kao očigledno neosnovanu, odbacio kao neprihvatljivu ili je obrisao sa liste? Takođe, interesovalo ga je kakvo je mišljenje Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava o

tome da li su građani Crne Gore dovoljno edukovani o načinu i mogućnostima obraćanja tom Sudu.

Poslanik dr Predrag Sekulić, član Delegacije Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, je saopštio da Delegacija ima redovnu i veoma kvalitetnu komunikaciju sa Zastupnikom Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava i sa Misijom Crne Gore u Strazburu. Informacija koju je dostavio Zastupnik CG pred Evropskim sudom za ljudska prava, po ocjeni poslanika Sekulića, predstavlja skener stanja crnogorskog pravosuđa. Preporuke koje je dao Zastupnik CG pred Evropskim sudom za ljudska prava treba da posluže kako pravosudnim organima, tako i Skupštini Crne Gore, koja u narednom periodu treba da obezbijedi posebnu prohodnost predlozima zakona bitnim za uspostavljanje nezavisnog i kvalitetnog pravosuđa. Edukacija građana o mogućnostima obraćanja Evropskom sudu za ljudska prava veoma je važna, ali, po ocjeni poslanika Sekulića, građani veoma često zahtijevaju više prava nego što im pripada. Takođe, veoma bitno je da se ojačaju kapaciteti Ustavnog suda i da institut ustavne žalbe postane djelotvorno pravno sredstvo.

Poslanik Husnija Šabović je saopštio da prilikom harmonizacije crnogorskih standarda u oblasti pravosuđa sa evropskim standardima i zakonodavstvom posebno treba voditi računa o nekim specifičnostima koje postoje u Crnoj Gori. Takođe, prilikom racionalizacije pravosudne mreže, treba biti pažljiv da se ne bi desilo da se u malim gradovima i sredinama, primjera radi u Plavu, zatvori Osnovni sud, jer bi to moglo prouzrokovati diskriminaciju ljudi koji žive tamo, kako diskriminaciju u pogledu pristupa sudu, tako i diskriminaciju mladih ljudi koji završe Pravni fakultet, a željeli bi raditi u tom kraju. Interesovalo ga je mišljenje Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u vezi sa racionalizacijom sudske mreže u Crnoj Gori, da li se time može ugroziti pravo građana na pristup sudu i da li određeni građani, posebno oni iz manjih gradova u kojima bi mogao biti ukinut osnovni sud mogu biti diskriminirani u odnosu na ostatak stanovništva Crne Gore?

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da se mogu izdvojiti tri ključne oblasti za koje su poslanici bili posebno zainteresovani, a to su: restitucija, uzroci smanjenja broja pritužbi protiv Crne Gore u 2012. godini i razlozi zbog kojih je u 350 sudskih odluka Evropski sud za ljudska prava predstavku protiv Crne Gore odbio kao očigledno neosnovanu, odbacio kao neprihvatljivu ili je obrisao sa liste i dao je riječ Zastupniku kako bi odgovorio na ključna pitanja.

Zoran Pažin, zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu, je u skladu sa raspoloživim vremenom odgovorio na ključna pitanja i saopštio da poslanicima stoji na raspolaganju za detaljnije podatke i informacije kojima raspolaže, u zavisnosti od njihovog konkretnog interesovanja.

Govoreći o smanjenju broja predstavki pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zastupnik je podsjetio da je, shodno kriterijumima i procedurama, dugo trajao postupak izbora sudije iz Crne Gore u Evropskom sudu za ljudska prava, nakon čega su izabrani pravnici u Sekretarijatu Suda i Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. Iako su građani Crne Gore imali pravo da podnose predstavke Evropskom sudu za ljudska prava još od marta 2004. godine, u vrijeme postojanja države SCG, Evropski sud za ljudska prava, u skladu sa svojim Poslovníkom, nije uzimao u razmatranje pristigle predmete iz Crne Gore sve dok nije završen postupak imenovanja sudije i

Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. To može biti jedan od razloga što je broj predmeta protiv Crne Gore u početku bio veći. Takođe, mišljenja je da jedan od uzroka smanjenja broja predmeta protiv Crne Gore može biti i povećanje efikasnosti pravosudnih organa, jer je u sudovima značajno smanjen broj zaostalih predmeta, a najveći broj predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava odnosio se na povredu prava na suđenje u razumnom roku. Pored pravosudnih organa, značajan je doprinos i drugih institucija, prvenstveno Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i civilnog sektora koji je dao značajan doprinos da se pitanja zaštite ljudskih prava i sloboda kvalitetnije rješavaju na nacionalnom nivou.

U vezi sa predmetima koji se odnose na restituciju, Zastupnik je saopštio da se jedan broj predstavlja nalazi u fazi preliminarne registracije pred Evropskim sudom za ljudska prava, ali da se, shodno Poslovniku o radu Suda, podaci zbog kojih se ti predmeti nalaze u fazi preliminarne registracije ne saopštavaju ni njemu, niti bilo kom drugom subjektu sve dok se Vlada države protiv koje je podnesena tužba ne obavijesti.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava je pojasnio da se u terminologiji Suda koristi izraz „postupci protiv Crne Gore“, jer to i jeste postupak koji se vodi protiv Vlade Crne Gore koja je stranka u postupku. Vrijednost Evropske konvencije za zaštitu osnovnih ljudskih prava i sloboda jeste u tome što je pojedinac/građanin subjekt međunarodnog prava, naglasio je Pažin.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava Zoran Pažin je naglasio da je naročito zadovoljan činjenicom da Evropski sud za ljudska prava nije konstatovao nijedno sistemsko, strukturno kršenje prava unutar pravnog poretka Crne Gore, već je riječ samo o pojedinačnim slučajevima, o čemu svjedoči i Izvještaj Predsjednika Evropskog suda za ljudska prava.

Zastupnik je saopštio da, po njegovom shvatanju i dosadašnjem iskustvu, građanima Crne Gore još uvijek nije poznata procedura u odnosu na koja prava se mogu žaliti, navodeći da se građani mogu žaliti samo zbog povrede prava garantovanih Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i sloboda, kojom nije obuhvaćen širok korpus ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Smatra da je to razlog zbog kojeg je Evropski sud za ljudska prava u 350 sudskih odluka odbio žalbu protiv Crne Gore kao očigledno neosnovanu, odbacio je kao neprihvatljivu ili je obrisao sa liste.

U vezi sa diskriminacijom, Zastupnik je istakao da Evropskom konvencijom nije definisan pojam diskriminacije, ali Evropski sud u svojoj praksi definiše diskriminaciju kao “nejednak tretman u bitno sličnim slučajevima bez objektivnog opravdanja” i pojasnio je da postoje predstavke građana, pravnih lica i nevladinih organizacija u kojima se tvrdi da je bilo povrede prava po osnovu diskriminacije, ali Evropski sud je nije utvrdio ili je eksplicitno saopštio da povrede nije bilo.

U vezi sa reformom sudske mreže, Zastupnik smatra da ovom pitanju treba pristupiti sa posebnim senzibilitetom, uz maksimalnu posvećenost, vodeći računa o finansijama, ali i geografskim, klimatskim i drugim karakteristikama Crne Gore, zbog čega je potrebno razviti multidisciplinarni pristup i sagledati sve aspekte kako bi se svakom građaninu Crne Gore obezbijedilo pravo na pristup sudu.

Nakon upoznavanja sa Informacijom, izlaganja Zastupnika i rasprave vođene na ovu temu, Odbor je odlučio da sačini Izvještaj o razmatranju Informacije o međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava sa predlogom zaključka i dostavi ga Kolegijumu Predsjednika Skupštine na dalji postupak,

kao i Zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Ministarstvu pravde, kao nadležnom ministarstvu za ovu oblast, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Delegaciji Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ O STUDIJSKOJ POSJETI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE ODBORU ZA LJUDSKA PRAVA I PRAVA NACIONALNIH MANJINA HRVATSKOG SABORA I DRUGIM RELEVANTNIM INSTITUCIJAMA KOJE SE BAVE LJUDSKIM PRAVIMA I PRAVIMA NACIONALNIH MANJINA REPUBLIKE HRVATSKE, ODRŽANOJ 20. I 21. MARTA 2013. GODINE

Odbor je jednoglasno usvojio Izvještaj o studijskoj posjeti Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora i drugim relevantnim institucijama koje se bave ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina Republike Hrvatske, održanoj 20. i 21. marta 2013. godine i odlučio da isti, shodno uobičajenoj praksi, bude sastavni dio Zapisnika sa ove sjednice, kao i da se u skladu sa članom 210 Poslovnika Skupštine, dostavi Odboru za međunarodne odnose i iseljenike.

TREĆA TAČKA- AKTIVNOSTI ODBORA od 26. februara do 12. aprila 2013. godine

(1) Informacija o učešću predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Javnoj raspravi o Nacrtu strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba za period 2013- 2018. godina, održanoj 26. februara 2013. godine

Odbor je jednoglasno usvojio Informaciju o učešću predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Javnoj raspravi o Nacrtu strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba za period 2013- 2018. godina, održanoj 26. februara 2013. godine i odlučio da ista, shodno uobičajenoj praksi, bude sastavni dio Zapisnika sa ove sjednice.

(2) Informacija sa Sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halila Dukovića i člana Odbora, poslanice dr Ljiljane Đurašković sa profesorom Eduard Roigom, predstavnikom SIGMA-e, održanog 27. februara 2013. godine u Podgorici

Odbor je jednoglasno usvojio Informaciju sa Sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halila Dukovića i člana Odbora, poslanice dr Ljiljane Đurašković sa profesorom Eduard Roigom, predstavnikom SIGMA-e, održanog 27. februara 2013. godine u Podgorici i odlučio da ista, shodno uobičajenoj praksi, bude sastavni dio Zapisnika sa ove sjednice.

(3) Informacija o učešću predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Stručnoj raspravi "Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom", koju su organizovali Skupština CG i NVO "Građanska alijansa", pod pokroviteljstvom USAID-a, u sklopu Programa Efikasnog upravljanja, održanoj 4. marta 2013. godine

Odbor je jednoglasno usvojio Informaciju o učešću predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Stručnoj raspravi "Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom", koju su organizovali Skupština CG i NVO

“Građanska alijansa”, pod pokroviteljstvom USAID-a, u sklopu Programa Efikasnog upravljanja, održanoj 4. marta 2013. godine i odlučio da ista, shodno uobičajenoj praksi, bude sastavni dio Zapisnika sa ove sjednice.

(4) Informacija sa Sastanka članova Odbora za ljudska prava i slobode sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa“, održanog 15. marta 2013. godine

Odbor je jednoglasno usvojio Informaciju sa Sastanka članova Odbora za ljudska prava i slobode sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju “Naša inicijativa“, održanog 15. marta 2013. godine i odlučio da, shodno uobičajenoj praksi, ista bude sastavni dio Zapisnika sa ove sjednice.

(5) Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na promociji Izvještaja o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, održanoj 12. aprila 2013. godine, u Podgorici

Odbor je jednoglasno usvojio Informaciju o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na promociji Izvještaja o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, održanoj 12. aprila 2013. godine, u Podgorici i odlučio da ista, shodno uobičajenoj praksi, bude sastavni dio Zapisnika sa ove sjednice.

TEKUĆA PITANJA

U okviru ove tačke dnevnog reda, poslanik Husnija Šabović je predložio da se na nekoj od narednih sjednica Odbora za ljudska prava i slobode više pažnje posveti međunarodnim aktivnostima i saradnji Odbora sa sličnim institucijama iz zemalja okruženja i zemalja Evropske unije, smatrajući da je to veoma važan segment u radu Odbora i navodeći da drugi skupštinski odbori imaju mnogo više aktivnosti u toj oblasti od Odbora za ljudska prava i slobode.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da se na nekoj od narednih sjednica može posvetiti više pažnje toj temi, ali da se trebaju imati u vidu finansijske mogućnosti Skupštine Crne Gore zbog kojih su u značajnoj mjeri ograničene međunarodne aktivnosti svih radnih tijela.

Sjednica je završena u 14 sati i 30 minuta.

Sastavni dio Zapisnika, shodno Zaključku Odbora za ljudska prava i slobode, su:

- Izvještaj o razmatranju Informacije o međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore, koju je na zahtjev Odbora, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnio Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava;

- Izvještaj o studijskoj posjeti Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora i drugim relevantnim institucijama koje se bave ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina Republike Hrvatske, održanoj 20. i 21. marta 2013. godine;

- Informacija o učešću predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Javnoj raspravi o Nacrtu strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba za period 2013- 2018. godina, održanoj 26. februara 2013. godine;

- Informacija sa Sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halila Dukovića i člana Odbora, poslanice dr Ljiljane Đurašković sa profesorom Eduard Roigom, predstavnikom SIGMA-e, održanog 27. februara 2013. godine u Podgorici;

- Informacija o učešću predstavnika Odbora za ljudska prava i slobode na Stručnoj raspravi "Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom", koju su organizovali Skupština CG i NVO "Građanska alijansa", pod pokroviteljstvom USAID-a, u sklopu Programa Efikasnog upravljanja, održanoj 4. marta 2013. godine;

- Informacija sa Sastanka članova Odbora za ljudska prava i slobode sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa", održanog 15. marta 2013. godine i

- Informacija o učešću predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića na promociji izvještaja o zloupotrebi djece putem interneta u Crnoj Gori, održanoj 12. aprila 2013. godine, u Podgorici.

CRNA GORA
SKUPŠTINA
Odbor za ljudska prava slobode
Broj 00-63-8/13-18/
Podgorica, 4. jul 2013. godine

Na osnovu čl.62 i 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode sa 10. sjednice, održane 16. maja 2013. godine, podnosi

IZVJEŠTAJ
O RAZMATRANJU INFORMACIJE O MEĐUNARODNO PRAVNIM POSTUPCIMA PROTIV CRNE GORE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA, koju je Odboru za ljudska prava i slobode, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, dostavio zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa članom 62 i 68 Poslovnika Skupštine je, cijeneći upoznavanje sa međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava veoma važnim za praćenje stanja ljudskih prava u Crnoj Gori, u funkciji kontrolne uloge Parlamenta, na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2013. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu,
- Programa rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu, usvojenog 31. januara 2013. godine, kao i
- Jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2012. godinu,

na 10. sjednici održanoj 16. maja 2013. godine, na kojoj su, pored poslanika, članova Odbora, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Zoran Pažin, zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, dr Predrag Sekulić, zamjena člana u Delegaciji Skupštine Crne Gore u PSSE, Milan Radović, koordinator Programa Ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“,

realizovanjem sedme aktivnosti, razmotrio **Informaciju o međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava**, koju je Odboru za ljudska prava i slobode, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore („U izvršavanju poslova iz svog djelokruga Odbor može tražiti od državnog organa podatke i informacije od značaja za svoj rad“), dostavio Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava,

a polazeći od nalaza iz **Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2012. godinu:**

(„Pravosudni sistem – Što se tiče nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa, nastavljeno je sprovođenje zakonodavstva o sudovima, Sudskom savjetu i Državnom tužilaštvu koje je izmijenjeno u julu 2011. kako bi se ojačala sudska odgovornost i nezavisnost. Sudski savjet i Tužilački savjet usvojili su poslovnik kojima su istaknute njihove organizacione strukture, funkcionisanje i procedure donošenja odluka. Novi Sudski savjet formiran je u junu, dok je novi Tužilački savjet formiran u julu. Prva pismena testiranja za sudije održana su u februaru u skladu sa novim kriterijumima. Budući rad treba da se usmjeri na uspostavljanje sistema zapošljavanja sudija i tužioca jedinstvenog za cijelu zemlju, koji bi bio zasnovan na transparentnim i objektivnim kriterijumima. Kriterijumima za imenovanje sudija i tužilaca nedostaje jasnoća i objektivnost zbog nepostojanja periodične profesionalne ocjene sposobnosti sudija i tužilaca. Rad Sudskog i Tužilačkog savjeta je sputan zbog nedovoljnih administrativnih kapaciteta i budžetskih sredstava. Tekuću ustavnu reviziju koja ima z cilj da riješi problem neprikladnog političkog uticaja u sudstvu potrebno je dovršiti u skladu sa evropskim

standardima. Nasumična dodjela predmeta i dalje je osigurana uz pomoć informatičkog sistema, osim u manjim sudovima gdje je broj zapsolenih ograničen.

Što se tiče odgovornosti pravosuđa, sve odluke Upravnog suda i Apelacionog suda postale su dostupne za javnost. Postavljene su komisije za praćenje pridržavanja Etičkog kodeksa sudija i tužilaca. Postavljeni su članovi disciplinskih komisija kao i dvoje zaposlenih koji će razmatrati prijave korupcije u pravosuđu. Međutim, korupcija i konflikt interesa i dalje su nedovoljno praćeni u pravosuđu. Potrebno je da se disciplinski sistem dodatno ojača i izdiferencira u skladu sa principima proporcionalnosti, kao i da se preispita dvojna uloga Disciplinske komisije u istrazi i odlučivanju o disciplinskim postupcima. Procedure za uklanjanje profesionalnog imuniteta neophodno je ojačati kako bi se osiguralo da su sudije i tužiocu u potpunosti odgovorni prema krivičnom zakonu. Još uvijek je potrebno da se uspostavi pouzdan sistem za profesionalnu ocjenu sudija i tužilaca. Planovi da se objave sve sudske presude su samo djelimično sprovedeni u djelo.

Što se tiče efikasnosti sudstva, broj zaostalih slučajeva smanjen je za još oko 4%. Imenovano je još sedam notara, tako da je sada popunjeno 40 od predviđenih 65 notarskih radnih mjesta. Nakon stupanja na snagu Zakona o izvršenju i obezbjeđenju kojim se prebacuju nadležnosti izvršenja odluka u civilnim predmetima na javne izvještaje, Skupština je u decembru donijela Zakon o javnim izvršiteljima. Preduzeti su početni koraci u cilju racionalizovanja sudske mreže, ali Crna Gora i dalje ostaje jedna od zemalja sa najvećim brojem osnovnih sudova, sudija, tužilaca i administrativnog osoblja po glavi stanovnika u Evropi. Zbog ovih visokih administrativnih troškova, nema dovoljno budžetskih sredstava za sprovođenje Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći ili da se poprave nedostaci u infrastrukturi i opremi sistem za praćenje dužine suđenja. Izvršenje odluka o civilnim predmetima je i dalje slabo budući da javni izvršitelji tek treba da budu postavljeni. Neophodno je ojačati nezavisnost i administrativne i finansijske kapacitete Centra za edukaciju nosilaca pravosudne funkcije i uspostaviti početnu obuku s određenim programom za sve članove pravosuđa.

U cjelini, Crna Gora je postigla izvjestan napredak u oblasti pravosuđa. Započeta je implementacija nedavno usvojenog zakonodavstva. Postignut je napredak u pogledu zaostalih slučajeva i objavljivanja sudskih presuda. Proces ustavnih reformi koje imaju za cilj jačanje nezavisnosti sudstva u skladu s evropskim standardima ostaje nedovršen. Potrebno je ostvariti dalji napredak kako bi se osiguralo imenovanje na osnovu zasluga i napredovanje u službi, kao i da bi se ojačale mjere zaštite u pogledu odgovornosti i integriteta u pravosuđu (str 8 i 9).

Ljudska prava i zaštita manjina

Poštovanje međunarodnog humanitarnog prava

Kada je riječ o **međunarodnim instrumentima za zaštitu prava**, Crna Gora je u februaru potpisala treći Opcioni protokol uz Konvenciju o zaštiti djece i u martu ratifikovala Hašku konvenciju o zaštiti djece i saradnji u pogledu međunarodnog usvajanja, u cilju sprečavanja prodaje djece radi usvajanja. Međutim, Ustav (član 20) još uvijek nije usklađen sa članom 13 Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) kojom se garantuju pravo na efektivan lijek pred nacionalnim organima zbog kršenja prava zajemčenih Konvencijom. Crna Gora još uvijek nije započela proces ratifikacije Konvencije o smanjenju broja lica bez državljanstva. Sprovođenje međunarodnih standarda u oblasti ljudskih prava bi trebalo intezivirati i uskladiti domaće zakonodavstvo.

U pogledu Evropskog suda za ljudska prava, uloženi su naporu kako bi se osigurala usklađenost domaćih sudova sa sudskom praksom ovog suda, dijelom organizovanjem obuka za sudije i tužioce. Tokom izvještajnog perioda, Evropski sud za ljudska prava je donio presude po 17 predstavki (aplikacija) kojima je utvrđeno da je Crna Gora povrijedila prava koje garantuje Evropski sud za ljudska prava od strane Crne Gore, a većina povreda se odnosi na slobodu izražavanja, zaštitu imovine i na pravo na pravično suđenje. Od septembra 2011. godine je Evropskom sudu za ljudska prava dostavljeno ukupno 264 novih aplikacija, čime se ukupan broj neriješenih predstavki (aplikacija) popeo na 851". (str.11)

Informacija o međunarodno pravnim postupcima protiv Crne Gore Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, pored statističkih pokazatelja, sadrži i Preporuke za preventivno uklanjanje slabosti unutar pravnog sistema koje bi mogle biti povod za nove predstavke protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. Kako Parlament, pored zakonodavne, ima i veoma važnu nadzornu ulogu nad radom drugih institucija sistema, ocijenjeno je važnim to što Odbor posvećuje pažnju ovoj problematici. Zastupnik je informisao da Komitet ministara Savjeta Evrope, vršeći nadzor nad izvršenjem presuda Evropskog suda za ljudska prava, nerijetko od država članica zahtijeva i izmjenu određenih propisa kako bi se doprinijelo poboljšanju stepena poštovanja ljudskih prava i sloboda. Na osnovu statističkih podataka Evropski sud za ljudska prava u Strazburu, premaq službenoj evidenciji Sekretarijata Suda, do kraja 2012. godine imao je u radu 849 predstavki (aplikacija) podnešenih protiv države Crne Gore od strane fizičkih i pravnih lica i nevladinih organizacija, na osnovu člana 34 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji garantuje svim pravnim subjektima pod nadležnošću država članica Savjeta Evrope pravo na pojedinačnu predstavku Evropskom sudu za ljudska prava.

Indeks 2,91 koji označava broj predmeta (priliv) u 2012. godini na 10000 stanovnika, kao statistički parametar koji koristi Evropski sud za ljudska prava u svom radu, ukazuje da se Crna Gora nalazi među državama sa visokim indeksom predstavki Evropskom sudu za ljudska prava po glavi stanovnika (rosječan indeks država članica Savjeta Evrope je 0,79). I pored toga što Crna Gora spada u države sa visokim brojem predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava, prisutan je trend smanjenja u 2012. godini, što se može posmatrati sa dozom optimizma. Indeks koji označava broj predmeta protiv Crne Gore za 2012. godinu značajno je povoljniji u odnosu na neke države iz regiona (Srbija, Hrvatska), ali i u odnosu na neke države članice Evropske unije (Rumunija, Lihtenštajn). Predstavljena statistika po godinama je: u 2009. godini broj predmeta protiv Crne Gore bio 269; u 2010. godini -305; 2011. godini 314 predmeta i u 2012. godini – 180 predmeta, dok i 2013. godina obećava trend smanjenja predstavki. Po ocjeni Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava to je, između ostalog, posledica pobjeg i efikasnijeg rada institucija u Crnoj Gori, kako pravosuđa, tako i preventivnog djelovanja Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Ohrabrujući je podatak da je Evropski sud za ljudska prava u odnosu na Crnu Goru od 377 donešenih sudskih odluka, 350 predstavki protiv Crne Gore odbio kao očigledno neosnovane, i odbacio kao neprihvatljive ili ih brisao sa liste, dok je u 27 slučajeva Evropski sud utvrdio povredu bar jednog od konvencijskih prava na koje su se odnosile predstavke.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava je saopštio da se od 849 predstavki protiv Crne Gore, 34 predstavke nalaze u fazi glavne rasprave pred Evropskim sudom za ljudska prava, u kojoj se raspravljaju pravna pitanja, kako prihvatljivosti predstavki, odnosno procesnih pretpostavki, tako i pitanja osnovanosti, odnosno merituma predstavki.

Do 9. aprila 2013. godine Evropski sud za ljudska prava je u odnosu na Crnu Goru donio **377 sudskih odluka**, od čega je u **350 sudskih odluka predstavka protiv Crne Gore odbijena kao očigledno neosnovana, odbačena kao neprihvatljiva ili je brisana sa liste**, dok je u **27 slučajeva Evropski sud utvrdio povredu barem jednog od konvencijskih prava na koje su se odnosile predstavke**.

U odnosu na 34 predstavke koje se nalaze u fazi glavne rasprave podnosioci predstavki su se u **29 predmeta** pozvali na **povredu člana 6 Konvencije** (pravo na pravično suđenje).

Podnosioci predstavki su se u **25 slučajeva** pozvali na **povredu člana 13 Konvencije**, koji garantuje pravo na djelotvorno pravno sredstvo unutar pravnog sistema na nacionalnom nivou.

U tri predmeta podnosioci predstavki smatraju da im je povrijeđeno pravo **iz člana 14 Konvencije**, kojim je propisana zabrana diskriminacije u sprovođenju konvencijskih prava.

U jednom predmetu ističu povredu **člana 1 Protokola 12**, koji zabranjuje svaki vid diskriminacije u sprovođenju prava propisanih zakonom država članica.

U sedam slučajeva podnosioci predstavke apliciraju zbog, po njihovom mišljenju, povrede prava na mirno uživanje imovine, garantovanog **članom 1 Protokola 1 Konvencije, a 7 slučajeva** se odnose na zabranu mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, propisanih **članom 3 Konvencije**. **U jednom predmetu** podnosilac predstavke poziva na povredu prava na slobodu i bezbjednost ličnosti, garantovanog **članom 5 Konvencije** i **u jednom predmetu** podnosilac predstavke se poziva na povredu prava na život iz **člana 2 Konvencije**.

U objašnjenju o smanjenju broja predstavki pred Evropskim sudom za ljudska prava, Zastupnik je podsjetio da je, shodno kriterijumima i procedurama, dugo trajao posutpak izbora sudije iz Crne Gore u Evropskom sudu za ljudska prava. Iako su građani Crne Gore imali pravo da podnose predstave Evropskom sudu za ljudska prava još od marta 2004.godine, u vrijeme postojanja države SCG, Evropski sud za ljudska prava, u skladu sa svojim Poslovnikom, nije uzimao u razmatranje pristigle predmete iz Crne Gore sve dok nije završen postupak imenovanja sudije i Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava. To može biti jedan od razloga što je broj predmeta protiv Crne Gore u početku bio veći. Takođe, mišljenja je da jedan od uzroka smanjenja broja predmeta protiv Crne Gore može biti i povećanje efikasnosti pravosudnih organa, jer je u sudovima značajno smanjen broj zaostalih predmeta, a najveći broj predmeta pred Evropskim sudom za ljudska prava odnosio se na povredu prava na suđenje u razumnom roku. Pored pravosudnih organa, značajan je doprinos i drugih institucija, prvenstveno Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i civilnog sektora koji je dao značajan doprinos da se pitanja zaštite ljudskih prava i sloboda kvalitetnije rješavaju na nacionalnom nivou.

U vezi sa predmetima koji se odnose na restituciju, prema podacima jedan broj predstavki se nalazi u fazi preliminarne registracije pred Evropskim sudom za ljudska prava, ali da se, shodno Poslovniku o radu Suda, podaci zbog kojih se ti predmeti nalaze u fazi preliminarne registracije ne saopštavaju ni njemu, niti bilo kom drugom subjektu sve dok se Vlada države protiv koje je podnesena tužba ne obavijesti.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava Zoran Pažin je naglasio da je naročito zadovoljan činjenicom da Evropski sud za ljudska prava nije konstatovao nijedno sistemsko, strukturno kršenje prava unutar pravnog poretka Crne Gore, već je riječ samo o pojedinačnim slučajevima, o čemu svjedoči i Izveštaj Predsjednika Evropskog suda za ljudska prava.

Po ocjeni Zastupnika građanima Crne Gore još uvijek nije poznata procedura u odnosu na koja prava se mogu žaliti, navodeći da se građani mogu žaliti samo zbog povrede prava granatovanih Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i sloboda, kojom nije obuhvaćen širok korpus ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Smatra da je to razlog zbog kojeg je Evropski sud za ljudska prava u 350 sudskih odluka odbio žalbu protiv Crne Gore kao očigledno neosnovanu, odbacio je kao neprihvatljivu ili je obrisao sa liste.

U vezi sa diskriminacijom, Zastupnik je istakao da Evropskom konvencijom nije definisan pojam diskriminacije, ali Evropski sud u svojoj praksi definiše diskriminaciju kao "nejednak tretman u bitno sličnim slučajevima bez objektivnog opravdanja" i pojasnio je da postoje predstave građana, pravnih lica i nevladinih organizacija u kojima se tvrdi da je bilo povrede prava po osnovu diskriminacije, ali Evropski sud je nije utvrdio ili je eksplicitno saopštio da povrede nije bilo.

U vezi sa reformom sudske mreže, Zastupnik smatra da ovom pitanju treba pristupiti sa posebnim senzibilitetom, uz maksimalnu posvećenost, vodeći računa o finansijama, ali i geografskim, klimatskim i drugim karakteristikama Crne Gore, zbog čega je potrebno razviti multidisciplinarni pristup i sagledati sve aspekte kako bi se svakom građaninu Crne Gore obezbijedilo pravo na pristup sudu.

Zastupnik ocjenjuje značajnim da Evropski sud za ljudska prava u predmetima protiv Crne Gore do sada nije utvrdio nijednu povredu prava prouzrokovanu diskriminacijom po osnovu bilo kojeg ličnog svojstva.

Kada je riječ o pravu na mirno uživanje imovine, mogu se izdvojiti dvije grupe predmeta i to: predmeti koji se odnose na staru deviznu štednju I predmeti u vezi sa restitucijom. U vezi sa starom deviznom štednjom do sada nije utvrđena ni jedna povreda tog prava od strane Crne Gore, što je po ocjeni Zastupnika, rezultat dobro osmišljene politike Vlade Crne Gore u ovoj oblasti. U vezi sa restitucijom, dva su predmeta protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, od kojih jedan predstavlja predstavka Eparhije budimljansko-nikšićke Srpske pravoslavne crkve i jedanaest manastira i crkava te vjerske orgnaizacije protiv države Crne Gore zbog nepovraćaja nekadašnje crkvene imovine koju je Evropski sud jednim djelom odbio kao očigledno neosnovanu, a u drugom dijelu kao neprihvatljivu. Drugi predmet koji se odnosi na restituciju je u toku, a određeni broj predmeta će biti u narednom period u procedure Evropskog suda za ljudska prava.

Članovima Odbora za ljudska prava i slobode predstavljene su

Preporuke

Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava za preventivno uklanjanje slabosti unutar pravnog sistema koje bi mogle biti povod za nove predstavke protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava

Preporuke su predložene u cilju preventivnog uklanjanja slabosti unutar pravnog sistema, a koje bi mogle biti povod za nove predstavke protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, kroz činjenična i pravna pitanja koja se razmatraju, mogu ukazati i na značajne indikatore unutar pravnog sistema Crne Gore za koje postoji potreba da se sistemski i unaprijede i time preventivno uklone slabosti pravnog sistema, koje je Odbor podržao i predlaže da iste usvoji Skupština Crne Gore.

1. (Ne)djelotvornost ustavne žalbe

Ozbiljan problem unutar pravnog sistema Crne Gore odnosi se na pitanje djelotvornosti ustavne žalbe i zabrinjavajući stav Evropskog suda za ljudska prava tim povodom.

Po ocjeni Zastupnika Crne Gore, neophodno je preduzimanje bitnih mjera orgnaizacione prirode u Ustavnom sudu Crne Gore, radi jačanja kapaciteta ovog suda za efikasno odlučivanje po ustavnim žalbama pravnih subjekata u Crnoj Gori, kako bi se ovo pravno sredstvo afirmisalo kao djelotvorni pravni lijek, u značenju koje ovom terminu daje praksa Evbropskog suda, čime bi se i smanjio broj podnesenih predstavnki Evropskom sudu protiv Crne Gore.

Ukazujući da postupak Ustavnog suda Crne Gore po ustavnim žalbama u praksi treba da predstavlja nacionalni pravni mehanizam prevencije međunarodno pravnih postupaka protiv Crne Gore po predstavkama koje pojedinci, fizička i pravna lica i nevladine organizacije, shodno članu 34 Evropske konvencije podnose Evropskom sudu za ljudska prava, izražena je bojazan da statistički pokazatelji o radu Ustavnog suda Crne Gore u postupcima po ustavnim žalbama mogu dezavuisati system zaštite ljudskih sloboda i prava na nacionalnom nivou, imajući u vidu da je Evropski sud za ljudska prava, odlučujući u više predmeta protiv Crne Gore konstatovao da se, za sada, još uvijek ne miože prihvatiti stav da je ustavna žalba unutar pravnog sistema Crne Gore djelotvorno pravno sredstvo u značenju koje ovom terminu daje praksa Evropskog suda.

Polazeći od činjenice da "princip supsidijarnosti" u međunarodnim odnosima podrazumijeva obavezu Crne Gore da unutar domaćeg pravnog poretka obezbijedi zaštitu ljudskih prava i sloboda po standardima po kojima se ova zaštita pruža pred Evropskim sudom za ljudska prava i da sve države članice Savjeta Evrope treba da organizuju svoje pravne sisteme na način koji će obezbijediti stvarnu i djelotvornu zaštitu ljudskih sloboda i prava, pri čemu ključnu ulogu u tom pogledu u Crnoj Gori treba da djelotvornu zaštitu ljudskih sloboda i

prava, pri čemu ključnu ulogu u tom pogledu u Crnoj Gori treba da ima Ustavni sud, kroz institute ustavne žalbe, neophodno je preduzeti hitne mjere organizacione prirode u Ustavnom sudu Crne Gore, radi jačanja kapaciteta ovog suda za efikasno odlučivanje po ustavnim žalbama pravnih subjekata u Crnoj Gori, kako bi se ovo pravno sredstvo afirmisalo kao djelotvorni pravni lijek, u značenju koje ovom terminu daje praksa Evropskog suda, što bi zasigurno smanjilo broj podnesenih predstavlki Evropskom sudu protiv Crne Gore.

2. Primjena Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku

U vezi sa primjenom Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, pored neblagovremenosti u izvršenju sudskih presuda, veliki broj predmeta odnosi na povredu prava na suđenje u razumnom roku, garantovanog **članom 6 Konvencije**. To je ukazuje na potrebu pune afirmacije u praksi crnogorskih sudova pravnih sredstava, zahtjeva za ubrzanje postupka (kontrolnog zahtjeva) i tužba za pravično zadovoljenje koja predviđa Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku . Ovo iz razloga što će Evropski sud za ljudska prava samo u slučaju da je Zakon valjano implementiran, zauzeti stanovište da se radi o djelotvornim pravnim sredstvima, u smislu člana 13 Evropske konvencije.

Zakon o zaštiti prava na suđenje na razumnom roku je svojim rješenjima u značajnoj mjeri usaglašen sa međunarodno pravnim standardima u ovoj oblasti, postoji potreba za podizanjem svijesti stranaka u sudskim postupcima o dostupnosti i efikasnosti predviđenih pravnih sredstava, kao i potreba dodatne edukacije sudija i, posebno, predsjednika sudova za kvalitetnu implementaciju Zakona u sudskoj praksi. Ukazuje se potreba za unapređenjem sudske statistike u pogledu efikasnog sprovođenja odluka predsjednika sudova donesenih u korist podnosilaca kontrolnog zahtjeva. S toga je neophodno voditi statistiku o preduzimanju procesnih radnji.

Analizom predmeta pred nacionalnim sudovima u postupcima, koji sdu bili povodom za podnošenje predstavlki Evropskom sudu za ljudska prava protiv Crne Gore, u pogledu same procesne radnje dostavljanja sudskih pismena koja se ukazuje od velikog značaja za dužinu trajanja sudskih postupka uočen je i problem da dostavljači sudskih pismena, pored neodgovornosti i nediscipline pokazuju i određeni nivo neznanja prilikom obavljanja ove procesne radnje, naročito kada je u pitanju dostavljanje sudskih pismena prema pravilima o ličnoj dostavi, što ukazuje na potrebu za kontinuiranom odlukom ovih lica.

3. Izvršni sudski postupci

Može očekivati da će fokus interesovanja Komiteta ministra Savjeta Evrope u pogledu Crne Gore, u narednom periodu, biti usmjeren na izvršenje sudskih odluka nacionalnih sudova u izvršnim postupcima. Zbog toga je neophodno stvoriti uslove za valjanu implementaciju Zakona o izvršenju i obezbjeđenju i Zakona o javnim izvršitelja, koji su donešeni upravo o cilju unapređenja efikasnosti izvršnih sudskih postupaka. Pozitivan efekat rješavanja zaostalih predmeta pred crnogorskim sudovima (što je konstatovano od strane međunarodne zajednice u Izvještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore) i time prevencije eventualnih budućih međunarodno pravnim postupaka pred Evropskim sudovima za ljudska prava, u određenoj mjeri može ugaziti veliki broj neizvršenih sudskih odluka, ali i drugih izvršnih naslova u izvršenim sudskim postupcima, što nameće potrebu obuke izvršnih sudija, službenika i namještenika sudova koji postupaju u izvršnoj materiji, kao i budućih izvršitelja, po Zakonu o javnim izvršiteljima.

Neophodno je stvoriti uslove za valjanu implementaciju skoro donešenih Zakona o izvršenju i obezbjeđenju i Zakona o javnim izvršiteljima, koji su donešeni upravo sa ciljem unaprijeđenja efikasnosti izvršenih sudskih postupaka.

4. Sloboda izražavanja i medijske slobode

Slobodna izražavanja i medijske slobode, **garantovane članom 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda**, biće, sasvim izvjesno, u fokusu

interesovanja evropskih partnera Crne Gore u narednom periodu, pri čemu treba voditi računa da je u dva predmeta protiv Crne Gore, Evropski sud utvrdio povrede slobodne izražavanja.

Zastupnik je ukazao na probleme u ovoj oblasti, kao i moguća rješenja:

-Analizirajući sudske predmete pred nacionalnim sudovima koji se odnose na slobodu izražavanja Zastupnik je uočio nedosljednost i lutanja sudske prakse crnogorskih sudova u interpretaciji razlike između iznošenja vrijednosnih sudova u javnim istupima pojedinaca i grupa u odnosu na iznošenje činjenica, koja razlika prema praksi Evropskog suda od suštinskog značaja za utvrđivanje odgovornosti, posebno u postupcima za naknadu nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda.

-Poseban problem predstavlja odmjeravanje visine naknade nematerijalne štete od strane nacionalnih sudova, u skladu sa cilje, svrhom i razlozima kojima se nacionalni sudovi rukovode prilikom dosuđivanja ove štete.

Zaključeno je da je neophodno unaprijeđenje prakse nacionalnih sudova u ovoj oblasti u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska radi dovođenja u ravnotežu potrebe uklanjanja svakog mogućeg prigovora koji bi se odnosio na opasnost od gušenja slobode medija koja može nastaviti neodgovarajućom praksom nacionalnih sudova, posebno kroz neadekvatno tumačenje pravnog standarda „dužne novinske pažnje“.

S druge strane, spriječavanjem zloupotrebe slobode izražavanja putem medija i mogućih teških posljedica koje time mogu nastaviti za čast, ugled, prava privatanosti i druga prava ličnosti oštećenih, uočava se da dodatni problem u ovoj oblasti može predstavljati „brisani prostor“ nakon dekriminalizacije klevete i uvrede, obzirom da istovremeno nije uslijedio i donošenje odgovarajućeg zakona o građansko pravnoj odgovornosti zbog povrede časti i ugleda i drugih prava ličnosti, što nameće predlog Parlamentu da se kao zakonodavni organ uključi u regulisanju ovog pravnog vakuma i razmotri potrebe donošenje posebnog zakona o građansko pravnoj odgovornosti zbog povrede časti i ugleda i drugih prava ličnosti, kakav redosljed reformskih poteza je bio prisutan kod nekih drugih evropskih država koje su dekriminalizovale klevetu i uvredu.

Takođe je neophodno sačiniti i sprovesti poseban program obuke, u saradnji sa Vrhovnim sudom – Centrom za obuku nosilaca pravosudnih funkcija, svih sudija koji postupaju po tužbama za naknadu nematerijalne štete zbog povrede časti i ugleda i drugih prava ličnosti, kao i svim drugim predmetima koji se odnose na medijske slobode. Obuka bi morala biti obligatorna za sve sudije, a ne fakultativna, odnosno stva samonahodjenja i dispozicije sudija“

5. Posebno pravno sredstvo za preotvaranje postupka u upravnim sporovima

Obzirom da se značajan broj međunarodno pravnih postupaka protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava odnosi na upravne postupke pred nadležnim organima uprave u Crnoj Gori, odnosno upravne sporove pred Upravnim sudom, potrebno je slijediti smjernice koje daje Preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope državama članica o poboljšanju domaćih pravnih sredstava R(2004) 6 od 12.05.2004. godine, kao i neke druge preporuke međunarodnih tijela koje, preporučuju unošenje u nacionalne procesne zakone mogućnosti preotvaranja procedura u slučajevima kada Evropski sud za ljudska prava utvrdi povredu nekog od konvencijskih prava.

Crna Gora je izmjenama procesnih zakona omogućila to prava strankama u građanskom i krivičnom sudskom postupku, ali ovo pravo nije obezbijeđeno u sudskim postupcima pred Upravnim sudom u upravnim sporovima, pa je Zastupnik preporučio da se razmotri potrebna izmjena i dopuna Zakona o upravnom sporu kako bi se ovo pravo omogućilo podnosiocima predstavki.

6. Pritvor kao mjera obezbjeđuje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka

Zakonodavni okvir, odnosno Zakonik o krivičnom postupku je u ovom dijelu u značajnoj mjeri usaglašen sa pravnim standardima koje zahtijeva Evropska konvencija, ali je potrebno preispitati praksu nacionalnih sudova u pogledu učestalosti određivanja i opravdanosti izricanja ove mjere, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, po kojoj obrazloženje odluke o lišenju slobode ne smije biti svedeno na stereotipno prepisivanje odredbi Zakonika o krivičnom postupku, bez njihove činjenične i pravne razrade u svakom konkretnom slučaju.

Analiza krivičnih predmeta koji su bili povod za podnošenje predstavki Evropskom sudu za ljudska prava protiv Crne Gore, u kojima se, između ostalog, ističe **povreda člana 5 Evropske konvencije**, kojim se garantuje pravo na slobodu i sigurnost ličnosti, ukazuje na potrebu da sudovi preispitaju praksu u krivičnim predmetima u kojima tokom krivičnog postupka dolazi do lišavanja slobode, odnosno određuje se pritvor, kao mjera za obezbjeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka, primjenu člana 257 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku i zaštitu prava na privatnost i pravo na pravično suđenje i pojedina rješenja Zakonika o krivičnom postupku.

Na osnovu analize krivičnih predmeta koji su bili povod za podnošenje predstavki Evropskom sudu za ljudska prava protiv Crne Gore, u kojima se, između ostalog, ističe **povreda člana 5 Evropske konvencije**, kojim se garantuje pravo na slobodu i sigurnost ličnosti, utvrđeno je da je potrebno ukazati na to da treba da preispitaju praksu u krivičnim predmetima u kojima tokom krivičnog postupka dolazi do lišavanja slobode, odnosno određuje se pritvor, kao mjera za obezbjeđenje prisustva okrivljenog i nesmetano vođenje krivičnog postupka. Iako je zakonodavni okvir, odnosno Zakonik o krivičnom postupku je u ovom dijelu u značajnoj mjeri usaglašen sa pravnim standardima koje zahtijeva Evropska konvencija, potrebno je preispitati praksu nacionalnih sudova u pogledu učestalosti određivanja i opravdanosti izricanja ove mjere, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. Obrazloženje odluke o lišenju slobode ne smije biti svedeno na stereotipno prepisivanje odredbi Zakonika o krivičnom postupku, bez njihove činjenične i pravne razrade u svakom konkretnom slučaju.

U skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, pritvor je mjera koja se izriče izuzetno i to samo onda kada se legitimni cilj ne može postići nijednom drugom mjerom, što mora biti jasno obrazloženo samom odlukom o lišavanju slobode. Dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju sa naročitom hitošću, ako se okrivljeni nalazi u pritvoru. Neadekvatna praksa određivanja pritvora ima negativne posljedice i u pogledu prenatrpanosti ustanova za smještaj pritvorenih lica, što može biti pravno značajno s aspekta potencijalne **povrede člana 3 Evropske konvencije**, koji garantuje zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja. Primjena alternativnih mjera za obezbjeđenje prisustva okrivljenog, pored smanjenja prenatrpanosti pritvorskih jedinica, od značaja je za smanjenje troškova krivičnog postupka.

Zbog toga je ocijenjeno neophodnim da Vrhovni sud Crne Gore, kao i najviši sud u Crnoj Gori, pristupi aktivnostima sa ciljem ujednačavanja suske prakse u primjeni mjere pritvora u krivičnim postupcima, u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

7. Primjena člana 257 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku i zaštita prava na privatnost

Primjena člana 257 stav 2 Zakona o krivičnom postupku koji uređuje ovlašćenja i radnje policije u izviđaju, među kojima i ovlašćenje da zatraži od pružaoca usluga elektronskih komunikacija tzv. provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa, bez naloga suda, otvara se pitanje potencijalne **povrede člana 8 Evropske konvencije**, koji garantuje pravo na privatni život.

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava nalazi razložnim da se razmotri potreba za izmjenom Zakonika o krivičnom postupku u ovom dijelu, unošenja odredbi

po kome je za tzv. provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa (koja se u praksi tumači kao pristup listinzima telefonskih poziva i kretanja evidencijom baznih stanica) potrebno prethodno odobrenje sudije za istragu.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava zahtijeva jasne i pouzdane pravne mehanizme za sprječavanje eventualnih zlupotreba u primjeni ovlašćenja policije kojima se **povređuje pravo na privatni život iz člana 8 Konvencije**, kao i djelotvorno pravno sredstvo u slučaju takve povrede.

Takođe, pitanje je i šta se dešava sa podacima o ličnosti, prikupljenim na način uređen članom 257 stav 2 Zakonika o krivičnom postupku u situaciji kada se protiv lica čiji su podaci prikupljeni ne pokrne krivični postupak i u tom slučaju ova lica nikada ne bi imali saznanja da su njihovi lični podaci obrađivani, niti bi bili u prilici da štite svoje pravne interese tim povodom. Osim toga, problematično je i kako se i koliko ovi podaci čuvaju, na koji način se uništavaju, jer se po međunarodno-pravnim standardima, posebno praksi Evropskog suda za ljudska prava, u pogledu člana 8 Konvencije, ovi podaci ne smijeju trajno čuvati. Ukazujući na slučajeve protiv Velike Britanije i Francuske u ovoj oblasti, Zastupnik je ocijenio da potrebno razmotriti potrebu za izmjenom Zakonika o krivičnom postupku u ovom dijelu, unošenja odredbi po kome je za tzv. provjeru identičnosti telekomunikacijskih adresa, koja se u praksi tumači kao pristup listinzima telefonskih poziva i kretanja evidencijom baznih stanica potrebno prethodno odobrenje sudije za istragu.

8. Pravo na pravično suđenje i pojedina rješenja Zakonika o krivičnom postupku

Zastupnik Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava nalazi razložnim da se razmotri potreba izmjena Zakonika o krivičnom postupku sa ciljem **unapređenja prava na djelotvorno pravno sredstvo iz člana 13 Evropske konvencije** vezano za procesno pravni položaj okrivljeno, kao i „pravo na jednakost oružja“, kao atributa pravničnosti suđenja iz člana 6 Evropske konvencije.

Polazeći od prava na pravično suđenje i pojedina rješenja Zakonika o krivičnom postupku, pojedini instituti i krivično-procesni mehanizmi Zakonika o krivičnom postupku kojim je radikalno imijenjen raniji koncept krivičnog postupka u Crnoj Gori, uvođenjem tzv. tužilačke istrage, otvaraju pitanje usaglašenosti ovih rješenja **sa članom 6 Evropske konvencije**, koji garantuje pravo na pravično suđenje i sa veoma bogatom praksom Evropskog suda za ljudska prava u ovoj oblasti. Sa aspekta člana 6 Evropske konvencije i njegove potencijalne povrede sporan može biti procesno pravni položaj okrivljenog u situaciji kada druga stranka (državno tužilaštvo) rukovodi izviđanjem i sprovodi istragu, a okrivljenom nijesu na raspolaganju djelotvorna prava sredstva za zaštitu svojih pravnih interesa tokom postupaka. Postupak odludke o sprovođenju istrage koju donosi državni tužilac (naredba), nije dozvoljen pravni lijek (žalba), niti okrivljeni ima pravo prigovora protiv optužnice koju podiže državni tužilac. Ni istraga nije obavezna faza krivičnog postupka, jer tužilac može podići i neposrednu optužnicu na osnovu podataka prikupljenu u fazi izviđanja, kojem takođe rukovodi državni tužilac, a da okrivljeni nije imao pravnu mogućnost da koristi djelotvorno pravno sredstvo u smislu člana 13 Evropske konvencije, kojim bi zahtijeva od nadležnog organa preispitivanje činjeničnog i pravnog utemeljenja optuženja. Pored prava na djelotvorno pravno sredstvo iz člana 13 Evropske konvencije, ovako normativno rješenje i njegova primjena u praksi mogu biti sporni sa aspekta „prava na jednakost oružja“, kao jednog od atributa pravničnosti suđenja, koje garantuje član 6 Evropske konvencije. S aspekta zaštite „prava na jednakost oružja“ u krivičnom postupku od značaja je i odredbe člana 281 Zakonika o krivičnom postupku koji ne rješava situaciju odbijanja dokaznih prijedloga okrivljenog tokom istrage, i ako je tužilac, u skladu sa konceptom tužilačke istrage, dužan da vodi računa i ispituje činjenice, kako one koje terete okrivljenog, tako i one koje mu idu u korist. Za ocjenu (ne) ispunjenosti uslova za ostvarivnja principa „jednakosti oružja“ u krivičnom postupku kao atributa pravničnosti u smislu člana 6 Evropske konvencije od pravnog značaja su i odredbe člana 291 stav 1 Zakonika o krivičnom postupku, koji žalbu na

odluku vanraspravnog vijeća iz člana 294 Zakonika o krivičnom postupku dozvoljava samo tužiocu i oštećenom, ne i okrivljenom kojem je ostavljena pravna mogućnost samo da osporava pravno pitanje nadležnosti suda, a ne i druga pitanja činjeničnog i pravnog utemeljenja optuženja.

S tim u vezi, treba razmotriti mogućnost izmjena Zakona o krivičnom postupku sa ciljem unapređenja prava na djelotvorno pravno sredstvo iz člana 13 Evropske konvencije vezano za procesno pravni položaj okrivljenog kao i „pravo na jednakost oružja“, kao atributa pravičnosti suđenja iz člana 6 Evropske konvencije.

Nakon sveobuhvatne rasprave članovi Odbora su jednoglasno zaključili :

„Nakon upoznavanja sa Informacijom, izlaganje Zastupnika i rasprave vođene na ovu temu, Odbor je odlučio da sačini Izvještaj o razmatranju Informacije o međunarodno pravnim protiv Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava sa Predlogom zaključka i dostavi ga Kolegijumu Predsjednika Skupštine na dalji postupak, kao i Zastupniku Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Ministarstvu pravde, kao nadležnom ministarstvu za ovu oblast, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Delegaciji Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope“.

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-67/13-30/
Podgorica, 26. mart 2013. godine

ODBORU ZA MEĐUNARODNE ODNOSI I ISELJENIKE

Na osnovu člana 210 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnosim Izveštaj o Studijskoj posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora i drugim relevantnim institucijama Republike Hrvatske koje se bave ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina, održanoj 20. i 21. marta 2013. godine u Zagrebu.

DOSTAVLJENO:

- doc.dr Miodragu Vukoviću, predsjedniku Odbora,
- Vesni Radulović, sekretaru Odbora,
- članovima Odbora za ljudska prava i slobode

ŠEF DELEGACIJE

dr Halil Duković

IZVJEŠTAJ

o Studijskoj posjeti Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora i drugim relevantnim institucijama koje se bave ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina, održanoj 20. i 21. marta 2013. godine

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u sastavu: dr Halil Duković, predsjednik Odbora, dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika, članovi Odbora: doc. dr Srđa Popović, Kemal Zoronjić, Ljerka Dragičević i mr Dritan Abazović boravila je u dvodnevnoj Studijskoj posjeti Hrvatskom saboru i drugim relevantnim institucijama Republike Hrvatske koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, održanoj 20. i 21. marta 2013. godine.

Prvog radnog dana Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore se sastala sa: Lorom Vidović, pučkom pravobraniteljicom, Milom Jelavić, pravobraniteljicom za djecu, Ankom Slonjšak, pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom i Sanjom Oluški Radaković, načelnicom Stručne službe institucije Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova.

Takođe, sastanci su održani sa Bahrijom Sejfić, pomoćnicom direktora Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Danijelom Gauber, službenicom Jedinice za suzbijanje trgovine ljudima i međunarodnu saradnju, kao i sa Aleksandrom Tolnauerom, predsjednikom Savjeta za nacionalne manjine.

U popodnevним satima prvog dana posjete, članovi Odbora za ljudska prava i slobode posjetili su Polikliniku za zaštitu djece Grada Zagreba i Nacionalnu zajednicu Crnogoraca u Hrvatskoj.

Drugog dana studijske posjete, Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore se sastala sa: predsjednikom i članovima Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, predsjednikom i članovima Odbora za vanjsku politiku i Odbora za evropske integracije, kao i sa predsjednicom i članicama Odbora za ravnopravnost polova Hrvatskog sabora.

Studijska posjeta Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora i drugim relevantnim institucijama koje se bave ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina ocijenjena je veoma uspješnom, a razmjena iskustava, dobrih praksi, konstruktivni razgovori i uspostavljeni kontakti, članovima Odbora za ljudska prava i slobode biće veoma korisni u budućem radu.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa Pučkom pravobraniteljicom, Pravobraniteljicom za djecu, Pravobraniteljicom za osobe sa invaliditetom i Načelnicom Stručne službe Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova

Na sastanku sa Lorom Vidović, pučkom pravobraniteljicom, Milom Jelavić, pravobraniteljicom za djecu, Ankom Slonjšak, pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom i Sanjom Oluški Radaković, načelnicom Stručne službe institucije Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova upoznale su članove Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa načinom na koji u Hrvatskoj funkcionišu četiri pravobranitelja koji su ustanovljeni posebnim zakonima. Po ocjeni pravobraniteljica, taj model ima prednosti u odnosu na jedinstveni model institucije Ombudsmana, jer se veća pažnja posvećuje ovim posebnim kategorijama stanovništva i njihovim pravima. Mišljenja su da je to poželjan oblik organizovanja pravobraniteljstva, ne samo za region, nego i šire, ali da je na samoj državi da se opredijeli za model koji smatra najboljim. Takođe, upoznale su Delegaciju Odbora da je razmatrana mogućnost formiranja jedinstvene institucije pravobraniteljstva u Hrvatskoj, ali da je preovladalo

mišljenje da je zbog efikasnije i potpunije zaštite prava posebno osjetljivih kategorija stanovništva, bolje da postoje posebne institucije.

Lora Vidović, pučka pravobraniteljica, koja je odnedavno na čelu te institucije, saopštila je da je institucija Pučkog pravobranitelja ustanovljena Ustavom Republike Hrvatske 1992. godine i predstavlja centralno tijelo za zaštitu od diskriminacije i nacionalni preventivni mehanizam za sprečavanje mučenja i drugih okrutnih, nečovječnih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. U svom radu Pučki pravobranitelj Hrvatske postupa u skladu sa načelima promovisanja i zaštite ljudskih prava, samostalnosti i nezavisnosti i principom pravičnosti, jednakosti, etičnosti, nepristranosti i dobrog upravljanja. Pučki pravobranitelj postupa po pritužbama građana, a radi ispitivanja pojedinačnih ili grupnih povreda prava može pokrenuti postupak na sopstvenu inicijativu. Pučki pravobranitelj ne postupa u slučajevima o kojima se vodi sudski postupak, osim ako se radi o neopravdano dugom trajanju postupka ili jasnoj zloupotrebi ovlaštenja. Istakla je da Pučki pravobranitelj podnosi godišnji Izvještaj o radu, kao i Izvještaj o pojavama diskriminacije, a u narednom periodu će odlučiti da li će i dalje biti dva ili objedinjeni izvještaj. Naglasila je da po novom Zakonu o Pučkom pravobranitelju, Pučki pravobranitelj može učestvovati i u radu sjednica Hrvatskog sabora.

Pravobraniteljica za djecu, Mila Jelavić je upoznala članove Odbora da ta institucija u Republici Hrvatskoj postoji deset godina i osnovana je po Preporuci Odbora za prava djeteta UN-a koji su sugerisali osnivanje samostalnog Ombudsmana za djecu koji će pratiti primjenu Konvencije UN za prava djeteta i usklađivanje zakonodavstva u ovoj oblasti. U nadležnosti Institucije pravobraniteljice za djecu ima nadležnost da prati usklađenost zakona i drugih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece s odredbama Ustava Republike Hrvatske, Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih dokumenata koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece. Prati izvršavanje obaveza Republike Hrvatske koje proizlaze iz Konvencije o pravima djeteta i drugih međunarodnih dokumenata, primjenu svih propisa koji se odnose na zaštitu prava i interesa djece, kao i povrede pojedinačnih prava djece. Takođe, proučava opšte pojave i načine povreda prava i interesa djece. Uz to, obavještava javnost o stanju prava djece, upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa, saraduje s djecom, a može učestvovati u postupku koji prethodi donošenju propisa koji se odnose na prava djece. Saopštila je da imaju odličnu saradnju sa Odborom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora, kao matičnim odborom i da predstavnici institucije prisustvuju na svim sjednicama kada se raspravlja o pravima djeteta, a da konkretnim predlozima i sugestijama na predložene zakone nastoje doprinijeti poboljšanju zakonskih tekstova, sve u najboljem interesu djeteta.

Pravobraniteljica za osobe sa invaliditetom Anka Slonjšak je istakla da ta institucija postoji pet godina, a osnovana je na inicijativu Pokreta osoba sa invaliditetom, u saradnji sa nadležnim ministarstvima, po modelu iz Austrije i Švedske. Položaj osoba sa invaliditetom u Republici Hrvatskoj kojih ima oko 11, 5 % od ukupnog stanovništva, odnosno 520 480 lica prema rezultatima popisa iz 2012. godine, iz dana u dan se poboljšava, ali je potrebno još raditi, posebno u pogledu obezbjeđivanja pristupačnosti objekata ovim osobama. Obavijestila je da je Konvencija o pravima osoba s invaliditetom usvojena 13. decembra 2006. godine, a Republika Hrvatska je potpisala i ratifikovala Konvenciju. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom prima individualne pritužbe osoba s invaliditetom i onih koji rade u njihovu korist, razmatra slučajeve u kojima se žale na povredu prava osoba s invaliditetom i u kontaktu s institucijama koje su zadužene za rješavanje tih pitanja, nastoji postići najpovoljnije rješenje. Ako na osnovu postupanja po prijavama stranaka, pravobraniteljica utvrdi da zakonske odredbe ne doprinose zaštiti osoba s invaliditetom, može inicirati donošenje izmjena zakona i drugih propisa koji se odnose na prava i zaštitu osoba s invaliditetom. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom pruža savjetodavnu pomoć osobama s invaliditetom o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa. Pored toga, Institucija Pravobraniteljice za osobe sa invaliditetom ostvaruje uvid u prostorije u kojima borave, rade ili su privremeno ili trajno smještene osobe s invaliditetom.

Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom saraduje sa udruženjima osoba s invaliditetom i udruženjima koja programski djeluju u korist osoba s invaliditetom. Značajno je da se osobe sa invaliditetom ne posmatraju kao lica koja imaju smetnje, već kao lica koja u skladu sa preostalim sposobnostima mogu da obavljaju značajne poslove. Saopštila je da u Instituciji radi Pravobraniteljica, dva zamjenika i pet savjetnika u stručnoj i opštoj službi.

Načelnica Stručne službe Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, Sanja Oluški Radaković je saopštila da postupaju po pritužbama na diskriminaciju po osnovu pola, bračnog ili porodičnog statusa i seksualne orijentacije. Takođe, prate sprovođenje Zakona o ravnopravnosti spolova Republike Hrvatske i drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti polova. Takođe, prate sprovođenje Zakona o suzbijanju diskriminacije. Instituciji se obraćaju i žene i muškarci, s tim što je veći broj pritužbi od žena, a naročito zbog diskriminacije na tržištu rada.

Sredstva za rad pravobranitelja se obezbjeđuju državnim Budžetom, u posebnom razdjelu. Svi pravobranitelji su u obavezi da podnose izvještaje o radu Hrvatskom saboru. Pravobraniteljice su saopštile da imaju dobru i kontinuiranu, gotovo svakodnevnu saradnju sa Odborom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora, ali i drugim radnim tijelima, da prisustvuju velikom broju sjednica Odbora, u zavisnosti od teme o kojoj je riječ. Kvalitet saradnje pravobraniteljica sa Hrvatskim saborom i radnim tijelima zavisi od aktivnosti koje pravobranitelji preduzimaju, a veoma je važna njihova međusobna saradnja i koordinacija aktivnosti u nastupu pred Hrvatskim saborom.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halil Duković je zahvalio pravobraniteljicama na izdvojenom vremenu za sastanak i svim informacijama koje će biti korisne u radu Odbora za ljudska prava i slobode. Zahvalio je na podršci koju Hrvatski sabor i država Hrvatska u kontinuitetu pružaju Crnoj Gori, na njenom putu evropskih integracija. Čestitao je Hrvatskoj na skorom članstvu u Evropskoj uniji, koje će, u skladu sa potpisanim sporazumom o pristupanju, zvanično postati članica EU 1. jula 2013. godine. Članovi Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode su upoznali sagovornice iz Republike Hrvatske sa načinom na koji funkcioniše institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, navodeći da je Ombudsman nacionalni mehanizam za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog postupanja ili kažnjavanja i institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije. Takođe, saopštili su da Zaštitnik ima četiri zamjenika: za prevenciju torture, zaštitu od diskriminacije, državnu upravu i za prava djeteta. Istakli su specifičan model finansiranja institucije Zaštitnika, jer zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku odnedavno podnosi Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležno radno tijelo, na predlog Zaštitnika. Saopštili su da je saradnja Odbora za ljudska prava i slobode sa Zaštitnikom veoma dobra, da Zaštitnik učestvuje na brojnim sjednicama, ali i drugim aktivnostima u organizaciji Odbora za ljudska prava i slobode. Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore ustavna kategorija, da ga bira Skupština većinom glasova svih poslanika, a da ga predlaže Predsjednik Crne Gore. Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore utvrđeno je da Zaštitnik ima jednog ili više zamjenika. U instituciji Zaštitnika radi oko 30 lica, a po ocjeni Predsjednika Odbora, taj broj je dovoljan, imajući u vidu da Crna Gora ima 620 000 stanovnika. Institucija Zaštitnika u crnogorskom društvu je zaživjela i Zaštitnik je nezavisan u svom radu. Izvještaji koje Zaštitnik podnosi Skupštini, a koje Odbor za ljudska prava i slobode razmatra kao nadležno radno tijelo, prihvataju se gotovo konsenzusom, nezavisno od toga da li su poslanici iz redova vlasti ili opozicije.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je Zaštitnik, na poziv Odbora za ljudska prava i slobode, prisustvovao posjetama brojnim institucijama u kojima su smještene lica, u cilju uvida mogućeg kršenja ljudskih prava i sloboda. Istakao je da je, pored godišnjeg izvještaja o radu, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na zahtjev Odbora, sačinio i podnio Odboru brojne posebne izvještaje, među kojima su: Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Poseban izvještaj o ostvarivanju prava na povraćaj imovinskih prava i obeštećenje, Poseban

izvještaj o stanju jedinica Uprave policije za zadržavanje lica lišenih slobode, Izvještaj o zaštiti od diskriminacije u prvom polugodištu 2011. godine, Poseban izvještaj o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori i Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece, koje je Odbor razmotrio i donio odgovarajuće zaključke.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, navodeći da je izmjenama Poslovnika Skupštine Crne Gore u julu 2012. godine, definisano da, između ostalog, "Odbor za ljudska prava i slobode razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana", upitao je na koji način Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora postupa po pritužbama građana, da li je to samo u nadležnosti pravobraniteljica ili i odbori imaju svoju ulogu. Saopštio je da je Odbor za ljudska prava i slobode donio Zaključak kojim je definisano da predstavke i obraćanja građana i pravnih lica upućene Odboru razmatra tek nakon što predstavke razmotri nadležna institucija, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a građani budu nezadovoljni postupanjem Zaštitnika po određenoj predstavci. Odbor se neće miješati u nadležnost Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i narušavati nezavisnost ove institucije, kojoj je Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore utvrđeno pravo građana da se za povredu prava mogu obraćati Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Drugačijim postupanjem, s jedne strane, stvorili bi se problemi u funkcionisanju institucije Ombudsmana i samog Odbora, a sa druge, ni sami građani ne bi znali kome da se obrate.

Saopšteno je da pravobraniteljice postupaju po pritužbama građana, dok u Hrvatskom saboru postoji poseban Odbor za predstavke i pritužbe građana, ali i Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina takođe se upućuje određeni broj predstavki. Ocijenjeno je da iz pojedinačnih pritužbi građana treba izvesti opšte zaključke, pa tematski razmotriti problem sa kojima se građani najčešće susreću. Sudeći po pritužbama koje Pučki pravobranitelj dobija, može se zaključiti da su u vremenu ekonomske krize najugroženija socijalna prava. Sekretar Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora Ružica Đikić je pojasnila da u Hrvatskom saboru postoji poseban Odbor za predstavke i pritužbe, ali da se predstavke i pritužbe šalju i njihovom Odboru i pravobraniteljicama i ocijenila je problematičnim što se predstavke upućuju na više adresa. Takođe, iz Odbora značajan broj pritužbi prosleđuju pravobraniteljima koji ih obrade i o tome naknadno obavijeste Odbor.

Govoreći o nezavisnosti institucije Pučkog pravobranitelja, Lora Vidović je saopštila da je najvažnija finansijska nezavisnost, da sredstva dobijaju u okviru posebnog razdjela u Budžetu, a da nijedan organ ili institucija ne može da im odredi kojim temama će se baviti, već aktivnosti realizuju po sopstvenoj procjeni. Najčešće nijesu zadovoljni sredstvima koja dobiju, jer ukoliko žele realizovati dodatne aktivnosti i programe koji ne podrazumijevaju osnovnu nadležnost, potrebno je više sredstava. Budžetom za 2013. godinu opredijeljena su im sredstva koja su ili na nivou prethodnih godina ili su neznatno umanjena.

Takođe, Pučka pravobraniteljica je istakla da je nezavisna u pisanju izvještaja, a da isto važi i za ostale pravobraniteljice. Često, iz godine u godinu, ponavljaju iste preporuke i upućuju ih istim institucijama, ali se sistem teško i sporo mijenja, pa je neophodno tako raditi i stalno podsjećati u cilju poboljšanja stanja ljudskih prava.

Poslanica dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode, je upitala da li su pravobraniteljice zadovoljne saradnjom sa sudstvom i tužilaštvom.

Pučka pravobraniteljica je odgovorila da i u Hrvatskoj postoje problemi oko dugog trajanja sudskih postupaka, a da pravobranitelji ne mogu ulaziti u meritum stvari, ali se mogu uključiti kada sudski postupci neopravdano dugo traju.

Pravobraniteljica za osobe sa invaliditetom je saopštila da građani od njih često zahtijevaju da ih zastupaju na sudu, što nije moguće, pa ih upućuju da iskoriste sistem besplatne pravne pomoći, ali i tu postoje određeni problemi, jer se događa da lice sa invaliditetom raspolaže finansijskim sredstvima koja su veća od utvrđenog cenzusa za besplatnu pravnu pomoć. Takođe, istakla je da se osobe sa invaliditetom, uprkos značajnom

napretku, još uvijek suočavaju sa brojnim problemima, a da je problem pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi jedan od ključnih.

Članovi crnogorske Delegacije su saopštili da se i u Crnoj Gori lica sa invaliditetom suočavaju sa brojnim problemima, prvenstveno sa problemom pristupačnosti, a da čak ni u Skupštini nije obezbijeđen prilaz ovim osobama. Imajući u vidu da je Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata utvrđeno da do avgusta 2013. godine treba sve objekte u javnoj upotrebi prilagoditi osobama sa invaliditetom, istakli su nadu i očekivanje da će se stanje u ovoj oblasti popraviti. Saopštili su da poslodavci mnogo češće uplaćuju sredstva Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, nego što zapošljavaju ova lica, a takođe, i nevladine organizacije koje se bave zaštitom prava osoba sa invaliditetom često nijesu stručno osposobljene za izradu kvalitetnih projekata kojima bi aplicirali za sredstva Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Poslanica Ljerka Dragičević je saopštila da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na zahtjev Odbora, uvijek dostavljao i posebne izvještaje o stanju ljudskih prava u pojedinim oblastima. Navela je da i u Crnoj Gori postoji problem dugog trajanja sudskih postupaka, posebno imovinsko-pravnih sporova. Svim institucijama, kako u Crnoj Gori, tako i u okruženju predstoji puno rada na unapređenju ljudskih prava i sloboda, a podsjetila je i da u Norveškoj, koja važi za demokratsku zemlju, sa visokim stepenom poštovanja ljudskih prava i sloboda svih njenih građana, Ombudsman ima dosta posla. Takođe, naglasila je da je Zakonom utvrđeno da će predsjednik Crne Gore, predsjednik Skupštine, predsjednik i članovi Vlade Crne Gore, predsjednik opštine, gradonačelnik Glavnog grada i gradonačelnik Prijestonice primiti Zaštitnika na njegov zahtjev, bez odlaganja.

Pravobraniteljica za djecu Mila Jelavić je saopštila da su ljudi svjesniji problema sa kojima se suočavaju i svojih prava koja su im zakonima zagarantovana, pa se češće obraćaju tražeći zaštitu njihovih prava. Navodeći da Hrvatska ima oko 950 000 djece, što je oko 20% ukupnog stanovništva, a da je prisutan negativan prirodni priraštaj, saopštila je da je i broj pritužbi na kršenje prava djeteta veći. U vezi sa prijemom ombudsmana kod predstavnika ključnih državnih organa, saopštila je da su iskustva različita i da najčešće zavisi od osobe koja je na čelu određene institucije i od samog problema zbog kojeg se prijem zahtijeva.

Put Republike Hrvatske za sticanje punopravnog članstva u Evropskoj uniji, integracioni proces, usklađivanje zakonodavstva i monitoring od strane Evropske komisije doprinijeli su da se stepen poštovanja ljudskih prava u Hrvatskoj, rad svih državnih institucija i opšte stanje u državi u velikoj mjeri poboljšaju, pa je Hrvatska ispunila uslove za članstvo u Evropskoj uniji.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa pomoćnikom direktora Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Bahrijom Sejfić i službenicom Jedinice za suzbijanje trgovine ljudima i međunarodnu saradnju, Danijelom Gauber

Na sastanku sa pomoćnikom direktora Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Bahrijom Sejfić i službenicom Jedinice za suzbijanje trgovine ljudima i međunarodnu saradnju, Danijelom Gauber Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode crnogorskog Parlamenta upoznata je sa nadležnošću ove institucije.

Pomoćnica direktora Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Bahrija Sejfić je saopštila da se Ured bavi politikom promocije i zaštite ljudskih prava, naročito prava nacionalnih manjina, kao i razmatranjem stanja pojedinih oblasti, segmenata i komponenti ljudskih prava i prava nacionalnih manjina. Takođe, Ured prati primjenu Okvirne konvencije Savjeta Evrope o zaštiti nacionalnih manjina i koordinira izradu izvještaja o sprovođenju Okvirne konvencije, tako da je u toku izrada četvrtog izvještaja koji treba podnijeti do početka naredne godine. Upoznala je članove Delegacije sa više nacionalnih planova i programa, među kojima su: Nacionalni

program zaštite i promovisanja ljudskih prava, Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije, Nacionalni plan suzbijanja trgovine ljudima, Nacionalni program za Rome i Akcioni plan Dekada za uključivanje Roma 2005-2015. Istakla je da od jula 2012. godine Hrvatska predsjedava Dekadom za uključivanje Roma, nakon čega će, u junu 2013. godine, tu ulogu preuzeti Crna Gora. U okviru predsjedavanja Dekadom za uključivanje Roma, realizovane su značajne aktivnosti, planirano je održavanje pet međunarodnih konferencija, od kojih je Konferencija o mogućnosti korišćenja evropskih fondova već realizovana.

Ured saraduje sa nadležnim ministarstvima i drugim tijelima državne uprave, kao i sa tijelima lokalne i regionalne samouprave, pučkim pravobraniteljem, posebnim pravobraniteljima i Savjetom za nacionalne manjine. Posebnu saradnju, u dijelu sprovođenja Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Ured ostvaruje sa Ministarstvom uprave, Ministarstvom pravosuđa i Ministarstvom kulture.

Saopštila je da je 2002. godine donešen Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina kojim su značajno unaprijeđena njihova prava, jer im je osiguran visok nivo prava, u skladu sa međunarodnim standardima. Formirano je i Koordinaciono tijelo za izvještavanje o sprovođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Izvještaj o sprovođenju Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina Vlada godišnje podnosi Hrvatskom saboru, a u njemu se daje ocjena stanja i preporuke za unapređenje tog stanja. U praksi, Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina najbolje se sprovodi u oblasti obrazovanja i kulturne autonomije. Hrvatska je bila u obavezi da donese i Akcioni plan za sprovođenje Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, a godišnje se podnosi izvještaj o realizaciji tog Akcionog plana.

U Republici Hrvatskoj priznate su 22 nacionalne manjine i to: Albanci, Austrijanci, Bošnjaci, Bugari, Crnogorci, Česi, Mađari, Makedonci, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumuni, Rusi, Rusini, Slovaci, Slovenci, Srbi, Italijani, Turci, Ukrajinci, Vlasi i Jevreji, a 19 nacionalnih manjina je organizovano u vijeća.

Pravo nacionalnih manjina na upotrebu jezika i pisma nije na zadovoljavajućem nivou, a jedinice lokalne samouprave dužne su svoje statute uskladiti sa odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Osim toga, pripadnici nacionalnih manjina imaju teškoća u ostvarivanju prava na pristup medijima i u zapošljavanju, ali i pripadnici većinskog stanovništva imaju problema u zapošljavanju, prvenstveno zbog aktuelne ekonomske krize. Pomoćnica direktora Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je saopštila da pripadnici manjinskih naroda imaju prednost u zapošljavanju, ali pod jednakim uslovima. Analizom zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda u organima državne i lokalne uprave utvrđeno je da pripadnici manjinskih naroda nijesu dovoljno zastupljeni u ovim organima. Pripadnici nacionalnih manjina učestvuju u procesu odlučivanja na svim nivoima, a u Hrvatskom saboru je osam zastupnika nacionalnih manjina.

Pomoćnica direktora Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je istakla da značajne napore ulažu na jačanju svijesti o važnosti poštovanja multinacionalizma. Njegovanje multinacionalizma i multikulturalizma predstavlja posebnu vrijednost Republike Hrvatske.

Danijela Gauber, službenica Jedinice za suzbijanje trgovine ljudima i međunarodnu saradnju je saopštila da se Ured bavi i pitanjima sprječavanja trgovine ljudima, a da je od 2002. godine Hrvatska ratifikovala brojna međunarodna dokumenta u ovoj oblasti, kao što su: Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i dodatni protokoli: Protokol za sprečavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom. Takođe, Hrvatska je ratifikovala Konvenciju o pravima djeteta i Konvenciju SE o sprječavanju trgovine ljudima. Formiran je Nacionalni odbor za sprečavanje trgovine ljudima, Operativni tim i Nacionalni koordinator koji u saradnji sa drugim državnim organima nastoje doprinijeti smanjivanju ove pojave. Nacionalni odbor je političko tijelo koje se sastaje jednom godišnje, dok se Operativni tim sastaje jednom mjesečno. Republika Hrvatska ima dva nacionalna skloništa za žrtve trgovine ljudima, koje uglavnom vode nevladine organizacije. Prema statističkim podacima, od 2002. godine do danas

je registrovano 120 žrtava trgovine ljudima, koji su uglavnom seksualno eksploatisani, dok ima i slučajeve radne eksploatacije.

Ured prikuplja i objavljuje podatke o zločinima iz mržnje, ostvarujući na taj način središnju poziciju tijela ovlaštenog za saradnju sa Organizacijom za evropsku bezbjednost i saradnju i saraduje s drugim međunarodnim organizacijama koje se bave tim pitanjima. Formirana je Radna grupa za praćenje ovih slučajeva, utvrđeni su subjekti, nosioci ključnih aktivnosti, obrasci za praćenje trenda, vodi se evidencija po kom osnovu je bio zločin iz mržnje. Direktor Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je kontakt osoba za ovu problematiku. Održavaju se edukacije policijskih službenika i zaposlenih u pravosuđu.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je u Crnoj Gori stvoren adekvatan normativni i institucionalni okvir za zaštitu ljudskih i manjinskih prava. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava ima veoma važnu ulogu u cijelom tom procesu. Odnos države prema manjinama govori o stepenu demokratije u državi i društvu. U Crnoj Gori postoji šest savjeta manjinskih naroda koji imaju veoma važnu ulogu, jer na najbolji način mogu da doprinesu očuvanju ukupnog nacionalnog identiteta i unapređenju prava i sloboda pripadnika manjinskih naroda. Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava je važna institucija za podršku aktivnostima značajnim za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblasti nacionalnog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Podsjetio je da se sredstva Fonda obezbjeđuju u Budžetu Crne Gore i iz drugih izvora, u skladu sa zakonom, a da se za Fond izdvaja najmanje 0,15% od ukupnih budžetskih sredstava umanjениh za budžet državnih fondova i kapitalni budžet. Mišljenja je da treba utvrditi jasne, precizne i mjerljive kriterijume za vrednovanje projekata, indikatore za mjerenje učinaka realizovanih projekata i sprovođiti monitoring i evaluaciju podržanih projekata. Predsjednik Odbora je saopštio da se i u Crnoj Gori pripadnici manjinskih naroda suočavaju sa sličnim problemima kao u Hrvatskoj, a da je ključni problem u zapošljavanju uzrokovan ekonomskom krizom. Naveo je da je urađena Informacija o zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima državne uprave, lokalne samouprave i javnim službama i na osnovu dobijenih podataka, utvrđeno je da nijesu u dovoljnoj mjeri zastupljeni, a posebno je mala njihova zastupljenost na mjestima odlučivanja i rukovodećim funkcijama. Predsjednik Odbora se interesovao za to u kojoj mjeri i na koji način je pripadnicima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Hrvatskoj omogućena upotreba jezika i pisma. Informisao ih je da i u Crnoj Gori postoji sklonište za žrtve trgovine ljudima i da država pomaže u rješavanju ovog ozbiljnog problema. Podsjećajući da je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava formiralo Radnu grupu za izradu zakona o izboru i upotrebi nacionalnih simbola, predsjednik Odbora je upitao na koji način je u Hrvatskoj definisana upotreba nacionalnih simbola.

Poslanik Kemal Zoronjić se interesovao za način raspodjele sredstava za projekte u cilju podrške manjinskim narodima, kao i za kriterijume po kojima se raspodjela vrši.

Bahrija Sejfić, pomoćnica direktora Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je ponovila da u Hrvatskoj postoje 22 nacionalne manjine, a da su izmjenama Ustava iz 2010. godine, sve nacionalne manjine nabrojane u Preambuli Ustava. Saopštila je da je pripadnicima manjinskih naroda omogućena upotreba jezika i pisma, kao i učešće u procesu odlučivanja na svim nivoima, a da je u Hrvatskom saboru osam zastupnika nacionalnih manjina. Na lokalnom nivou, 2011. godine održani su treći izbori za vijeća nacionalnih manjina. Savjet za nacionalne manjine daje saglasnost koordinacijama vijeća nacionalnih manjina za upotrebu nacionalnih simbola. Koordinacije vijeća nacionalnih manjina su postale pravna lica, izmjenama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina imaju mogućnost da se registruju i zatraže sredstva iz Budžeta. Na državnom nivou postoji Savjet za nacionalne manjine. Vijeća i predstavnici manjina saraduju na lokalnom, županijskom i državnom nivou. Istakla je da je Hrvatska sklopila pet sporazuma o zaštiti nacionalnih manjina i to sa: Crnom Gorom, Mađarskom, Italijom, Srbijom i Makedonijom, a formirani su i mješoviti odbori za sprovođenje

sporazuma. Poslanica Ljerka Dragičević je informisala da sa Crnom Gorom još uvijek nije formiran mješoviti odbor. Pomoćnica direktora Ureda je saopštila da je 2012. godine podijeljeno 40 miliona kuna iz Budžeta Republike Hrvatske za savjete. Kontrola trošenja budžetskih sredstava je veoma stroga. Saopštila je da u njihovom Uredu radi pet pripadnika nacionalnih manjina.

Poslanica dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora je upitala koliko često se obraćaju javnosti i kakva je generalno saradnja sa medijima u vezi tretiranja problema trgovine ljudima, a službenica Jedinice za borbu protiv trgovine ljudima je saopštila da realizuju brojne kampanje, okrugle stolove, seminare, konferencije za medije, što ocjenjuje veoma važnim u suzbijanju ove pojave, a takođe, naglasila je da podnose godišnji izvještaj o ovoj pojavi.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa predsjednikom Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske Aleksandrom Tolnauerom

Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, g-din Aleksandar Tolnauer je saopštio da je Savjet autonomno tijelo osnovano na osnovu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina koji je Hrvatski sabor donio 2002. godine. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina je, po ocjenama mnogih eksperata i relevantnih institucija, jedan od najboljih zakona, a region i Evropa mogu da im zavide na jako dobrim rješenjima sadržanim u njemu. Savjet je osnovan sa ciljem da omogući kvalitetnije i djelotvornije učešće nacionalnih manjina u javnom životu Republike Hrvatske.

Savjet je krovno tijelo nacionalnih manjina na državnom nivou koje povezuje institucije i interese nacionalnih manjina, ima pravo da Saboru i Vladi predlaže rasprave o pitanjima koja smatra važnim, posebno oko sprovođenja Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava nacionalnih manjina.

Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Hrvatske je saopštio da Savjet ima 20 članova, a u njemu postoje tri vrste zastupljenosti. Interesantan je sastav Savjeta, u koji automatski ulaze saborski zastupnici nacionalnih manjina. Pet članova Savjeta su predstavnici nacionalnih manjina iz stručnih, kulturnih, vjerskih i naučnih krugova i predstavnici manjinskih udruženja, koje imenuje Vlada, na predlog udruženja, pravnih lica i građana pripadnika nacionalnih manjina. Oni imaju dvostruki legitimitet, jer su predloženi od svojih manjinskih udruženja, a potvrđeni od Vlade. Treća grupa, njih sedam, su predstavnici iz Vijeća za nacionalne manjine. Savjet se bavi i raspodjelom sredstava nacionalnim manjinama za projekte, ali se ta sredstva raspodjeljuju po precizno utvrđenim kriterijumima, a kontrola trošenja sredstava, kao i monitoring realizacije projekata su veoma jasni, detaljni i precizno uređeni.

U Republici Hrvatskoj priznate su 22 nacionalne manjine i to: Albanci, Austrijanci, Bošnjaci, Bugari, Crnogorci, Česi, Mađari, Makedonci, Nijemci, Poljaci, Romi, Rumuni, Rusi, Rusini, Slovaci, Slovenci, Srbi, Italijani, Turci, Ukrajinci, Vlasi i Jevreji, a 19 nacionalnih manjina je organizovano u vijeća.

Istakao je da su predsjednik i potpredsjednici Savjeta uključeni u sve rasprave o pravima nacionalnih manjina, i na Vladi i u Hrvatskom saboru. Takođe, saopštio je da su mnogi Savjet nazivali "računovodstvom za manjine". Naglasio je da Savjet samostalno raspoređuje sredstva za nacionalne manjine, bez ikakvog spoljnog pritiska. U toku 2013. godine biće podijeljeno sedam miliona eura. Podnose Vladi i Hrvatskom saboru Izvještaj o utrošku sredstava. Kao član pregovaračke grupe za poglavlje 23 Pravosuđe i osnovna prava, istakao je da su manjine dale veliki doprinos u procesu pregovora, a da je Evropska komisija prilikom izrade izvještaja o napretku Hrvatske uvijek tražila izdvojeno mišljenje Savjeta o pravima manjina.

U cilju ostvarivanja manjinskih prava i sloboda Savjet saraduje sa nadležnim državnim organima i tijelima jedinica samouprave, predstavnicima, vijećima i koordinacijama vijeća nacionalnih manjina, udruženjima nacionalnih manjina i pravnim licima koja obavljaju djelatnosti

od interesa za nacionalne manjine, međunarodnim organizacijama i institucijama koje se bave pitanjima nacionalnih manjina, kao i institucijama matičnih država pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Savjet raspoređuje sredstva koja su u državnom Budžetu obezbijeđena za ostvarivanje programa kulturne autonomije nacionalnih manjina, razmatra izvještaj o ostvarivanju programa i utrošku sredstava dodijeljenih za projekte i o tome izvještava Vladu Republike Hrvatske i Hrvatski sabor.

Savjet za nacionalne manjine daje saglasnost na odluke koordinacija vijeća nacionalnih manjina jedinica lokalne (regionalne) samouprave o odlukama o simbolima nacionalnih manjina i načinu obilježavanja praznika nacionalnih manjina. Savjet sprovodi programe edukacije i informisanja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Takođe, naveo je da su donijeli Kriterijume za utvrđivanje finansijske podrške, kao i Metodologiju praćenja ostvarivanja programa. Svi nosioci programa koji se finansiraju u obavezi su dostaviti izvještaj o radu i realizaciji projekta, kao i finansijski izvještaj. Ako se programi ne ostvare ili se djelimično ostvare, nosioci su dužni vratiti sredstva u iznosu koji nije izvršen za ugovoreni vremenski period.

Tolnauer je saopštio da je Nacionalna zajednica Crnogoraca jedna od najaktivnijih u Hrvatskoj. Prema rezultatima popisa, 1981. godine u Hrvatskoj je bilo 9818 Crnogoraca, odnosno 0,21%, 1991. ih je bilo 9724, odnosno 0,20%, 2001. godine 4926, odnosno 0,11%, a 2011. godine 4517, odnosno 0,10%.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je upoznao sa institucijama koje se bave manjinskom politikom u Crnoj Gori. Interesovao se kako funkcioniše Savjet za nacionalne manjine Republike Hrvatske i kako donose odluke s obzirom na paran broj članova Savjeta. Interesovalo ga je i kako je Hrvatska riješila pitanje upotrebe nacionalnih simbola, da li ima problema u implementaciji Zakona.

Poslanik mr Dritan Abazović je ocijenio dobrim postojanje samo jednog Savjeta za nacionalne manjine, smatrajući da se na taj način efikasnije i efektivnije doprinosi pravima manjinskih naroda. Navodeći da u Crnoj Gori u praksi nije omogućeno da pripadnici manjinskih naroda sudske postupke vode na svom jeziku, upitao je kakvo je stanje u Hrvatskoj. Interesovalo ga da li Savjet za nacionalne manjine finansira zajedničke projekte koje bi realizovali pripadnici dvije ili više nacionalnih manjina.

Aleksandar Tolnauer je saopštio da je jedno mjesto u Savjetu za nacionalne manjine za sada upražnjeno, tako da je 19 članova Savjeta. Članom 14 Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina definisana je upotreba nacionalnih simbola, kao i obilježavanje nacionalnih praznika. Finansiranje zajedničkih projekata je stvar budućnosti, mada je bilo pokušaja i u prethodnom periodu, ali su u tri konkretna slučaja nastali problemi. Cilj Republike Hrvatske je da obezbijedi integraciju manjina u hrvatsko društvo, uz očuvanje njihovog identiteta, a naglasio je da je demokratija skupa, spora, dosadna i proceduralna, ali da joj sve zemlje teže.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa direktoricom Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba, Gordanom Flander i pomoćnikom direktorice, Domagojem Štimcem

Dana 20. marta 2013. godine, u poslijepodnevnom satima Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode posjetila je Polikliniku za zaštitu djece Grada Zagreba, upoznali se sa radom ove ustanove, aktivnostima koje sprovodi i uvjerali se da je Poliklinika uspješan model rada sa djecom koja su bile žrtve nasilja, prošla psihičku i fizičku torturu i zaključili da im se u ovoj ustanovi obezbjeđuje maksimalna stručna rehabilitacija i resocijalizacija koju pruža stručan, edukovan i profesionalan multidisciplinarni tim.

Direktorica Poliklinike Gordana Flander je saopštila da ustanova funkcioniše već deset godina, da zapošljava 35 lica, a njena osnovna svrha je pružanje psihološke, socijalne,

psihijatrijske, defektološke i pedijatrijske pomoći djeci sa različitim traumatskim iskustvima, kao i njihovim roditeljima, kako bi se bolje i uspješnije suočili sa posljedicama ovih iskustava. Klinika pruža tretman djeci koja su seksualno, fizički i emocionalno zlostavljana, kao i tretman zanemarenoj djeci. Uz dijagnostičku i forenzičnu obradu, stručnjaci Poliklinike pružaju individualni i grupni savjetodavni rad i podršku djeci i roditeljima. Poliklinika organizuje i sprovodi edukaciju i stručno usavršavanje za lica u ustanovama koje se bave zlostavljanom djecom. Prema istraživanjima, 30 % djece je emocionalno zlostavljano, a oko dvije trećine izloženo je bar povremeno emocionalnom zlostavljanju od strane roditelja. Svako peto dijete je žrtva nekog oblika seksualnog zlostavljanja. Kad se radi o tjelesnom zlostavljanju, većina istraživanja ukazuje na to da je između 20% i 30% djece izloženo tjelesnom nasilju.

Glavni cilj Poliklinike je da pruži efikasnu i sistematsku pomoć zlostavljanoj i zanemarenoj djeci i njihovim porodicama, a za svako dijete je obezbijeđen specijalizovani timski pristup u cilju rješavanja njegovog problema.

U Poliklinici rade četiri psihijatra, 12 psihologa, tri defektologa, dva socijalna radnika, pedijatar, devet medicinskih sestara, računovođa, pravnik, sekretar i direktorica. Finansijska sredstva za funkcionisanje ove ustanove u 2013. planirana su u iznosu od 6-7 miliona kuna.

Direktorica Poliklinike je saopštila da je Poliklinika formirana uz podršku i razumijevanje Grada Zagreba, da se trećina sredstava neophodnih za finansiranje Poliklinike obezbjeđuje od Hrvatskog zavoda za zdravlje, a dvije trećine iz Budžeta Grada Zagreba. Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba je potpisala Sporazum gradova i regija za sprječavanje seksualnog nasilja nad djecom u okviru Kampanje Savjeta Evrope „Jedno od petoro“, a model Poliklinike je prepoznat i prikazan kao primjer dobre prakse u radu sa seksualno zlostavljanom djecom. Podsjetila je da je učestvovala na Seminaru na temu “Pravosuđe usmjereno na djecu: garantovanje dječjih prava unutar pravnog sistema Evropske unije”, održanom u martu 2013. godine, u Belfastu, gdje je bilo riječi o modernizovanju pravosudnog sistema s ciljem razvoja pristupa koji je više usmjeren na djecu, za šta je potrebno uspostaviti saradnju sa sudovima, ministarstvima i drugim učesnicima u ovom procesu.

U okviru Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba funkcioniše i “Hrabri telefon” – telefon za zlostavljanu i zanemarenu djecu, nevladina organizacija koja postoji od 1997. godine i čiji je osnovni cilj zaštita djece od zlostavljanja i zanemarivanja. Saopštila je da 60 volontera, uglavnom studenata socijalnog rada i psihologije, radi na liniji “Hrabri telefon”.

Aktivnosti koje volonteri “Hrabrog telefona” realizuju u prostorijama Poliklinike uključuju SOS liniju za zlostavljanu i zanemarenu djecu koju anonimno mogu pozivati žrtve zlostavljanja i njihove porodice ukoliko žele prijaviti slučaj ili dogovoriti tretman za dijete sa stručnjacima Poliklinike. Važne su i aktivnosti usmjerene na podizanje javne svijesti o problemu zlostavljanja, edukacija stručnjaka, kao i sprovođenje naučnih istraživanja.

Sekretar Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, Slava Burić je informisala da je Šef Delegacije Skupštine CG u PSSE u februaru 2013. godine održao sastanak sa Šefom Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori kada je bilo riječi o nastavku Kampanje “Jedno od petoro” u Crnoj Gori. Tom prilikom Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori je najavio da je UNICEF spreman da za potrebe realizacije Kampanje “Jedno od petoro”, uradi istraživanje na temu “Znanje, stavovi i prakse o fenomenu nasilja nad djecom u Crnoj Gori”, što će poslužiti kao polazna osnova za preduzimanje svih daljih aktivnosti od strane nadležnih državnih organa, a u cilju sprečavanja i suzbijanja problema seksualnog nasilja nad djecom. Nakon prikupljenih podataka nadležni organi će moći, u zavisnosti od rezultata istraživanja i konkretnih problema, preduzeti jasne i precizne aktivnosti, a poslije određenog vremenskog perioda sumiraće rezultate kako bi se saznalo koliki je napredak, u ovoj veoma delikatnoj oblasti, postignut. Takođe, postoji ideja da se u Crnoj Gori, uz pomoć međunarodnih organizacija, osnuje ustanova slična Poliklinici za zaštitu djece Grada Zagreba, koja bi na adekvatan način mogla da pruži svu neophodnu pomoć i tretman za djecu žrtve seksualnog zlostavljanja.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je postojanje ove Poliklinike ocijenio veoma značajnim i mišljenja je da bi, po uzoru na nju, u Crnoj Gori, ili u okviru postojećeg sistema zdravstva ili posebno, trebalo osnovati sličnu ustanovu, pri čemu treba urediti i način njenog finansiranja, budući da su upoznati da se Poliklinika u Zagrebu finansira preko Fonda zdravstva i od sredstava iz Budžeta Grada Zagreba. Smatra da bi je najbolje bilo oformiti u Domu zdravlja u Podgorici u kojem već postoji Služba za mentalno zdravlje sa određenim stručnim kadrom koji bi trebalo dodatno edukovati.

Pomoćnik direktorice Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba Domagoj Štimac je saopštio da je za tretman djece žrtava seksualnog zlostavljanja veoma važan timski rad u koji su uključeni psiholozi, psihijatri, socijalni radnici, defektolozi i pedijatri. U toku dana moguće je obaviti najviše tri forenzična intervjua. Istakao je da u Poliklinici pripremaju i publikuju priručnike za djecu, roditelje, stručna lica kako bi ih edukovali o problemu zlostavljanja djece i posebnom tretmanu djece žrtava zlostavljanja, a posebno seksualnog nasilja nad djecom.

Direktorica Poliklinike je saopštila da je prije deset godina kad u početku rada u Poliklinika bilo zaposleno 22 lica, a da ih je sada 35 i imaju puno više posla nego tada. Istraživanja pokazuju da je internet nasilje i vršnjačko nasilje veoma rasprostranjeno, a da su u početku i stručna lica nedovoljno bila upoznata sa tim problemom. Takođe, ljekari-pedijatri su bili nedovoljno upoznati sa problemom seksualnog nasilja nad djecom. Istraživanja ukazuju da je 39% djece na internetu dobilo sliku gole osobe, 31% ih je dobilo zahtjev da se tako slikaju, a 6% ih se slikalo, dok je njih 14% pošlo na sastanak sa online prijateljem bez znanja roditelja.

Predstavnici Poliklinike za zaštitu djece Grada Zagreba su saopštili da su veoma zadovoljni rezultatima rada, da su prepoznati kako u zemlji, tako i u inostranstvu, a da im posebno zadovoljstvo predstavljaju priznanja i zahvalnost koju im daju lica koja su prošla tretman u njihovoj ustanovi, a sada su odrasli, zreli ljudi.

Direktorica Poliklinike je saopštila da je edukacija veoma važna, kao i da je neophodno stalno usavršavanje stručnog kadra, a sopstvenim primjerom je dokazala da je edukacija bitna, jer je i sama na usavršavanjima u Budimpešti i Americi naučila mnogo o tretmanu djece žrtava seksualnog zlostavljanja. U cijeloj priči i projektu novinari imaju veoma važnu ulogu, pa je saradnja sa medijima ključna za jačanje svijesti društva o ovoj pojavi. Takođe, timski rad na svim nivoima je bitan, od prikupljanja podataka, do procesuiranja slučaja pred nadležnim organima.

Predsjednik Odbora, ljekar po struci, saopštio je da je veoma teško otkriti seksualno nasilje nad djetetom, pogovoto što ljekar nema vremena da se toliko posveti pacijentu, a i roditelji i djeca često prikrivaju pravo stanje. S toga je ključno imati posebno edukovana lica za ovaj problem, a pomoć porodice i cijelog društva veoma je važna.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa Nacionalnom zajednicom Crnogoraca

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode posjetila je Nacionalnu zajednicu Crnogoraca i u razgovoru sa Radomirom Pavićevićem, predsjednikom Nacionalne zajednice i njegovim saradnicima su informisani o položaju Crnogoraca u Hrvatskoj i aktivnostima koje realizuju na planu očuvanja nacionalnog identiteta. Prema rezultatima popisa stanovništva, 1981. godine bilo je 9818 Crnogoraca u Hrvatskoj, a 2011. godine ih je 4517. Crnogorci u Republici Hrvatskoj, kao i pripadnici ostalih nacionalnih manjina, su organizovani po dva osnova: kroz udruženja ili društva i preko vijeća i predstavnika. Osnovni zadatak udruženja i društava je očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj, upoznavanje javnosti s tradicijom i kulturom Crne Gore, kao i doprinos ukupnim kulturnim događajima prostora na kojem žive pripadnici crnogorskog korpusa. Realizuju brojne aktivnosti u oblasti informisanja, izdavaštva, kao i različite kulturne

manifestacije. Preko vijeća ostvaruju svoja građanska prava. Ocijenjeno je da Nacionalna zajednica Crnogoraca u Zagrebu ima dobar položaj i da važi za jednu od najorganizovanijih nacionalnih zajednica, a nadaju se da će vremenom tako biti i u svim drugim sredinama u Hrvatskoj.

Udruženja se formiraju na dobrovoljnoj osnovi, a formirano ih je deset u deset gradova, s tim što nijesu još formirana u Dubrovniku i Vukovaru. Istakli su da značajna sredstva dobijaju za sufinansiranje projekata. Obilježavaju se Dani crnogorske kulture u saradnji sa matičnom državom, konkretno Ministarstvom kulture, Maticom crnogorskom i Hrvatskim građanskim društvom.

U oblasti informisanja već desetu godinu izlazi glasilo Nacionalne zajednice Crnogoraca "Crnogorski glasnik", kao i dvomjesečnik u kojem se bilježe sve značajne aktivnosti Crnogoraca u Republici Hrvatskoj, kao i informacije iz različitih oblasti, bitne za crnogorski korpus u Hrvatskoj. Kao dvogodišnjak izlazi "Ljetopis crnogorski" sa prikazom najznačajnijeg u tom vremenskom periodu, prvenstveno u kulturnoj sferi u Crnoj Gori i Hrvatskoj.

Od 2000. godine Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske je izdala oko 60 naslova u okviru biblioteka: "Luča", "Zeleni svesci", "Svjedočanstva vremena" i "Plodovi veza".

Kada je riječ o kulturnim manifestacijama, predstavnici Nacionalne zajednice Crnogoraca u Hrvatskoj organizuju: Petrovdanski sabor, na kojem učestvuje po jedna folklorna grupa iz Crne Gore, Lučindanske susrete na kojima nastoje približiti kulturu pojedinih regija u Crnoj Gori i predstavljaju različite gradove iz Crne Gore, Perojsku feštu i Dane crnogorske kulture.

Saopštili su da je u poslednjih desetak godina organizovano oko 30 izložbi likovnih radova. Takođe, realizuju manifestacije povodom obilježavanja Dana nezavisnosti i Dana državnosti Crne Gore. Intenzivirali su saradnju sa drugim nacionalnim manjinama Hrvatske, a realizuju se i zajednički projekti. U Zagrebu Udruženje Crnogoraca ima 500 članova. Jedino nijesu riješili pitanje crkve.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je izrazio posebno zadovoljstvo sastankom sa Nacionalnom zajednicom Crnogoraca i prilikom da u razgovoru sa njima čuje na koji način su organizovani, kako žive i koliko su zadovoljni tretmanom od strane državnih organa Republike Hrvatske. Istakao je da je veoma važna njihova saradnja sa Crnom Gorom i sa Republikom Hrvatskom. Saopštio je da je od predstavnika nadležnih državnih organa Republike Hrvatske Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode informisana da Hrvatska posebnu pažnju poklanja zaštiti i ostvarivanju prava nacionalnih manjina.

Član Odbora za ljudska prava i slobode doc.dr Srđa Popović je izrazio zadovoljstvo susretom sa Nacionalnom zajednicom Crnogoraca u Hrvatskoj i podsjetio kako je u prethodnim razgovorima upoznat da su Crnogorci u Hrvatskoj jedna od najorganizovanijih i najuspješnijih manjina. Takođe, istakao je da ga raduje činjenica što su se Crnogorci iz Hrvatske uključili u obilježavanje 200 godina od rođenja Petra II Petrovića Njegoša.

Na kraju prvog radnog dana, delegacija Odbora za ljudska prava i slobode prisustvovala je večeri čiji je domaćin bio Peđa Grbin, predsjednik Grupe prijateljstva Hrvatskog sabora sa Skupštinom Crne Gore.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa predsjednikom i članovima Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u sastavu: dr Halil Duković, predsjednik Odbora, dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika, članovi Odbora: doc. dr Srđa Popović, Kemal Zoronjić, Ljerka Dragičević i mr Dritan Abazović sastala se sa predsjednikom i članovima Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora u sastavu: Furio Radin, predsjednik i članovi: Vladimir Bilek, Boris Blažeković, Dragan Crnogorac, Mirela Holy, Veljko Kajtazi, Ivanka Roksandić, Deneš Šoja, Ana Mandac, Marijana Petir i Željko Mraz.

Sastanku je prisustvovao i ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj, g-din Igor Građević.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora Furio Radin predstavio je rad i nadležnost Odbora. Istakao je da su u početku to bila dva odbora koja su se kasnije spojila, a da su od njegovih pododbora nastali Odbor za ravnopravnost spolova i Odbor za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Saopštio je da sada Odbor ima 15 članova i četiri spoljna člana. Posebno je naglasio aktivnu saradnju Odbora sa Pučkom pravobraniteljicom i pravobraniteljicama za djecu, osobe s invaliditetom i ravnopravnost spolova i saopštio da one prisustvuju gotovo svakoj sjednici Odbora.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dr Halil Duković je zahvalio na dosadašnjoj pomoći koju je Republika Hrvatska pružila Crnoj Gori na putu evropskih integracija, a takođe je čestitao Hrvatskoj na skorom punopravnom članstvu u Evropskoj uniji. Upoznao je predsjednika i članove Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora s aktivnostima i radom Odbora za ljudska prava i slobode. Naglasio je da Odbor osim zakonodavnih aktivnosti, realizuje i brojne druge, prvenstveno, javne tribine u gradovima širom Crne Gore kako bi građane upoznali sa zakonima i doprinijeli njihovoj boljoj implementaciji. Pored toga, Odbor je organizovao niz posjeta ustanovama, među kojima su Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, Zavod "Komanski most", Dječiji dom "Mladost", kako bi se članovi Odbora na terenu uvjerali u kom stepenu se poštuju ljudska prava lica smještenih u tim ustanovama. Istakao je da se stanje u oblasti ljudskih prava u Crnoj Gori iz dana u dan poboljšava. Takođe, istakao je da Odbor ima veoma dobru saradnju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koji prisustvuje brojnim sjednicama Odbora, a po pozivu, učesvovao je i na javnim tribinama koje je Odbor organizovao, kao i u svim posjetama institucijama.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore posebno su se interesovali za način učešća spoljnih članova u radu Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kao i način izbora tih članova. Takođe, interesovao ih je i način praćenja realizacije preporuka pravobranitelja i zaključaka Odbora, odnosno Hrvatskog sabora donešenih povodom razmatranja izvještaja.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Furio Radin je pojasnio način izbora spoljnih članova, navodeći da njih predlaže Odbor za izbor, imenovanja i upravne poslove na osnovu javnog poziva, a imenuje ih Sabor. Saopštio je da spoljni članovi Odbora dolaze iz reda istaknutih javnih, stručnih i naučnih radnika i vjerskih zajednica. Spoljni članovi ravnopravno učestvuju u radu Odbora, ali bez prava glasa, a mandat im traje koliko i poslanicima i primaju nadoknadu za rad. Saopštio je da se preporuke pravobranitelja prate na način što sami pravobranitelji u narednom godišnjem izvještaju navode koji organi poštuju, odnosno ne poštuju njihove preporuke, a i putem izvještaja koje državni organi, shodno zakonima, podnose Parlamentu. Istakao je da se i njihov Odbor bavio pitanjima poštovanja ljudskih prava najugroženijih kategorija stanovništva, problemima u zatvorima, određenim specijalizovanim ustanovama za boravak lica, problemima u radu zdravstvenih službi, a takođe su se bavili i određenim skandalima u vezi sa radom tajnih službi. Značajan broj sjednica je bio

zatvoren za javnost. Pučka pravobraiteljica i ostale pravobraniteljice učestvuju na skoro svim sjednicama Odbora i zajedničkim radom se doprinijelo poboljšanju ljudskih prava u Hrvatskoj. Generalno posmatrano, u Hrvatskoj se mogu izdvojiti dva perioda u sistemu zaštite ljudskih prava: period do 2000. i period nakon 2000. godine.

Mirela Holy je ocijenila da je oblast ljudskih prava u Hrvatskoj dosta dobro uređena, posebno su kvalitetni zakoni, ali je neophodno raditi na njihovoj implementaciji, jer se u radu institucija sistema događaju propusti, zbog čega je potrebno u većoj mjeri primjenjivati i kaznene odredbe propisane zakonima. Mišljenja je da je prevencija određenih pojava jako bitna, kao i edukacija.

Poslanik mr Dritan Abazović se interesovao za saradnju Odbora sa nevladinim sektorom, konkretno, na koji način su predstavljene vjerske i nacionalne zajednice i na koji način se bira predstavnik vjerskih zajednica, da li međusobnim dogovorom predstavnika različitih vjerskih zajednica i da li postoji princip rotacije.

Željko Mraz je odgovorio da su u Odboru dva predstavniak vjerskih zajednica, jedan je iz reda katoličke zajednice i drugi koji predstavlja sve ostale vjerske zajednice, a bira se na osnovu javnog poziva koji se upućuje za izbor spoljnih članova Odbora. Takođe, sprovode se konsultacije unutar i među vjerskim zajednicama.

Poslanica Ljerka Dragičević je saopštila da je predstavnica hrvatske manjine u Crnoj Gori, da je jedina žena od perioda kralja Nikole koja je bila nosilac liste i da je predsjednica Hrvatske građanske inicijative u Crnoj Gori, takođe žena. Saoštila je da su članovi Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore samo iz reda poslanika i da ne postoji mogućnost da Odbor ima spoljne članove. Na pitanje da li Poslovnikom o radu Hrvatskog sabora definisana mogućnost da odbori imaju spoljne članove odgovoreno je da je to definisano Poslovnikom, od 2000. godine kada se javila ideja da bi dobro bilo u rad odbora uključiti predstavnike civilnog sektora, pa je Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u početku ima šest spoljnih članova, a kasnije se broj smanjio na četiri. Istakao je da svi odbori imaju spoljne članove tako da ih je u Hrvatskom saboru oko 100.

Poslanik Srđa Popović je upitao da li se pripadnici manjinskih naroda suočavaju sa problemima prilikom zapošljavanja.

Poslanik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora Veljko Kajtazi, navodeći da je nedavno bio u Crnoj Gori i susreo se sa predstavnicima Ministarstva za ljudska i manjinska prava, saopštio je da je posjetio Kamp Konik u kome žive raseljena i interno raseljena lica, pretežno Romi i ocijenio da žive u veoma teškim uslovima. Saopštio je da u Hrvatskoj imaju posebnu izbornu jedinicu, oko 4000 Roma je izašlo na izbore, a bilo je 12 kandidata. Istakao je da imaju i vijeća na nivou gradova i županija. Takođe, saopštio je da postoji i Romsko nacionalno vijeće koje je po prvi put u toku 22 godine dobilo sredstva iz državnog budžeta. Dobili su proctor od 350 metara kvadratnih.

Poslanik Kemal Zoronjić, navodeći da crnogorski parlament ima 81 poslanika, saopštio je da su tri poslanika iz Bošnjačke stranke, potpredsjednik Skupštine i potpredsjednik Vlade. Upitao je kako vlast u Hrvatskoj vodi računa o srazmjernoj zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda.

Furio Radin, predsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je saopštio da je o proporcionalnoj zastupljenosti manjina još teško govoriti, više je riječ o njihovom simboličnom predstavljanju. Obezbijedeno je da sve istorijske manjine budu prisutne u Parlamentu, italijanskoj i mađarskoj manjini je to garantovano međunarodnim ugovorom, a za srpsku nacionalnu zajednicu su zagarantovana tri mjesta, dok za ostale manjine važi sistem grupnog predstavljanja.

Poslanica Mirela Holy je saopštila da državna uprava na nižem nivou ima zakonsku obavezu da shodno procentu učešća u ukupnom stanovništvu obezbijedi učešće manjina u obavljanju javnih poslova, ali se ta obaveza ne odnosi na funkcionere u Vladi.

Dragan Crnogorac je saopštio da su Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina srpskoj nacionalnoj manjini garantovana četiri mjesta pomoćnika ministara i to: pomoćnik ministra pravde, kulture, obrazovanja i unutrašnjih poslova.

Poslanica Ana Petir je upitala poslanicu Ljerku Dragičević kakav je status hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, da li je to zakonom regulisano, sa kojim problemima se suočavaju, budući da su joj se Hrvati iz Crne Gore nekad žalili na problem u vezi sa povraćajem imovine. Upitala je kako se finansira Hrvatska zajednica u Crnoj Gori, posebno kulturne aktivnosti koje realizuju.

Poslanica Ljerka Dragičević je saopštila da od donošenja Ustava 2007. godine, Hrvati u Crnoj Gori imaju sva prava, a to su autohtone manjine u Crnoj Gori. U preambuli Ustava su navedeni, zajedno sa Crnogorcima, Srbima, Bošnjacima, Albancima i Muslimanima. Zakonom o izboru odbornika i poslanika definisan je manji census za Hrvate, 0,35%, a na parlamentarnim izborima održanim u oktobru 2012. godine, Hrvatska građanska inicijativa je prvi put izašla samostalno, a dobili su jedno mjesto u Parlamentu. Saopštila je da ima Hrvata i u drugim partijama. U vezi sa finansiranjem, istakla je da se određena sredstva dodjeljuju preko Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava, u cilju afirmacije kulture manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Dragan Crnogorac je upitao kakav je sistem pristupa pravdi u Crnoj Gori, da li postoji sistem besplatne pravne pomoći, a predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je donesen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći i da se nada da će se njegovom implementacijom obezbijediti pristup pravdi i za lica koja zbog lošeg socijalnog statusa nijesu u mogućnosti da to obezbijede.

Veljko Kajtazi je upitao šta Crna Gora preduzima na poboljšanju položaja Roma u Crnoj Gori, posebno onih koji borave u Kampu Konik, a više od deset godina su tu.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je Crna Gora za raseljena i interno raselejna lica učinila mnogo, da je Crna Gora bila utočište za oko 100 000 izbjeglica koji su svoju bezbjednost i spas od ratnih sukoba pronašli u Crnoj Gori, kao i da uprkos činjenici da već više od deset godina nema sukoba, oni još uvijek žive u Crnoj Gori, jer je smatraju bezbjednom i sigurnom zemljom. Istakao je da Crna Gora ne može samostalno riješiti sve njihove probleme, već je neophodno pomoć i zemalja porijekla i međunarodne zajednice.

Ambasador Građević je naveo da je ministar rada i socijalnog staranja Vlade Crne Gore nedavno imao posjetu Kosovu i da je dogovoreno da se izbjeglicama sa Kosova obezbijede dokumenta države Kosovo.

Deneš Šoja, poslanik, predstavnik mađarske nacionalne manjine, je saopštio da su bilateralnim sporazumom između Mađarske i Hrvatske garantovana određena prava manjinama, prvenstveno pravo na obrazovanje, informisanje, očuvanje kulturnog identiteta, a da su problem sa kojima se suočavaju prvenstveno ekonomske prirode, prouzrokovani finansijskom krizom.

Na kraju sastanka zaključeno je da su zakoni iz oblasti ljudskih i manjinskih prava kvalitetni u obje zemlje, ali više treba raditi na njihovoj implementaciji.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa predsjednikom Odbora za vanjsku politiku Miloradom Pupovcem i članovima Odbora za vanjsku politiku i Odbora za evropske integracije, Toninom Piculom, Igorom Kolmanom i Damirom Matuljanom

Na sastanku sa predsjednikom Odbora za vanjsku politiku Miloradom Pupovcem i članovima Odbora za vanjsku politiku i Odbora za evropske integracije, Toninom Piculom, Igorom Kolmanom i Damirom Matuljanom Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode upoznata je sa iskustvima Republike Hrvatske na putu ka Evropskoj uniji, modelom koji je

Hrvatska primjenjivala za vođenje pregovora i načinom na koji je Hrvatski sabor veoma aktivno učestvovao u pregovaračkom procesu, jer je Hrvatska imala Nacionalni odbor za praćenje pregovora sa Evropskom unijom.

Predsjednik Odbora za vanjsku politiku Milorad Pupovac je posebno važnim i zahtjevnim ocijenio Poglavlje Pravosuđe i osnovna prava sa kojim je Hrvatska završila, a Crna Gora počela pregovore sa Evropskom unijom. Ocijenio je da je proces pregovaranja sa Evropskom unijom bio istovremeno i proces harmonizovanja međuetničkih odnosa u državi. Saopštio je da je veoma važna saradnja svih zemalja u regionu, kao i zajednički naponi na planu zaštite i unapređenja ljudskih prava. I u Hrvatskoj i Crnoj Gori potrebno je raditi na unapređenju ljudskih prava, pa je važna i razmjena iskustava. Obecao je pomoć Odbora za vanjsku politiku Skupštini Crne Gore, u svim stvarima koje su u domenu njihove nadležnosti.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore dr Halil Duković je zahvalio na pomoći koju je Republika Hrvatska do sada pružila Crnoj Gori, izražavajući nadu da će tako biti i u narednom periodu. Ocijenio je da što zemljaj više bude napredovala na putu evropskih inetgracija, veći će biti stepen poštovanja ljudskih prava i sloboda svih građana.

Poslanik mr Dritan Abazović je saopštio da je Odbor za međunarodne odnose i evropske integracije izmjenama Poslovnika Skupštine Crne Gore u julu 2012. godine, podijeljen na dva Odbora. S obzirom na iskustvo koje je imao poslanik Tonino Picula, član Odbora za vanjske poslove, bivši ministar vanjskih poslova u periodu kad su se vodili pregovori sa Evropskom unijom, potpredsjednik Parlamentarne skupštine OEBS-a, koji je posmatrao izbore u brojnim zemljama, pa i u Crnoj Gori, poslanik Abazović mu je postavio pitanje kako je Hrvatski sabor imao uticaj na pregovaračku politiku Hrvatske, navodeći da se novoformirani Odbor za evropske integracije Skupštine Crne Gore iako veoma aktivan, već susreće sa određenim problemima u radu. Smatra da je neophodno uspostaviti saradnju sa Vladom. Saopštio je da je za svako pregovaračko poglavlje propisana tajnost dokumenata i da bi poslanici snosili krivičnu odgovornost ukoliko bi neku pregovaračku poziciju iznijeli u javnost. Upitao je kako je hrvatski Odbor za evropske integracije bio postavljen u odnosu na Vladu i da li je postojala tajnost pregovaračkih pozicija.

Predsjednik Odbora za vanjske poslove Milorad Pupovac je saopštio da je u Hrvatskoj postojao Nacionalni odbor za praćenje pregovora, a da je na čelu Odbora bio predstavnik opozicije. Preporučio je da se sastav pregovaračkog tima ne mijenja, već da u kontinuitetu u njemu budu isti ljudi koji su posvećeni pregovorima. Uloga parlamenta u cjelokupnom procesu pregovora zavisi od same države i pristupa za koji se opredijeli. A kada je riječ o tajnosti, istakao je da sve što domaći politički subjekti žele prikriti, Evropska komisija neće, pa se na njihovom web sajtu mogu pronaći svi podaci. Preporučio je model koji je imala Hrvatska prilikom vođenja pregovora sa Evropskom unijom. Smatra da na sjednicama Odbora treba da djeluju svi jedinstveno, u interesu države, a ne uskopartijskih interesa i radi dobijanja političkih poena. Veoma je važno utvrditi pravu mjeru između prava javnosti da zna i prava na tajnost podataka. Ocijenio je da se većina zemalja iz regioan suočava sa istim i sličnim problemima. To su pitanje obezbjeđivanja besplatne pravne pomoći, zabrana diskriminacije, politika nadzora nad radom državnih organa, zaštita prava pripadnika tzv. "ranjivih" kategorija stanovništva, funkcionalnost sudova i nezavisnost pravosuđa. Istakao je da je saradnja sa međunarodnim organizacijama za ljudska prava, prvenstveno sa Savjetom Evrope i OEBS-om, veoma korisna za razvijanje i poštovanje ljudskih prava u državi. Naglasio je da je proces pregovaranja sa Evropskom unijom bio i proces harmonizovanja međuetničkih odnosa u državi. U sam pregovarački proces veoma je važno od početka uključiti predstavnike civilnog sektora, kao i predstavnike manjinskih zajednica.

Tonino Picula je saopštio da sa ljudskim pravima treba biti veoma oprezan, posebno u procesu digitalizacije, jer uvijek postoji mogućnost da se ti podaci distribuiraju na načine koji nijesu demokratski. Osjećaju se tendencije koje pokušavaju revidirati stepen dostignutih ljudskih prava i sloboda, a u ovom periodu se javlja i generacija novih ljudskih prava, kao što su prava

lica različite seksualne orijentacije, za koja Evropa u posljednje vrijeme iskazuje posebni senzibilitet.

Članovi ovih dvaju Odbor obećali su punu pomoć Crnoj Gori na njenom putu evropskih integracija, što je Hrvatska i do sada radila, a posebno su istakli da će pružiti pomoć kao poslanici u Evropskom parlamentu, od jula 2013. godine.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je zahvalio na svoj dosadašnjoj pomoći i izrazio nadu da će ubuduće ona biti još kvalitetnija i sveobuhvatnija.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa Predsjednicom i članovima Odbora za ravnopravnost spolova

Predsjednica Odbora za ravnopravnost spolova, Nansi Tireli je upoznala crnogorsku Delegaciju sa nadležnostima Odbora kojim predsjedava i navela da Odbor ima 13 članova, od kojih su tri muškarca. Saopštila je da se u zavisnosti od toga u kojoj regiji Hrvatske žive, žene suočavaju sa različitim problemima, a njihovo učešće u javnom i političkom životu je na različitom stepenu. Poseban akcenat stavljen je na aktiviranje žena iz ruralnih područja i njihovo osvješćivanje u cilju veće društvene participacije. Stanje se poboljšava svakim danom, ali treba mnogo raditi na edukaciji, jačanju svijesti i snaženju institucija koje bi pružale ženama adekvatnu pomoć kako bi mogle da se posvete i porodici i poslu. U vezi sa učešćem žena u političkom životu, istakle su da postoji kvota od 40% žena na izbornim listama, ali se ona u praksi ne primjenjuje, jer ne postoje sankcije za nepoštovanje te kvote, tako da je na partijama da same odluče. U Hrvatskom saboru od 151 poslanika, 39 je žena, odnosno 26%.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da Odbor za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore ima 11 članova, od kojih je jedan muškarac. Položaj žena u Crnoj Gori se značajno poboljšao i žene čine većinu zaposlenih u zdravstvu, prosveti i sudstvu.

Zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode, dr Ljiljana Đurašković koja je i član Odbora za rodnu ravnopravnost je saopštila da je Crna Gora tradicionalno društvo, ali da se žene bore za svoju poziciju, da ih je sve više u politici, da u Skupštini od 81 poslanika, ima 14 žena, odnosno 17,2%, kao i da je po Zakonu o izboru odbornika i poslanika, obaveza da na izbornim listama bude 30% žena, ali još uvijek nije uvedena kvota da ih i u Skupštini bude toliko, jer nije utvrđeno da redosled na listi mora biti takav da bi im se omogućilo da ih je 30% u Parlamentu. U Crnoj Gori postoje tri žene ministarke, a povećava se broj žena koje su na važnim funkcijama na državnom i lokalnom nivou. Naglasila je da Odbor za rodnu ravnopravnost, tradicionalno, 8. marta organizuje Ženski parlament kada žene iz civilnog sektora i vanparlamentarnih partija imaju priliku da postavljaju pitanja ministrima u Vladi Crne Gore. Na posljednjoj sjednici Ženskog parlamenta najviše pitanja bilo je upućeno Ministru zdravlja i Ministru rada i socijalnog staranja, što je i očekivano zbog problema sa natalitetom i zapošljavanjem žena.

Poslanica Ljerka Dragičević koja je i član Odbora za rodnu ravnopravnost je saopštila da je ona bila nosilac liste na parlamentarnim izborima održanim u oktobru 2013. godine, da je predsjednica njihove partije takođe žena, koja je i ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore. Naglasila je da je Skupština Crne Gore 1. marta 2013. godine donijela Zakon o potvrđivanju Konvencije Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i da se Crna Gora priključila Kampanji protiv nasilja nad ženama "Jedna milijarda ustaje". Podsjetila je i da je prije tri godine učestvovala na Konferenciji u Turkmenistanu na temu "Žene u politici".

Poslanik doc. dr Srđa Popović je istakao da u Budvi, opštini iz koje dolazi, žene zauzimaju veoma važne funkcije, navodeći da su žene direktorice dvije osnovne škole, srednje škole, turističke organizacije, žena je glavni administrator Opštine, menadžer, šefica katastra, direktorica HTP Budvanska rivijera, a da ih je 30% u lokalnom parlamentu.

Predsjednica Odbora za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora je navela da se od 1990-ih godina broj žena u politici u Hrvatskoj povećavao. U prvom sazivu Hrvatskog sabora bilo ih je 4,6%, dok ih je sada 26%. Sada imaju četiri ministricе (vanjskih poslova i evropskih integracija, kulture, socijalne politike i mladih i graditeljstva i prostornog uređenja). Saopštila je da je Zakonom o ravnopravnosti spolova propisano da na izbornim listama 40% treba da budu zastupljene žene, ali da nijesu propisane ankncije u slučaju nepoštovanja norme, tako da se planiraju izmjene Zakona kako bi se žene izborile za veću zastupljenost u Hrvatskom saboru. Saopštila je da Odbor ima veoma dobru saradnju sa organizacijama civilnog društva i da često organizuju tematske sjednice. Saopštila je da su i u Hrvatskoj žene zastupljene u značajnoj mjeri u zdravstvu, prosveti i sudstvu, ali da kvota o 40% žena na izbornim listama nije zaživjela u praksi, jer nijesu bile propisane kaznene odredbe. Problematika sprečavanja nasilja nad ženama je veoma dobro pokrivena u Hrvatskoj. U partiji kojoj pripada (SDP Hrvatske) od 59 poslanika, 21 je žena, u Rijeci iz koje dolazi, od 11 odbornika SDP-a, šest je žena.

Ivanka Roksandić je saopštila da je i hrvatsko društvo veoma tradicionalno, ali da se poslednjih godina, posebno od donošenja Zakona o rodnoj ravnopravnosti 2008. godine, stanje puno poboljšalo. Mišljenja je da posebnu pažnju treba posvetiti ženama na selu i razvijanju njihove svijesti o potrebi uključivanja u javni život i politiku, kao i njihovom zapošljavanju. Mišljenja je da posebno treba osnažiti institucije za pomoć ženama, kao što su vrtići, škole. Istakla je da u županijama i gradovima imaju Povjerenstva za prava žena i ravnopravnost spolova. Nedavno je Hrvatski sabor donio Zakon o dadiljama. Ocijenjeno je da Hrvatska ima dobre zakone, ali je neophodno poboljšati njihovu implementaciju i uticati na žene da budu aktivnije u zaštiti svojih prava i interesa.

Tajana Broz iz Centra za edukaciju i istraživanja, koja je spoljni član Odbora, saopštila je da organizacija kojoj pripada djeluje 16 godina u Hrvatskoj, a da su otvoreni za saradnju sa svim subjektima koji se bave zaštitom prava žena. Realizovali su brojna istraživanja, ali sprovode i kontinuirane edukacije, putem seminara i okruglih stolova o ženskim pravima, a također su učestvovali u izradi nacionalnih politika za ravnopravnost spolova. U toku su aktivnosti koje se odnose na izbore za Evropski parlament i saopštila je da je 38% žena na izbornim listama za Evropski parlament.

Marija Vukobratović iz Koprivnice je saopštila da u gradu iz kojeg dolazi postoji veliki broj žena koje se bave politikom, a dobro funkcioniše povjerenstvo za ravnopravnost spolova. Uz gradonačelnicu, sve su žene načelnice, a samo je jedan muškarac načelnik. Izrazila je nadu da će nakon lokalnih izbora žene zauzeti veoma važna mjesta u lokalnim upravama.

Silvija Dološić je saopštila da se u njenoj Županiji osjeća jaz između žena i muškaraca, a posebno je veliki problem žena iz ruralnih oblasti. Izrazila je nadu da će se u skorijoj budućnosti stanje poboljšati, uz napore svih relevantnih subjekata.

Predsjednica Odbora za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora je saopštila i kako su nedavno zahtijevale tumačenje odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova po kojoj žene treba da budu zastupljene na izbornim listama 49% od trećeg izbornog ciklusa i da su dobili tumačenje po kojem se treći izborni ciklus računa odvojeno za lokalne i za parlamentarne izbore, pa će, shodno tome, norma početi da se primjenjuje tek od 2017. godine, zbog čega planiraju izmjenu Zakona. Saopštila je da se zalaže za veću zastupljenost žena u politici i istakla da je u Stranci laburista kojoj pripada predložila da donesu odluku da se nijedna lista ne odobri ukoliko ne zadovolji kriterijum da 40% žena bude na listi i to se u praksi realizovalo, sem u slučaju dvije liste iz ruralnih područja gdje iz objektivnih razloga nije mogao biti ispunjen ovaj uslov.

Sagovornici su izrazili zadovoljstvo ovim susretom i izrazili nadu da će položaj žena u obje zemlje u narednom periodu biti još bolji.

INFORMACIJA

SA JAVNE RASPRAVE O NACRTU STRATEGIJE ZA UNAPREĐENJE KVALITETA ŽIVOTA LGBT OSOBA 2013-2018., održane 26. februara 2013. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković i član Odbora, poslanica dr Ljiljana Đurašković učestvovali su, na poziv Ministarstva za ljudska i manjinska prava, na Javnoj raspravi o Nacrtu strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018, održanoj 26. februara 2013. godine.

Javnoj raspravi su prisustvovali: mr Branka Tanasijević, predsjednica Odbora za prosvjetu, nauku, kulturu i sport i Nada Drobnyak, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost, kao i predstavnici državnih organa, institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i nevladinih organizacija. Javnoj raspravi je prisustvovao i Bastian Winkel, projekt koordinator za LGBT jedinicu Savjeta Evrope.

Strategijom za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba za period od 2013. do 2018. godine, koju je pripremila Vlada, predviđeno je da se u narednih pet godina realizuju 52 mjere koje će poboljšati uslove za život pripadnika seksualnih manjina, a jedna od njih je donošenje zakona o registrovanom partnerstvu. Kako se navodi u tom aktu, koji je zbog brojnih nedostataka, oštro kritikovala NVO "Juventas" pomenutim zakonom bi se istopolnim zajednicama priznala prava u skladu sa obavezujućim međunarodnim pravom i standardima.

Autori Nacrta strategije su savjetnik premijera, Jovan Kojičić i nezavisni ekspert za ljudska prava, Aleksandar Saša Zeković. Izvršna vlast je pohvaljena zbog organizovanja seminara, konferencija, pa i onih koje je ignorisao NVO sektor, zbog formiranja radnih grupa koje se bave borbom protiv diskriminacije, ali i zbog rada na obuci sudija, tužilaca i policajaca. Konstatovano je da su donijeti brojni zakoni koji štite građane od diskriminacije, ali nije navedeno da postoji problem u njihovoj primjeni, na šta NVO sektor redovno upozorava.

Uvodna izlaganja u vezi sa Nacrtom strategije za unapređenje položaja LGBT osoba 2013-2018 imali su ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović, savjetnik predsjednika Vlade za ljudska prava i koordinator Radne grupe za izradu Strategije, dr Jovan Kojičić i nezavisni ekspert i član Radne grupe za izradu Strategije, mr Aleksandar Saša Zeković.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović je saopštio da Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018 za opšti cilj ima poboljšanje ukupnog društvenog položaja LGBT osoba u Crnoj Gori i njihovu bolju integraciju u crnogorsko društvo. Ova Strategija definiše ciljeve, područja djelovanja i mjere neophodne za njenu punu implementaciju.

Strategijom se stvaraju dobri preduslovi za sprovođenje politike zaštite ljudskih prava LGBT osoba u Crnoj Gori, što podrazumijeva i konkretnu primjenu međunarodno-pravnih i na njima zasnovanih ustavnih i zakonskih standarda kojima se reguliše poštovanje temeljnih ljudskih prava.

Podsjetio je da su dosadašnje aktivnosti Vlade Crne Gore bile usmjerene na poboljšanje ukupnog položaja svih ranjivih grupa. Afirmacija vrijednosti koje su zaštićene međunarodno-pravnim standardima, a posebno ljudskih prava i sloboda i borba protiv diskriminacije, po raznim osnovama, pa i na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, jesu prioritetni ciljevi. Vlada Crne Gore teži da strateškim pristupom, kroz analizu različitih oblika homofobičnog ponašanja, u saradnji sa civilnim društvom i međunarodnim ekspertima, razvija konkretne mjere čija će koordinirana realizacija mijenjati obrazac ponašanja. Kao odgovorna Vlada države koja teži punopravnom članstvu u EU i NATO, Vlada je pokrenula čitav set politika u oblasti promocije i zaštite prava i sloboda LGBT osoba. To su jasne smjernice politike borbe protiv diskriminacije i borba za veću vidljivost LGBT osoba u društvu. Riječ je o ozbiljnom društvenom procesu, čije rezultate nije moguće postići ad hoc aktivnostima ili preko noći.

Takođe, Ministar za ljudska i manjinska prava je podsjetio prisutne o aktivnostima Vlade u proteklom periodu. U vezi s tim, istakao je da se radilo na obuci sudija, tužilaca, policijskih

službenika i zaposlenih u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, pružala se podrška i razvijale široke konsultacije sa nevladinim sektorom i podizao nivo svijesti među opštom populacijom. Saopštio je da je namjera svih sprovedenih aktivnosti da se naglasi uloga koju je Vlada preuzela u pogledu suzbijanja svakog oblika diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatorske politike u Crnoj Gori.

U septembru 2011. godine, crnogorska Vlada je prva u regionu Zapadnog Balkana bila domaćin međunarodne konferencije posvećene pravima i slobodama LGBT osoba. Takođe, postala je prva zemlja korisnik LGBT projekta Savjeta Evrope, koji će se realizovati tokom 2013. godine. Projekat podrazumijeva podršku zemljama u pripremi mjera i sprovođenju akcija u cilju implementacije Preporuke Komiteta ministara Savjeta Evrope o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta.

U martu 2012. godine Vlada Crne Gore predvodila je Regionalnu inicijativu na najvišem nivou, u kojoj su učestvovali predstavnici 11 vlada regiona, a sa ciljem da se razgovara o LGBT pravima u duhu mjera i sprovođenja akcija u odnosu na Preporuke Komiteta ministara Savjeta Evrope o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Namjera je da se podstakne veće jedinstvo i pošalje poruka o zajedničkoj civilnoj posvećenosti unapređenju zaštite LGBT osoba i njihovoj vidljivosti i na Balkanu.

Kao rezultat uspostavljanja institucionalne saradnje između Vlade i predstavnika društva koji su posvećeni zaštiti prava LGBT populacije, Vlada je krajem 2011. godine formirala različite timove i stručne grupe radi sprovođenja najšireg oblika konsultovanja civilnog društva kod izrade strateških dokumenata i analiza pravnih propisa i obrazovnih programa u ovoj oblasti. Konsultativni proces je trajao godinu dana i sva ponuđena rješenja i inputi koji su dobijeni od strane LGBT zajednice su ozbiljno razmotreni i korišćeni pri izradi ovog dokumenta. Potpisani su brojni sporazumi o saradnji i zajedničkim akcijama između Vlade i civilnog društva, a u interesu jačanja povjerenja između nadležnih državnih institucija i LGBT zajednice. Ministar je naglasio da je Vlada Crne Gore odlučna u namjeri da otkloni svaku neposrednu ili posrednu diskriminaciju na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Postoji jasno opredijeljenje da se aktivno doprinosi da se zakonske i druge mjere unapređuju i djelotvorno primjenjuju, da se osigura da žrtvama diskriminacije budu poznati djelotvorni pravni lijekovi, da imaju pristup pravnim lijekovima, kao i da mjere za borbu protiv diskriminacije obuhvate odgovarajuće sankcije za kršenje prava i adekvatnu odštetu za žrtve diskriminacije.

Što se tiče zakonodavstva, Ministar za ljudska i manjinska prava je saopštio da će Vlada Crne Gore nastaviti da unapređuje antidiskriminatorsku politiku i zakonodavstvo i stvarati ambijent koji će efikasno štiti prava LGBT osoba, aktivno će se suprotstavljati njihovoj diskriminaciji na svim nivoima, i pružiće im neophodnu podršku da slobodno i vidljivo žive u skladu sa njihovom seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom. Podsjetio je na Zakon o zabrani diskriminacije iz 2010. godine, kojim se zabranjuje diskriminacija zasnovana, pored ostalog, i na rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji (čl. 2, st. 2).

Takođe, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava usvojilo je Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o slučajevima prijavljene diskriminacije, koji osigurava preciznu evidenciju i dostavljanje informacije Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, koji isto uključuje u poseban izvještaj o diskriminaciji koji podnosi Skupštini Crne Gore. Zakon o radu (2009) i Zakon o medijima (2002) eksplicitno određuju seksualnu orijentaciju kao nedozvoljeni osnov diskriminacije. Takođe, Zakon o radu zabranjuje i seksualno uznemiravanje (član 8), dok Zakon o medijima zabranjuje objavljivanje informacija i mišljenja koja podstiču diskriminaciju, mržnju ili nasilje protiv osoba ili grupe osoba zbog njihove seksualne orijentacije. Od posebnog značaja za transrodne osobe je nedavno usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju (2012), koji osiguranim licima obezbjeđuje plaćanje u iznosu od 80% cijene zdravstvene usluge koja uključuje i promjenu pola.

Krivični zakonik Crne Gore u propisivanju sankcija za krivična djela diskriminacije ne prepoznaje diskriminaciju po osnovu seksualne orijentacije. Stoga se i nameće potreba jasnijeg

utvrđivanja osnova diskriminacije, kojim bi se obuhvatila seksualna orijentacija i rodni identitet, afirmisala ravnopravnost i osnažila zaštita LGBT osoba.

Kada se govori o institucionalnom okviru, Ministar za ljudska i manjinska prava je podsjetio na značaj institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, koja je ustanovljena kao institucionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije. Ovlašćenja za zaštitu od diskriminacije utvrđena su Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Zakonom o zabrani diskriminacije i odnose se kako na fizička, tako i na pravna lica.

Odbor za ljudska prava i slobode razmatra predloge zakona, drugih propisa i opštih akata i druga pitanja koja se odnose na: slobode i prava čovjeka i građanina, sa posebnim osvrtom na manjinska prava, primjenu potvrđenih međunarodnih akata koji se odnose na ostvarivanje, zaštitu i unapređivanje ovih prava; razmatra i zauzima stavove po predstavkama građana i pravnih lica koje se odnose na ostvarivanje prava građana; prati ostvarivanje dokumenata, mjera i aktivnosti za unaprjeđivanje nacionalne, etničke i druge ravnopravnosti, posebno u oblasti obrazovanja, zdravstva, informisanja, socijalne politike, zapošljavanja, preduzetništva, procesa odlučivanja i sl; učestvuje u pripremi i izradi dokumenata i usaglašavanju zakonodavstva u ovoj oblasti sa standardima u evropskom zakonodavstvu; saraduje sa odgovarajućim radnim tijelima drugih parlamenata i nevladinim organizacijama iz ove oblasti. Odbor u okviru svoje nadležnosti prati i ocjenjuje usklađenost zakona Crne Gore sa pravnom tekovinom Evropske Unije i, na osnovu izvještaja Vlade, prati i ocjenjuje primjenu zakona, posebno zakona iz kojih proizilaze obaveze usaglašene sa pravom Evropske Unije.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je odgovorno za sprovođenje pravnih propisa, strateško planiranje i praćenje stanja u oblasti ljudskih prava (iz nadležnosti Ministarstva), prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, odnosa sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori, unapređenje i zaštitu prava Roma, Aškalija i Egipćana i poslova rodne ravnopravnosti, uključujući i prava LGBT osoba.

Ministar je saopštio da je u julu 2011. godine Vlada Crne Gore donijela Odluku o obrazovanju Savjeta za zaštitu od diskriminacije koji prati primjenu Strategije i izrađuje odgovarajuće periodične izvještaje, a saraduje sa konkretnim ministarstvima koja imaju svoje odgovornosti i sa lokalnim vlastima i partnerima iz civilnog društva, unapređujući dosadašnja iskustva i partnerstva i stavljajući akcenat na aktivan doprinos svih aktera ravnopravnosti LGBT osoba u crnogorskom društvu. Savjetom rukovodi Predsjednik Vlade, a u njegovom radu učestvuje pet resornih ministara, savjetnik predsjednika Vlade i predstavnici civilnog društva.

Savjetnik predsjednika Vlade za ljudska prava i koordinator Radne grupe za izradu Strategije, dr Jovan Kojičić je saopštio da je Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba nastala kao sistemski odgovor Vlade Crne Gore da se odlučno bori protiv svih oblika diskriminacije. Njeno usvajanje praktično znači mobilisanje svih društvenih aktera na veće jedinstvo. Tako se LGBT zajednici i svim LGBT osobama šalje snažna poruka zajedništva koje podrazumijeva predani rad na poboljšanju njihovog položaja i bezbjednosti, zaštite prava i većoj vidljivosti. Smatra da poštovanje ljudskih prava i sloboda ne zavisi samo od osnovnog, kvalitetnog zakonskog i institucionalnog okvira, već i od uspostavljenog obrazovanja, načina razmišljanja, kulture, minimuma ekonomskog blagostanja i ukupnog dostignuća društva. Jednakost pred zakonom i ravnopravnost svih građana, bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju i rodni identitet, u crnogorskom društvu treba da se podrazumijeva.

Kroz definisanje LGBT politike Vlada potvrđuje riješenost da Crna Gora počiva na principima slobode, demokratije, vladavini prava i poštovanju ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ovim osnovnim društvenim vrijednostima dodatno se afirmiše evropska politika i privrženost zemlje načelima na kojima počiva Evropska unija.

Pri definisanju Strategije korišćena su najbolja iskustva Kraljevine Holandije, Kraljevine Norveške, Kraljevine Švedske, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, te Kanade, kao model kreiranja planova.

Vlada Crne Gore potvrđuje posvećenost politici kontinuiranog unapređivanja ljudskih prava i sloboda, ali i riješenost da sa ostalim društvenim akterima aktivno doprinosi uspostavljanju održivog društva i kulture ljudskih prava u Crnoj Gori.

Nezavisni ekspert i član Radne grupe mr Aleksandar Saša Zeković je istakao da je Nacrt strategije predstavljen kroz praktičan, kvalitetan i stručan tekst koji koncizno obuhvata sve segmente života LGBT zajednice. Prihvatljivost LGBT osoba predstavlja ozbiljan problem za veliku većinu građana, pa to uzrokuje strah i teškoće pripadnika LGBT populacije da iskažu sopstveni identitet, čak i najužoj porodici i prijateljima. Dominantna većina građana homoseksualnost smatra bolešću, neprirodnom i nemoralnom pojavom. U mnogim društvima na homoseksualnost se gleda kao na povredu tradicionalnih rodnih uloga muškarca i žene. Takođe, neformalna društvena kontrola predstavlja bitan mehanizam negativnog uticaja na LGBT osobe. Mišljenja je da ovim Dokumentom treba unaprijediti socijalnu interakciju LGBT osoba. Zbog toga su se, prilikom pisanja navedenog dokumenta, opredijelili za koncept jednostavnosti kako bi se iskazale potrebe pripadnika i pripadnica LGBT zajednice.

Govoreći o osnovnoj sadržini Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba, nezavisni ekspert i član Radne grupe, mr Saša Zeković je saopštio da je Strategija podijeljena na oblasti koje predstavljaju važne sfere društvenog život: institucionalni i pravni okvir; područje obrazovanja kao važnog faktora u formiranju stavova pojedinaca i ključnog faktora za razvoj i pojedinca i društva; oblast zdravstvene zaštita kroz unapređenje zdravlja pripadnika LGBT zajednice, bez diskriminacije i predrasuda; oblast medija, kulture, sporta, umjetnosti i drugih područja kojima će se uspostaviti novi društveno - kulturološki odnos prema LGBT osobama u Crnoj Gori.

Smatra da je obrazovanje ključno za razvoj i napredak svakog društva. U političkom i ekonomskom ambijentu Crne Gore obrazovanje dominira kao ključni izvor sveukupnog razvoja. U posljednjoj deceniji, uloženi su intenzivni naponi, uključujući i značajne kadrovske i druge potencijale, kako bi nacionalni obrazovni sistem bio poboljšani i modernizovan. Trajna intencija obrazovanja je da podrži dalji razvoj Crne Gore kao građanske, demokratske i države socijalne pravde, utemeljene na vladavini prava, ali i da ubrza ekonomski i društveni razvoj što podrazumijeva poštovanje i dalje unapređenje ljudskih prava i osnovnih sloboda. U Crnoj Gori svi su jednaki u ostvarivanju prava na obrazovanje, bez obzira na bilo koje lično svojstvo. Nije dozvoljeno fizičko, psihičko i socijalno nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje, vrijeđanje ličnosti, niti bilo koji drugi oblik diskriminacije. To su polazne vrijednosti koje promoviše i ova Strategija. U crnogorskom obrazovno-vaspitnom sistemu ne bi trebalo koristiti sredstva koja u nastavnom procesu podstiču diskriminaciju, uključujući i diskriminaciju po osnovu rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Nastavni proces treba da se razvija na način da afirmiše razumijevanje, toleranciju, socijalnu uključenost i društvenu koheziju. Mišljenja je da školske vlasti treba da su svjesne prisustva neprihvatanja homoseksualnosti na koje upućuju nalazi istraživanja javnog mnjenja o homofobiji, i shodno tome treba da izbjegavaju rizike koji iz ovoga proizilaze.

Naglasio je da je sigurno školsko okruženje neophodan uslov za kvalitetno obrazovanje. Zato treba razvijati koncept koji podrazumijeva bezbjednu sredinu za učenike i zaposlene u kojoj se identifikuje i rješava homofobno nasilje u svim njegovim oblicima. Neophodno je ulagati napore kako bi se povećalo znanje svih u školskoj mreži o nasilju u vezi sa seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom i njegovim izražavanjem.

Kada se govori o socijalnom životu LGBT osoba, istakao je da je trenutno stanje LGBT osoba lošije u odnosu na ostatak društva, jer pripadnici LGBT populacije žive povučeno, nemaju mogućnost socijalnog života, pristupa u uslužnim djelatnostima i noćnom životu kao ostatak populacije. Stoga, mjere predložene u Strategiji su bitna osnova da se postignu odgovarajuće promjene i u tom pogledu.

Smatra da bi se trebalo boriti protiv diskriminacije LGBT osoba na svim nivoima, uključujući i oštriju primjenu kaznene politike. Krivična odgovornost bi trebalo da bude proširena na način da se kao otežavajuća okolnost za odmjerenje kazne cijeni ukoliko je krivično djelo

učinjeno iz mržnje, zbog pripadnosti seksualnoj orijentaciji ili rodnom identitetu. Mišljenja je da bi se na takav način osigurala efikasna, brza i nepristrasna istraga, a žrtve i svjedoci zločina koji su motivisani mržnjom prema LGBT osobama će biti ohrabreni da prijave takve slučajeve i biće im pružena neophodna pomoć i podrška. Ocijenio je da je važno da se obezbijedi puna implementacija zakonskih rješenja na svim nivoima i adekvatni institucionalni kapaciteti neophodni za rješavanje ovih problema.

Govoreći o promociji kulture tolerancije i značaja socijalne inkluzije svih ranjivih grupa, pa i LGBT osoba mr Saša Zeković je naglasio značaj pozitivne i profesionalne uloge medija i njihove odgovornosti da štite različite grupe od negativnih stereotipa. Civilno društvo konstatno ukazuje da se na internetu, u elektronskim i štampanim medijima objavljuju neprimjereni sadržaji sa elementima govora mržnje i povrede privatnosti po osnovu stvarne ili percipirane seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. U interesu kreiranja društveno prihvatljivog ambijenta za LGBT osobe treba podsticati medijske organizacije, internet i druge medije da promovišu kulturu poštovanja, tolerancije i različitosti u cilju izbjegavanja negativnih i stereotipnih komentara, izvještavanja, pisanja o LGBT osobama, koji su ponižavajući ili seksistički.

Takođe, smatra da je ovim Dokumentom kvalitetno obrađena tematika sporta koji je prepoznat kao oblast kroz koju se može povećati doprinos poboljšanju položaja LGBT osoba, jer predstavlja jedan od ključnih načina ostvarivanja i promocije ljudskih prava. Olimpizam, kao životna filozofija koja spaja kulturu, obrazovanje i sport, teži stvaranju mirnog društva koje nastoji čuvati ljudsko dostojanstvo. Bavljenje sportom treba omogućiti svakom bez razlike i diskriminacije po bilo kom osnovu. Diskriminacija po osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta u sportu je neprihvatljiva i nespojiva sa nacionalnom sportskom politikom. Stoga, treba ohrabriti dijalog LGBT zajednice sa sportskim asocijacijama i na takav način podsticati zajedničke napore u borbi protiv homofobije, transfobije i diskriminacije u sportu. Takođe, treba razvijati partnerski pristup prema sportskim savezima, navijačkim klubovima i LGBT zajednici kako bi se spriječilo i suzbijalo korišćenje uvreda na račun LGBT osoba tokom i u vezi sa sportskim događajima.

Upoznao je prisutne sa novinom kojom je napravljen iskorak u namjeri da se doprinese međunarodnom prepoznavanju Crne Gore kroz dva segmenta: međunarodna LGBT politika i LGBT turizam, kroz stvaranje pozitivnog imidža Crne Gore, kako u regionalnom, tako i evropskom kontekstu.

Rukovođeni činjenicom da su u posljednje dvije godine kreirane tri radne grupe koje su se bavile analizom trenutnog stanja o poštovanju LGBT prava, da je to urađeno sa mjesta Potpredsjednika Vlade i da su rezultati svih radnih grupa uvaženi od Vlade, kao i da se pristupilo usvajanju ovog Strategije, Zeković je zaključio da je time manifestovana politička volja u cilju poboljšanja položaja LGBT osoba. Podsjetio je da se do prije godinu dana teško i malo moglo govorilo o poštovanju prava LGBT osoba.

Pomoćnica ministra za ljudska i manjinska prava, Blanka Radošević Marović smatra da je Strategija za unapređenje života LGBT osoba zahtjevan dokument i sa stanovišta Vladinih institucija neophodna je njegova implementacija, naravno u tijesnoj saradnji sa nevladinim organizacijama. Stoga, ocijenila je da je pred Vladom i nevladinim organizacijama veliki posao, a sprovođenjem Strategije, mijenjaće se mnoge stvari u državnim institucijama i u društvu cjelini.

Predstavnik NVO "Juventas", Danijel Kalezić mišljenja je da je Strategija za unapređenje života LGBT osoba u postojećoj formi neprihvatljiva, jer, po njegovoj ocjeni ne sadrži osnovne elemente: opis procesa koji je doveo do pisanja strategije; pregled trenutnog stanja na osnovu dostupnih rezultata istraživanja sa konkretnim podacima; jasno definisane strateške ciljeve, podcijljeve, odnosno operativne ciljeve; ključne aktivnosti koje podrazumijevaju definisanje podjele odgovornosti među duštvenim akterima, sa postavljenim vremenskim okvirima, definisanim potrebnim resursima; način evaluacije, sa definisanim

načinima ocjenjivanja, odgovornim organizacijama koje vrše praćenje, definisanim načinom prikupljanja informacija; kao i definisan način obezbjeđivanja sredstava za sprovođenje strategije. Dokument pod nazivom Finalni nacrt teksta, po njegovom mišljenju, je radna verzija. Strategija unapređenja kvaliteta života LGBT osoba, od potrebnih elemenata sadrži samo popis deklarativnih mjera i opis prethodnih aktivnosti koje je sprovodio autor Jovan Kojičić, savjetnik predsjednika Vlade, a koje su nailazile i nailaze na oštre kritike NVO sektora.

Ponuđeni Dokument, kako je istakao predstavnik NVO "Juventas" Danijel Kalezić, šteti ugledu Vlade i povjerenju LGBT osoba u Vladu. U njoj se u pozitivnom kontekstu pominje Konferencija iz septembra 2011. godine, koju je bojkotovao cijeli crnogorski NVO sektor, jer je predstavljala pokušaj izbjegavanja suštinske odgovornosti Vlade da implementira set aktivnosti koje će zaista poboljšati položaj LGBT osoba. Ovim Dokumentom, po njegovoj ocjeni, kao i septembru 2011. pokušavaju se prevariti LGBT osobe u Crnoj Gori. Mišljenja je da ovaj dokument predstavlja i presedan, jer ne postoji slična Strategija koju je Vlada usvojila, koja je lišena svih ključnih i obavezujućih elemenata. Dodatno razočarava činjenica da je Vladi ponuđena Strategija protiv homofobije i transfobije koju je uradila Radna grupa koju je Vlada formirala u oktobru 2011, a koja sadrži sve pomenute ključne elemente, uz izrađen jednogodišnji akcioni plan. Po njegovom mišljenju, umjesto Strategije ponuđen je u praksi neprimjenljiv tekst, jer se ne definiše ko će, kad i šta uraditi kako bi se smanjio stepen homofobije i transfobije u Crnoj Gori, te tekst koji Vladu lišava svake odgovornosti.

Suprotno, direktor LGBT Forum Progres, Zdravko Cimbalević smatra da Strategija predstavlja jedinstven i istorijski dokument. Po njegovom mišljenju Dokument tretira sva pitanja od svakodnevne važnosti za život, rad i napredak svakog pojedinca iz LGBT zajednice. Važno je i što je razumljiv pripadnicima LGBT zajednice, profesionalcima iz sistema, ali i svim građanima čije ponašanje treba popraviti. Dokument je pozitivan i zato što pruža pomoć i ruku i onima koji se trenutno protive konceptu ravnopravnosti svih građana bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju ili rodni identitet.

Podsjetio je da se nedavno navršilo dvije godine od osnivanja prve transparentne LGBT grupe u zemlji i javnog deklarisanja prve osobe po osnovu seksualne orijentacije. Za relativno kratko vrijeme pored brojnih izazova, napori civilnog društva rezultiraće donošenjem prve nacionalne LGBT politike. Iskazao je zadovoljstvo što na Javnoj raspravi učestvuje sa 13 pripadnika LGBT zajednice, svojih aktivnih članova i saradnika, što ukazuje na razvoj i vidljivost LGBT zajednice.

Izvršni direktor NVO "Akcija za ljudska prava" Tea Gorjanac Prelević smatra da Strategija za unapređenje života LGBT osoba ima nedostataka u sadržajnom smislu koje treba dopuniti. U tom smislu, ocjenjuje da je trebalo navesti kako se došlo do ovog Dokumenta i zbog čega se isti donosi. Takođe, realizovana su ozbiljna istraživanja, što je i trebalo konstatovati u uvodnom dijelu, kao i kakvo je stvarno stanje položaja LGBT osoba u Crnoj Gori. Smatra da, uz naznake u uvodnom dijelu "doprinos Vlade Crne Gore", takođe treba da stoji i „doprinos građanskog društva” unapređenju položaja LGBT osoba.

Zamjenica Zaštitnika za ljudska prava i slobode Crne Gore, Marijana Laković je istakla da Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba predstavlja značajan dokument za LGBT zajednicu. Smatra da je tekst čitljiv, pristupačan, napisan za sve građane, nije obiman i nije opterećen citiranjem zakonskih tekstova. Govoreći o procesu izrade Dokumenta, ocijenila ga je transparentnim i mišljenja je da će se usvojiti kvalitetan dokument.

Savjetnik Predsjednika Vlade za ljudska prava i koordinator Radne grupe za izradu Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba dr Jovan Kojičić je istakao da je cilj održavanja Javne rasprave unaprijedjenje teksta Strategije. Mišljenja je da su sve moguće mjere za unapređenje života LGBT osoba integrisane u tekstu, a ukoliko neka mjera nedostaje,

treba je konkretno navesti. Takođe, podsjetio je da su sva istraživanja obuhvaćena tekstem, a ako je neko izostavljeno, onda to treba navesti..

Predsjednik Upravnog odbora NVO "Cemi", Zlatko Vujović smatra da ponuđeni Dokument nije adekvatna polazna osnova u pisanju strateškog dokumenta, jer nema opisa procesa koji je doveo do pisanja Nacrta strategije, pregleda trenutnog stanja na osnovu dostupnih rezultata istraživanja sa konkretnim podacima, jasno definisanih ciljeva, ključnih aktivnosti koje podrazumijevaju definisanje podjele odgovornosti među društvenim akterima, sa postavljenim vremenskim okvirima, definisanim potrebnim resursima, a nije definisan ni način obezbjeđivanja sredstava za sprovođenje strategije. Po njegovim riječima, u Dokumentu nijesu identifikovani konkretni problemi LGBT osoba, a ako nema opisa konkretnog problema, onda se ne može ni govoriti o strateškom dokumentu. Smatra da je ovaj dokument Vladin, ali, budući da je u pitanju strateški dokument, onda Vlada nije jedini akter već je tu i niz drugih državnih institucija, nevladinih organizacija i drugih aktera zainteresovanih za konkretni problem, a Vlada može biti samo jedan od inicijatora u poboljšanju položaja LGBT osoba. Da bi se moglo govoriti o Strategiji, neophodno je navesti ko će sprovođiti predviđene mjere, u kom vremenskom roku ih treba realizovati i definisati finansijski okvir za sprovođenje strategije.

Programski direktor NVO "Juventas", Jelena Čolaković Dacić je saopštila da prvo poglavlje dokumenta „Doprinos crnogorske Vlade” zauzima 10 odsto teksta. Gotovo da se nigdje ne pominju specifični problemi, a i kada se pomenu oni su nejasno definisani. Nije dat nijedan precizan podatak. Takođe, predložena Strategija nema sadržaj, listu pojmova, definisan strateški i operativni cilj, mjere koje proizlaze iz ciljeva, niti jasno definisane opise situacija u određenim poglavljima. Nedostaje i poglavlje koje definiše socijalnu zaštitu LGBT osoba i članova njihovih porodica, nema informacije o budžetu, nije definisano ko će i kako sprovođiti Strategiju, niti način praćenja, evaluacija strategije, kao ni akcioni plan.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović je istakao da je Strategija podržana, ne od članova Radne grupe, već od predstavnika Ministarstava. Govoreći o metodologiji pisanja Strategije, Ministar je naglasio da je Nacrt strategije nastao kao proizvod širokog procesa konsultacija koji je otpočeo novembra 2011. godine sa svim relevantnim akterima, nevladinim organizacijama i organima državne uprave. Takođe, naglasio je da je u pitanju novi model pisanja strategije, da se radi o tekstu koji je koncizan, jasan, precizan i konkretan, a u razgovoru sa stranim ekspertima, saopšteno je da je takav način pisanja dobar.

Na kraju Javne rasprave o Strategiji za unapređenje života LGBT osoba 2013-2015 zaključeno je da sve prikupljene komentare, predloge i informacije sa Javne rasprave razmotri Radna grupa Savjeta za zaštitu od diskriminacije za izradu Strategije u cilju dobijanja što kvalitetnijeg teksta dokumenta, kako bi ga Vlada do kraja marta 2013. godine usvojila.

INFORMACIJA

SA SASTANKA PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE, DR HALILA DUKOVIĆA I ČLANA ODBORA, POSLANICE DR LJILJANE ĐURAŠKOVIĆ SA PROFESOROM EDUARD ROIGOM, PREDSTAVNIKOM SIGMA-E, održanog 27. februara 2013. godine u Podgorici

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, dr Halil Duković i član Odbora, poslanica dr Ljiljana Đurašković sastali su se sa profesorom Eduard Roigom, specijalistom za oblast javne uprave, administrativnog prava i antikorupcije iz Zajedničke inicijative Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) i Evropske unije, formirane sa ciljem da pruži Podršku unapređenju sistema državne uprave u zemljama Istočne i Centralne Evrope (SIGMA).

Sastanak je počeo u 16 sati.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je poželio dobrodošlicu predstavniku SIGMA-e i predstavio učesnike Sastanka.

Profesor Eduard Roig je saopštio da predstavnici SIGMA-e pišu godišnje izvještaje o stanju reforme državne uprave u zemljama Zapadnog Balkana i dostavljaju ih Evropskoj komisiji na osnovu kojih se priprema izvještaj o napretku zemalja, a cilj njihove posjete je analiza stanja u Crnoj Gori i prikupljanje relevantnih podataka neophodnih za izradu izvještaja. Istakao je da su zamoljeni od Evropske komisije da, po prvi put, osim analize opšteg rada organa javne uprave, ove godine urade i analizu za instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, pa je tim povodom organizovan sastanak sa predstavnicima Odbora za ljudska prava i slobode.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković upoznao je predstavnika SIGMA-e sa radom Odbora za ljudska prava i slobode, uz poseban osvrt na saradnju sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, navodeći da Odbor ima kontinuiranu i veoma dobru saradnju sa Ombudsmanom.

Saopštio je da je nadležnost Odbora za ljudska prava i slobode utvrđena članom 44 Poslovnika Skupštine. Istakao je da je u radu Odbora evidentan napredak što je ocijenjeno i u izvještajima Evropske komisije o napretku Crne Gore. Naveo je da je Odbor za ljudska prava i slobode jedno od najaktivnijih radnih tijela Skupštine, što je ocijenjeno od relevantnih međunarodnih i domaćih subjekata. Saopštio je da Odbor neposredno saraduje sa Zaštitnikom, kako putem stručnih konsultacija, tako i neposrednim kontaktima, jer Zaštitnik učestvuje na gotovo svim sjednicama Odbora, čime se već u fazi donošenja zakona i praćenja rada (kontrole) izvršne vlasti sprečavaju mogući problemi u pogledu ostvarivanja ljudskih prava i sloboda.

Takođe, naveo je da je Zaštitnik, po pozivu Odbora, učestvovao na svim javnim tribinama koje su na različite teme organizovane u različitim gradovima Crne Gore. Podsjetio je da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, na poziv Odbora, sa poslanicima, članovima Odbora za ljudska prava i slobode, posjetio više ustanova kako bi se uvjerali u poštovanje ljudskih prava u tim ustanovama. Zaštitnik je učestvovao i na četiri kontrolna saslušanja koja je Odbor organizovao kako bi zajednički ispratili u kom stepenu nadležni državni organi realizuju Preporuke Zaštitnika i Zaključke Skupštine Crne Gore. Predsjednik je saopštio da je Odbor organizovao kontrolna saslušanja: direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, ministra za ljudska i manjinska prava, ministra rada i socijalnog staranja i Koordinatora Koordinacionog odbora za praćenje realizacije Strategije za trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na Kamp Konik I i II, Ministra rada i socijalnog staranja i Ministra unutrašnjih poslova.

Razmatranjem godišnjih izvještaja o radu pojedinih državnih organa koji se, saglasno zakonu, dostavljaju Skupštini Crne Gore, odnosno Odboru za ljudska prava i slobode, kao nadležnom radnom tijelu za oblast ljudskih prava, vrši se redovna godišnja kontrola i nadzor nad radom organa državne uprave.

Predsjednik Odbora je saopštio da je ovaj Odbor napravio iskorak u odnosu na druga radna tijela i zbog organizovanja javnih tribina, izvan zgrade Parlamenta, širom Crne Gore, što je bila prilika da se članovi Odbora u direktnom kontaktu sa građanima upoznaju sa njihovim problemima i da prate implementaciju zakona, a ukoliko ocijene potrebnim, pokrenu njihove izmjene i dopune.

Dr Halil Duković je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode ima veoma dobru saradnju i sa civilnim sektorom koji se bavi zaštitom ljudskih prava i sloboda, a da NVO "Građanska alijansa" vrši kontinuirani monitoring nad radom Odbora, jer njihov predstavnik prati skoro sve sjednice.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je veoma važnim ocijenio i razmatranje Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kao i posebnih izvještaja koje je Zaštitnik dostavio u 2011. godini, na zahtjev Odbora za ljudska prava i slobode.

Dr Halil Duković je istakao da je Odbor za ljudska prava i slobode svojim aktivnostima značajno doprinio promociji i afirmaciji institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koja sve više biva prepoznatljiva od strane građana, o čemu govori i porast broja pritužbi. Ocijenio je da državni organi veliki značaj daju instituciji Zaštitnika o čemu svjedoči i činjenica da se najveći broj povreda ljudskih prava otkloni u toku trajanja ispitnog postupka.

Profesor Eduard Roig je saopštio da posjeduje određene podatke o radu institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore koje je dobio na prethodno održanim sastancima, zahvalio na podacima o radu Odbora za ljudska prava i slobode koji se tiču saradnje sa Zaštitnikom i postavio niz konkretnih pitanja:

- Imajući u vidu da Skupština Crne Gore razmatra godišnji izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, interesovao se u kojoj mjeri i na koji način Skupština i nadležni Odbor za ljudska prava i slobode koriste Izvještaj Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, da li se pokreću političke diskusije bazirane na nalazima iz Izvještaja Ombudsmana, da li poslanici vladajućih i opozicionih partija koriste podatke iz Izvještaja za diskusiju u Parlamentu o različitim temama?

- Da li postoji formalno utvrđena procedura za praćenje realizacije Preporuka Ombudsmana i da li se stepen njihove realizacije razmatra na sjednicama Odbora?

- Koliko je Ombudsman uključen u procedure donošenja zakona, koja je njegova uloga i da li se uvažavaju njegova mišljenja i sugestije?

- Navodeći da je upoznat sa planiranim izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, upitao je da li se planira dodatno razmotriti i pitanje finansijske nezavisnosti i autonomije ove Institucije, s obzirom da, prema podacima koje ima, Zaštitnik mora da uputi molbu Ministarstvu finansija za odobrenje trošenja Budžetom opredijeljenih sredstava, kao i prilikom zapošljavanja novih službenika. Smatra da se time može ugroziti nezavisnost Institucije, pa se posebna pažnja treba posvetiti izvršenju budžeta, odnosno mogućnostima za slobodno raspolaganje odobrenim budžetskim sredstvima. Mišljenja je da režim plaćanja i izvršenja budžeta u Instituciji Ombudsmana treba da bude kao u Skupštini, jer Ombudsman ne bi trebalo da traži dozvolu od Vlade, a ako bi od nekog trebalo, onda je jedini relevantni subjekt Skupština.

- U vezi sa procedurom izbora zamjenika Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, interesovao se da li se može ocijeniti dobrim to što Ombudsman kad stupi na funkciju "nasleđuje" zamjenike koji već rade u Instituciji?

- Navodeći da se Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore bavi širokim opsegom ljudskih prava, kao i da je dobio dvije nove nadležnosti koje se odnose na zaštitu od diskriminacije i prevenciju torture, g-din Roig je izrazio zabrinutost da se na taj način ugrožava izvorna nadležnost ove institucije koja se odnosi na sprečavanje tzv. loše javne uprave, kao što su ćutanje administracije, nepostupanje po presudama sudskih instanci, interesujući se da li se mogu preduzeti aktivnosti u cilju intenziviranja izvornih poslova ove Institucije. Podsjetio je da je Zaštitnik ovlašćen da postupa po pritužbama koje se odnose na rad sudova u slučaju odugovlačenja postupka, zloupotrebe procesnih ovlašćenja ili neizvršavanja sudskih odluka.

- Mišljenja je da Ombudsman ne treba svoje aktivnosti da fokusira samo na postupanje po pojedinačnim pritužbama građana, već da se na osnovu jednog slučaja postupanja po pritužbi, u svakoj narednoj sličnoj situaciji postupi na isti način, odnosno da generalizuje posledice u svim drugim sličnim situacijama. Takođe, saopštio je na sastanku sa predstavnicima institucije Ombudsmana obaviješten da Ombudsman u godišnjem izvještaju o radu obavještava Skupštinu o svim državnim organima kojima su upućene preporuke, kao i o tome da li su ispoštovane.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, dr Halil Duković je saopštio da Skupština Crne Gore i Odbor za ljudska prava i slobode, kao nadležno radno tijelo, svake godine razmatraju Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, da izvještaji odslikavaju realno stanje ljudskih prava u Crnoj Gori i da ih Skupština prihvata gotovo

jednoglasno, a da svi poslanici, bez obzira na političku pripadnost, podatke iz izvještaja koriste za svoje političke diskusije. Takođe, saopštio je da Odbor povodom razmatranja Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, predlaže, a Skupština usvaja zaključke kojim se prihvataju preporuke Ombudsmana, čime se one ojačavaju, a svakako da se prati njihova realizacija, kako putem razmatranja izvještaja pojedinih državnih organa, tako i razmatranjem informacija koje se od njih zahtijevaju, shodno članu 68 Poslovnika Skupštine, ili organizovanjem kontrolnih saslušanja odgovornih lica za određenu problematiku. Sve aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode su transparentne, tako da putem medija i šira javnost može biti upoznata sa stepenom ispunjenja preporuka Ombudsmana, kao i svim aktivnostima koje Odbor preduzima na planu poboljšanja stepena poštovanja ljudskih prava i sloboda.

Predsjednik Odbora je saopštio da Zaštitnik, po pozivu, učestvuje na sjednicama Odbora na kojima se razmatraju predlozi zakona iz oblasti ljudskih prava, da daje konkretne predloge u cilju poboljšanja teksta predloga zakona i da najčešće ti predlozi budu uvaženi i prihvaćeni. Takođe, dodao je da Vlada Crne Gore prilikom izrade predloga zakona formira radne grupe, kao i da su u tim radnim grupama i Zaštitnik ili njegovi zamjenici, tako da i u toj početnoj fazi mogu davati predloge. Takođe, naveo je da Zaštitnik može da pokrene postupak pred Ustavnim sudom Crne Gore za ocjenu saglasnosti zakona sa Ustavom i potvrđenim i objavljenim međunarodnim ugovorima, odnosno saglasnosti drugih propisa i opštih akata sa Ustavom i zakonom.

Dr Halil Duković je saopštio da, shodno zakonskoj obavezi utvrđenoj novim Zakonom o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode utvrđuje Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a da je imajući u vidu dvije nove nadležnosti u instituciji Zaštitnika, koje se odnose na zabranu diskriminacije i prevenciju torture, Zaštitniku, kao jednoj od rijetkih institucija, uvećan iznos budžetskih sredstava u odnosu na prethodnu godinu. Poslanik Duković je saopštio da su u ovoj godini Instituciji Zaštitnika odobrena sredstva za zapošljavanje dva službenika- savjetnika, ali da treba imati u vidu postojeću ekonomsku situaciju, kao i obavezu svih državnih organa da poštuju budžetsku disciplinu i činjenicu da za zaposlene u instituciji Zaštitnika takođe važi Zakon o državnim službenicima i namještenicima, naglasivši da u instituciji Zaštitnika, s obzirom da Crna Gora ima 620.000 stanovnika, radi dovoljan broj službenika i da je edukacija postojećeg kadra ključna za jačanje kapaciteta institucije Zaštitnika, čime bi se obezbijedilo kvalitetno obavljanje poslova koji su u nadležnosti Institucije, a prenošenje njihovih znanja zaposlenim u drugim organima i institucijama će doprinijeti jačanju svijesti o obavezi zaštite i poštovanja ljudskih prava i sloboda. Takođe, mišljenja je da Odbor za ljudska prava i slobode koji utvrđuje zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku i salje ga Ministarstvu finansija, trebao bi vršiti i kontrolu trošenja finansijskih sredstava. Predsjednik Odbora je saopštio da treba raditi na daljem jačanju institucije Ombudsmana, ali da treba voditi računa o finasijskoj situaciji i ekonomskoj krizi koja je zadesila ne samo Crnu Goru, nego i cio svijet. Predsjednik Odbora je saopštio da je Zakonom utvrđeno da zamjenika Zaštitnika/ce imenuje Skupština, na predlog Zaštitnika, na vrijeme od šest godina i može biti ponovo imenovan. Takođe, predsjednik Odbora je saopštio da Ombudsman djeluje na osnovu obraćanja građana, a može mu se obratiti svako ko smatra da su aktom, radnjom ili nepostupanjem organa povrijeđena njegova prava ili slobode. Takođe, Zaštitnik postupa i po sopstvenoj inicijativi. Istakao je da se najveći broj pritužbi građana odnosi na rad državnih organa, ali se najveći broj povreda ljudskih prava otkloni u toku trajanja ispitnog postupka. Takođe, državni organi su spremni da ispoštuju preporuke Ombudsmana, a u situacijama kada se ne ispoštuju Ombudsman upućuje urgenciju, tako da se u najvećem broju slučajeva na kraju problem riješi.

Poslanica dr Ljiljana Đurašković je saopštila da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore ima četiri zamjenika koje je Skupština imenovala i to za: državnu upravu, zaštitu od diskriminacije, prevenciju torture i za prava djeteta. Mišljenja je da Ombudsmanu treba omogućiti da sam formira svoj tim, pa tako i zamjenike sa kojima će sarađivati u obavljanju

Zakonom utvrđenih nadležnosti. Konstatovala je da su osnovni ciljevi reforme javne uprave: izgradnja demokratske države zasnovane na vladavini prava, odgovornosti, javnosti, ekonomičnosti i efikasnosti i izgradnja državne uprave usmjerene ka građanima. Instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda smatra veoma važnom u crnogorskom društvu u funkciji zaštite prava njenih građana.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da je u cilju afirmacije i zaštite prava svih građana Crne Gore, praćenja preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, preduzimanja aktivnosti u cilju realizacije Preporuka iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore, Odbor sačinio veoma zahtjevan i ambiciozan Predlog plana aktivnosti koji će biti usvojen na narednoj sjednici kako bi se odmah pristupilo realizaciji konkretnih aktivnosti u funkciji zakonodavne i kontrolne uloge Parlamenta i primjerak Predloga plana uručio predstavniku SIGMA-e kako bi se upoznao sa istim.

Profesor Eduard Roig je zahvalio predstavnicima Odbora na izdvojenom vremenu i pruženim informacijama, naglašavajući da će mu biti veoma korisne za izradu izvještaja i pozvao predstavnike Odbora za ljudska prava i slobode da narednih dana, ukoliko ocijene potrebnim, dostave sugestije i predloge koje bi trebalo razmotriti prilikom izrade izvještaja.

INFORMACIJA
SA STRUČNE RASPRAVE „LJUDSKA PRAVA U CRNOJ GORI- OD REFERENDUMA
DO POČETKA PREGOVORA SA EVROPSKOM UNIJOM“,
koju su organizovali Skupština Crne Gore i NVO “Građanska alijansa“,
u sklopu Programa efikasnog upravljanja, kojeg finansira USAID,
održane 4. marta 2013. godine u Skupštini Crne Gore

Stručna rasprava „Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom“, u organizaciji Skupštine Crne Gore i NVO “Građanska alijansa” održana je 4. marta 2013. godine.

Održavanje skupa su pozdravili predsjednik Skupštine Crne Gore, Ranko Krivokapić, ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović i ambasadorica SAD-a u Crnoj Gori, N.J.E. Sue K. Brown.

Izvještaj “Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom” predstavila je Ajša Hadžibegović, programska direktorica Građanske alijanse. Na teme “Razvoj pravnog okvira 2006-2012” i “Razvoj institucionalnog okvira 2006-2012” govorili su mr Siniša Bjeković, pravni savjetnik Građanske alijanse, rukovodilac Centra za ljudska prava Pravnog fakulteta u Podgorici i Budimir Šćepanović, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Na Stručnoj raspravi su učestvovali: dr Halil Duković, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, Snežana Jonica i mr Dritan Abazović, članovi Odbora za ljudska prava i slobode, Slava Burić, sekretar Odbora za ljudska prava i slobode, Sabahudin Delić, pomoćnik ministra za ljudska i manjinska prava, Slavica Rabrenović, pomoćnica ministra pravde za Sektor za izvršenje krivičnih sankcija, Petar Ivezić, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Fetija Međedović, sudija Ustavnog suda, Veselin Vučković, predsjednik Tužilačkog savjeta, Miljan Perović, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, Radenko Lacmanović, član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Ljilja Đonaj iz Uprave policije, Alberto Cammarata iz Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Marc Lassman, Šef kancelarije USAID Programa efikasnog upravljanja, Ana Dautović iz Kancelarije za koordinaciju sistema UN u Crnoj Gori, Milena Čeranić iz OEBS-a, Benjamin Perks, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Tanja Kalovska iz Kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori, Milan Radović, koordinator programa Ljudskih prava u NVO “Građanska alijansa”, Maja

Raičević, direktorica Centra za ženska prava, Jelena Gluščević iz Centra za prava djetata. Stručnu raspravu su pratili predstavnici međunarodnih organizacija, nevladinih organizacija i brojni mediji.

„Građanska alijansa“ koja u kontinuitetu vrši monitoring poštovanja i zaštite ljudskih prava, u sklopu Programa efikasnog upravljanja, kojeg finansira USAID, sprovela je istraživanje i analizirala efikasnost nadležnih državnih institucija u zaštiti i procesuiranju prijavljenih slučajeva kršenja ljudskih prava, radi utvrđivanja osnovnih problema i preporuka za njihovo rješavanje, a rezultati istraživanja su sadržani u Izvještaju “Ljudska prava u Crnoj Gori- od referendumu do početka pregovora sa Evropskom unijom”.

Predsjednik Skupštine Crne Gore, Ranko Krivokapić otvorio je Stručnu raspravu, naglašavajući da je Crna Gora prešla dug put od vremena kad je odbrana ljudskih prava bila dostignuće pojedinca, do institucija koje ih same štite. To je bio put stalnih izazova. Crna Gora je mala zemlja i to je prednost, jer je u njoj sve vidljivije i transparentnije. Crna Gora je od obnove državnosti na polju zaštite ljudskih prava i izgradnje institucija napravila velike pomake. Zaključio je da se kroz poznavanje problematike ljudskih prava na svim nivoima može doći do osnovne poruke demokratije, a to je da se snaga demokratije mjeri odnosom prema manjinama. Naglasio je da se naš odnos i snaga demokratije mjere u odnosu prema manjinama svih oblika- od brojčano manjih naroda do posebnih manjinskih naroda, pa i do politički manjinskih naroda. Ocijenio je da je demokratija toliko snažna koliko se može pokazati odnosom prema manjinama.

Ambasadorka Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori, Su K. Brown je pozdravila učesnike Stručne rasprave i zahvalila organizatorima na pozivu za učešće, izražavajući zadovoljstvo što je u prilici da diskutuje o ljudskim pravima u Crnoj Gori. Istakla je da su ljudska prava i slobode jedna od najznačajnijih oblasti na putu demokratskog sazrijevanja države. Ocijenila je da je Crna Gora brzo napredovala na putu demokratskog razvoja i dostizanja visokih standarda demokratije i pohvalila multietnički i multivjerski sklad koji se njeguje u Crnoj Gori, naglašavajući da to predstavlja njenu posebnu vrijednost. Naglasila je da uspostavljanje saradnje i čvrstih veza između javnog i civilnog sektora predstavlja ključnu stvar za demokratiju. Sjedinjene Američke Države prepoznaju važnost pružanja podrške civilnom društvu, pa USAID kroz Program efikasnog upravljanja pruža pomoć i podršku jačanju odgovornosti i efikasnosti institucija. Pružili su pomoć u monitoringu određenih, odabranih slučajeva kršenja ljudskih prava koji su procesuirani pred pravosudnim organima, a podržali su emitovanje šest epizoda emisije Robin Hud na Televiziji Crne Gore. Ambasadorica Brown je pohvalila rad Vlade Crne Gore, kao i odgovornost i transparentnost svih njenih institucija. Postojanje jakih, efikasnih i odgovornih institucija sistema je veoma važno za poštovanje ljudskih prava svih građana jedne države.

Ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović je istakao da je nakon obnove nezavisnosti 21. maja 2006. godine, proces izgradnje države podrazumijevao sveobuhvatni program zakonodavnih reformi i razvijanja institucija, kao i približavanje zemlje evro-atlanskim integracijama. Kao rezultat i, potvrda ostvarenog napretka u uspostavljanju vladavine prava, poštovanju temeljnih prava i političkih kriterijuma za članstvo, Crna Gora je 29. juna 2012. otpočela pregovarački proces za punopravno članstvo u EU. Pregovarački proces će, kroz usaglašavanje pravne tekovine, primjenu normativnog okvira i redovan monitoring prakse poštovanja ljudskih prava i sloboda, voditi daljem napretku u primjeni standarda Evropske unije i Ujedinjenih nacija.

Podsjetio je da su ljudska prava u Crnoj Gori garantovana Ustavom Crne Gore, brojnim potvrđenim međunarodnim ugovorima, kao i nacionalnim propisima. Ustav Crne Gore garantuje multietnički sklad, štiti osnovna načela ljudskih prava i sloboda i garantuje zaštitu političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Ustav garantuje i zaštitu seta posebnih manjinskih prava. Smatra da je najkrupniji korak u obezbjeđenju sistemskih uslova za borbu protiv diskriminacije u Crnoj Gori učinjen donošenjem Zakona o zabrani diskriminacije, te novog Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, čija uloga je veoma važna, jer je

uspostavljen snažan institucionalni i zakonodavni okvir za borbu protiv diskriminacije u Crnoj Gori. Neophodno je samo u potpunosti implementirati donešene zakone.

Saopštio je da je u proteklom periodu posebna pažnja posvećivana socijalnom uključenju romske i egipćanske populacije u crnogorsko društvo. Ocijenjeno je da je Crna Gora učinila kvalitetne i vidne pomake na planu poboljšanja života Roma i Egipćana u svim oblastima. U vezi s tim, podsjetio je da je Vlada Crne Gore prošle godine usvojila novi strateški dokument za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2012-2016. godina.

Ministar je saopštio da su vjerska pitanja i prava vjerskih zajednica u Crnoj Gori nedvosmisleno utvrđena u Ustavu Crne Gore kojim se jemči pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovjesti. Vjerske zajednice su odvojene od države, ali im država garantuje ravnopravnost i slobodu u vršenju obreda i vjerskih poslova. Država Crna Gora je potpisala ugovor sa Svetom stolicom, dok je Vlada Crne Gore zaključila ugovore sa islamskom i jevrejskom zajednicom. Najavio je da je u 2013. godini planirana izrada predloga zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica.

Kada je u pitanju ostvarivanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori i obezbjeđivanje jednakih šansi i mogućnosti za žene i muškarce u svim oblastima društvenog života, Ministar za ljudska i manjinska prava je istakao da je učinjen značajan napredak na uspostavljanju zakonodavnog okvira, kao i na edukativnim i medijskim aktivnostima u cilju postizanja rodne ravnopravnosti. Naglasio je da je posebna pažnja usmjerena na povećanju učešća žena u politici, ekonomskom osnaživanju žena i podsticanju preduzetništva, kao i mjerama na suzbijanju nasilja nad ženama. U saradnji relevantnih državnih institucija i nevladinog sektora izrađen je i usvojen novi Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2013-2017. Nastavljena je i unaprijeđena saradnja sa lokalnim samoupravama na implementaciji principa rodne ravnopravnosti u politike i prakse na lokalnom nivou. Međutim, mišljenja je da i dalje treba raditi na efikasnijoj primjeni zakonodavstva iz ove oblasti, naročito kada je u pitanju povećanje učešća žena na rukovodećim mjestima i suzbijanje nasilja nad ženama.

Govoreći o zaštiti porodice, podsjetio je da je 2010. godine usvojen Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, kojim je propisano pet zaštitnih mjera za žrtve nasilja u porodici i načelo hitnosti u postupcima koji se odnose na zaštitu od nasilja. Usvajanjem Strategije o zaštiti od nasilja u porodici 2011. godine Vlada Crne Gore je pokazala svoju odlučnost da unaprijedi ovu oblast. Ocijenio je da je u ovoj oblasti neophodno jačati saradnju svih relevantnih institucija i nevladinih organizacija kako bi žrtve nasilja imale svu neophodnu pomoć i podršku. Ministar je naglasio doprinos civilnog sektora u svim aktivnostima na polju unapređenja standarda u oblasti poštovanja ljudskih prava, kao i svim drugim oblastima.

Ministar za ljudska i manjinska prava, dr Suad Numanović je zaključio da je na putu ka Evropskoj uniji, prepunom izazova, ostvarivanjem brojnih obaveza u normativnom i institucionalnom smislu, napravljen veliki iskorak u ostvarivanju ljudskih, građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih i drugih prava u Crnoj Gori. Saopštio je da će zadaci, napori i aktivnosti Vlade u narednom periodu biti posvećeni unapređenju normativnog i institucionalnog okvira zaštite ljudskih prava, ali će naročito istrajavati na sprovođenju strateških opredjeljenja. Za taj put su potrebne sve snage ovog društva, a Vlada je otvorena za saradnju i spremna za obaveze.

Predsjednik NVO „Građanska alijansa“ Boris Raonić saopštio je da je ideja Građanske alijanse da se problematika ljudskih prava u Crnoj Gori posmatra kroz duži vremenski period, budući da je to jedini način da se utvrdi da li je zauzet pravi pravac u zaštiti i unapređivanju istih. Istakao je da Izvještaj „Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom“ obuhvata period od referenduma (maj 2006. godine) do otpočinjanja pregovora sa Evropskom unijom (jun 2012. godine). Saopštio je da je na istraživanju i pisanju izvještaja radio šestočlani tim Građanske alijanse, nastojavši da naprave analizu kako se zadnjih šest godina kretala kultura ljudskih prava, razvoj legislative i institucionalna zaštita

ljudskih prava u Crnoj Gori, a Projekat je podržan od strane USAID-a, kroz Program efikasnog upravljanja.

Izveštaj "Ljudska prava u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom" predstavila je Ajša Hadžibegović, programska direktorica Građanske alijanse. Saopštila je da je cilj Izveštaja o ljudskim pravima u Crnoj Gori- od referenduma do početka pregovora sa Evropskom unijom da pokaže efikasnost nadležnih državnih institucija u zaštiti i procesuiranju prijavljenih slučajeva kršenja ljudskih prava, osnovne probleme i pomogne u definisanju preporuka za njihovo prevazilaženje. Saopštila je da je Crna Gora od sticanja nezavisnosti do otvaranja pregovora sa Evropskom unijom ostvarila napredak u poštovanju i zaštiti ljudskih prava. Ocijenila je da je najveći izazov postizanje nezavisnog i efikasnog rada institucija, kao i adekvatna primjena zakona. Građanska alijansa registrovala je i prijavljene slučajeve grubog kršenja ljudskih prava, te neefikasno postupanje nadležnih državnih institucija u istraživanju i procesuiranju tih slučajeva.

Oblasti u kojima su poštovanje i zaštita ljudskih prava bili na zabrinjavajućem nivou su: neadekvatan proces suočavanja sa prošlošću, tortura, pravo na pravično suđenje, sloboda izražavanja, okupljanja i udruživanja, diskriminacija manjina, prava djeteta, položaj raseljenih i interno-raseljenih lica i ekonomsko-socijalna prava i slobode.

Institucije obuhvaćene istraživanjem su: Vlada (Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Ministarstvo pravde), sudovi, tužilaštvo, Skupština (Odbor za ljudska prava i slobode, Savjet za građansku kontrolu rada policije, Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava), Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore-Ombudsman i Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Osnovni nedostaci institucija bili su nedovoljni budžeti i nedovoljni administrativni i kadrovski kapaciteti. Zabrinjavajuće je da je u pojedinim institucijama kadrovska popunjenost bila i ispod 50 odsto u odnosu na sistematizovana radna mjesta.

U Crnoj Gori, u periodu od maja 2006. godine do juna 2012. godine, nije ostvaren dovoljan napredak u poštovanju i zaštiti ljudskih prava. Vlasti na svim nivoima nijesu ulagale dovoljne napore i primijećen je selektivan pristup u poštovanju i zaštiti ljudskih prava. Najveće zamjerke upućene su tužilaštvu, Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava i Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama.

Kako se navodi u Izveštaju, tužilaštvo, kao najvažnija institucija za zaštitu ljudskih prava, nije bilo dovoljno aktivno u toj oblasti. Izostale su istrage po brojnim navodima o ozbiljnim povredama ljudskih prava. Tamo gdje su istrage započele u velikom broju slučajeva su kasnile i nijesu dovele do identifikacije počinitelaca i nalogodavaca zločina. Takvi primjeri su istrage u ratnim zločinima i u slučajevima ubistva i prebijanja novinara. Takođe, tužilaštvo nije sprovelo efikasne, nezavisne i djelotvorne istrage po prijavama članova i rukovodstva sindikalnih organizacija zbog diskriminacije.

Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava jedna je od rijetkih institucija koja je u kontinuitetu funkcionisala uz brojne nepravilnosti i u čijem radu nije ostvaren ni najmanji napredak. Kako se navodi u Izveštaju, Fond nije doprinio zaštiti i ostvarivanju manjinskih prava, nije funkcionisao transparentno, sredstva namijenjena ostvarivanju manjinskih prava dijeljena su netransparentno, bez jasnih kriterijuma. U radu Fonda primijetan je i konflikt interesa koji se ogleda u činjenici da članovi Upravnog odbora Fonda dijele sredstva organizacijama u čijim su upravljačkim strukturama. Podnijete su dvije krivične prijave protiv članova Upravnog odbora i tužba Upravnom sudu. Međutim, kako je navedeno u izvještaju, do objavljivanja istog, nijesu javno saopštene informacije od strane tužilaštva šta je preduzeto po podnijetim prijavama.

Agencija za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama patila je od nedovoljnih kapaciteta zbog čega je njen rad bio više preventivan nego represivan. Takođe, kontrolni kapaciteti Agencije još uvijek nijesu adekvatni. Pravo na privatnost kršeno je u brojnim primjerima, dok su, s druge strane, izostale adekvatne i srazmjerne sankcije.

Kada je riječ o Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, u Izvještaju se navodi da je od nezavisnosti realizovalo najviše aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti i pravima Roma, dok se najveće zamjerke odnose na vrijeme kad je na čelu tog resora bio Ferhat Dinoša, koji je javno saopštavao homofobične i nacionalističke stavove.

Ministarstvo pravde je ocijenjeno kao polovično transparentno. Iako je bilo predviđeno Planom rada Vlade, Ministarstvo pravde nije predložilo legislativu u oblasti alternativnih sankcija, čime bi se doprinijelo smanjivanju prenatrpanosti u zatvorima.

Sudovi su, u ovom periodu, povećali efikasnost i ažurnost u radu, što je za sobom, između ostalog, donijelo posljedicu prenatrpanih zatvora. Međutim, Građanska alijansa je registrovala sudske postupke u kojima dužina trajanja sudskih procesa dovodi u sumnju da je došlo do kršenja prava na suđenje u razumnom roku.

Od početka 2012. godine počela je primjena Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći, pa iako je Zakon značajno doprinio ostvarivanju prava na pristup sudu, primijećeni su nedostaci u njegovoj primjeni. Prije svega, komunikacija državnih institucija sa sudovima nije adekvatna, pa se odluke o zahtjevima za besplatnu pravnu pomoć nijesu donosile u zakonom propisanom roku.

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore je dobio najbolje ocjene za rad. Rad Odbora tokom cijelog perioda bio je transparentan, članovi Odbora bili su vrlo aktivni i u brojnim raspravama i odlukama prevazilazili su političku pripadnost partijama. Zamjerke su se odnosile na to da su partije za svoje predstavnike u Odboru dominantno birale predstavnike manjinskih naroda i da organizovana kontrolna saslušanja nijesu ostvarivala veći uticaj po pitanju odgovornosti saslušanih predstavnika institucija.

Instituciji Ombudsmana u posmatranom periodu nije obezbijeđena ekonomska i politička nezavisnost. Kadrovski kapaciteti institucije nijesu bili popunjeni. Napredak u radu Ombudsmana ostvaren je u drugoj polovini posmatranog perioda, kada je poraslo povjerenje građana u ovu instituciju, a saradnja sa NVO sektorom postala kvalitetnija.

Pravni savjetnik Građanske alijanse, rukovodilac Centra za ljudska prava Pravnog fakulteta u Podgorici, mr Siniša Bjeković govorio je o zakonodavnom okviru, dok je o institucionalnom okviru govorio Budimir Šćepanović, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Pravni savjetnik Građanske alijanse mr Siniša Bjeković je saopštio da, iako se faktički pravni poredak Crne Gore kao samostalne države počeo razvijati nakon donošenja novog Ustava 2007.godine, on po pitanju ljudskih prava predstavlja kontinuitet u odnosu na ranije propise koji su donošeni u periodu prije raspisivanja referendumu o nezavisnosti. Zato se i kod pravnih stručnjaka jasno naznačava važnost tzv. Male ili Povelje o ljudskim i manjinskim pravima, koja je činila sastavni dio Ustavne povelje državne zajednice Srbija i Crna Gora. Istakao je da je novi Ustav Crne Gore sublimat istorijske tekovine crnogorske državnosti i odražava težnju za očuvanjem državnosti Crne Gore. Međutim, po pitanju ljudskih prava i sloboda on sadrži dosta manjkavosti, što se mora imati u vidu kao povod za predstojeću reformu najvišeg pravnog akta države.

Podsjetio je da je tokom 2006. i 2007. godine sproveden postupak donošenja novog Ustava, što je bio jedan od ključnih kriterijuma za dalje integrisanje Crne Gore u evropske integracije, jednako po pitanju obaveza koje proističu iz članstva u Savjetu Evrope, kao i onih koji se tiču procesa približavanja Evropskoj uniji. Kao bitnu karakteristiku Ustava naveo je to što u nekim oblastima promoviše veći nivo standarda ljudskih prava od onog koji je država dužna da primijeni, odnosno koji je ograničava prema međunarodno-pravnim standardima. U vezi sa tim, smatra ključnom odredbu člana 9 Ustava Crne Gore kojom je propisano da „Potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori i opšte prihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni su dio

unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drukčije od unutrašnjeg zakonodavstva”.

Što se tiče zakonskih propisa, istakao je da su procesni zakoni u najvećoj mjeri usaglašeni sa međunarodnim standardima, uz obezbjeđenje prava stranaka koje učestvuju u sudskim postupcima. U vezi sa tim, Krivični procesni zakon ustanovljava režim temeljnih procesnih garancija na strani osumnjičenog/okrivljenog/optuženog i lica lišenog slobode (uključujući pravo na upotrebu jezika, pravo na odbranu, načelo in dubio pro reo, zabranu primjene nasilja i iznuđivanja iskaza, načelo legaliteta krivičnog gonjenja, suđenje bez odlaganja, pravo na rehabilitaciju i naknadu štete zbog neosnovanog lišenja slobode ili neosnovanog osuđenja). S druge strane, Zakonik o krivičnom postupku propisuje restriktivne rokove za preduzimanje određenih procesnih radnji (zadržavanje, privođenje sudiji), a posebnu pažnju posvećuje osjetljivim, ranjivim grupama koje učestvuju u postupku kao svjedoci, oštećeni ili okrivljeni.

Naglasio je da posebno suptilni dio krivične procesne materije predstavlja primjena mjera tajnog nadzora. Prema važećim zakonskim rješenjima, odluku o uvođenju mjera tajnog nadzora donose i kontrolu nad njihovom primjenom vrše sudski organi. Tužilački organi moraju sa dužnom pažnjom koristiti ovlašćenja/predlog za određivanje mjere tajnog nadzora, računajući da ne naruše privatnost lica protiv kojeg se mjere preduzimaju.

Pitanje postupanja policije regulisano je Zakonom o policiji i aktima donesenim na osnovu ovog Zakona. Temeljni principi postupanja policije, kada su ljudska prava u pitanju, mogu se podvesti pod režim poštovanja fizičkog i psihičkog integriteta svakog lica protiv kojeg se primjenjuju policijska ovlašćenja, na način što su policijski organi dužni sprovesti mjere iz domena svoje nadležnosti tako da budu srazmjerne cilju koji se želi postići; kada na raspolaganju stoji više policijskih ovlašćenja preduzima se ono koje ostvaruje svrhu sa najmanje štetnih posljedica; posebna pažnja policije zahtijeva se u odnosu na maloljetna lica i mjere koje se primjenjuju prema ovoj kategoriji. Savjet za građansku kontrolu rada policije operativan je od 2006. godine i do sada je doprinio demistifikaciji policijskih poslova putem jasnih upozorenja i procedura utvrđivanja činjenica u slučajevima povreda ljudskih prava na štetu lica koja se nalaze pod udarom policijskih ovlašćenja. Formiran je i Odbor za praćenje Kodeksa policijske etike koji osim istražnih ima i izvjesna represivna ovlašćenja.

Zakonom o prekršajima izvršena je prva faza reforme ove oblasti. Pojedina rješenja ovog Zakona još uvijek izazivaju nedoumice po pitanju principa zabrane samooptuživanja, načina ograničenja u uživanju drugih prava koja proističu kao posljedica vođenja prekršajnog postupka. U svakom od konkretnih pitanja nužno se nameće potreba detaljnije analize rješenja i sudske prakse, kako bi se dobio odgovor na zahtjev primjene relevantnih međunarodnih i nacionalnih standarda.

U domenu prekršajnog zakonodavstva smatra važnim i relativno novi Zakon o javnom redu i miru koji može biti efikasan preventivni i represivni mehanizam protiv govora mržnje, već u zoni tzv. bagatelnog kriminaliteta. Ovim Zakonom propisana je prekršajna odgovornost za lica koja na javnom mjestu govorom, natpisom, znakom ili na drugi način vrijeđaju drugog po osnovu nacionalne, rasne ili vjerske pripadnosti, etničkog porijekla ili drugog ličnog svojstva, odnosno pravna i fizička lica koja proizvedu ili stave u promet ili na drugi način učine dostupnim javnosti znak, crtež ili predmet kojim vrijeđa drugog po osnovu nacionalne, rasne ili vjerske pripadnosti, etničkog porijekla ili drugog ličnog svojstva.

Zakon o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku je jedan od klasičnih primjera u kojima se nacionalni standardi kreiraju putem i tokom izvršavanja samog zakona. Iz analize slučajeva jasno proizilazi da su početne nedoumice i različita tumačenja prevaziđena sudskom praksom u Crnoj Gori, zasnovanom na jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava, ali i praksi sudova u okruženju. Na to ukazuje i praksa Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima koji se tiču Crne Gore.

Nakon početnih optimističkih najava vezanih za donošenje Zakona o manjinskim pravima i slobodama, sve više se govori o protokolarnosti njegovih odredbi, odnosno potrebi dodatnog jačanja položaja manjina kroz zakonodavnu intervenciju. Bitne karakteristike Zakona odnose se na tri instituta: strategiju manjinske politike, Fond za manjine i savjete manjina. U sva tri slučaja postoje razlozi za mnogo temeljitiju analizu efikasnosti i cjelishodnosti rješenja, veću transparentnost i snažniji uticaj manjinskih zajednica u rješavanju njihovih vitalnih pitanja.

Konačno, donošenjem novog Zakona o zaštitniku ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori izvršena je reforma u domenu stvarne nadležnosti ove institucije, koja bi trebala stvoriti pretpostavke za funkcionisanje sistema zaštite od torture i zaštite od diskriminacije. U prvom slučaju, Ombudsman je nadzorni mehanizam za prevenciju torture, ustanovljen u skladu sa obavezama nastalim nakon ratifikacije Opcionog protokola uz Konvenciju o zabrani mučenja UN, dok je Ombudsman i nacionalni mehanizam za zaštitu od diskriminacije i "kad ocijeni da je neophodno, pred sudom pokreće postupak za zaštitu od diskriminacije ili se u tom postupku, kao umješač, pridružuje diskriminisanom licu".

Zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Budimir Šćepanović, govoreći o institucionalnom okviru Crne Gore, saopštio je da institucionalnu infrastrukturu jedne države po pitanju zaštite ljudskih prava i sloboda čine svi njeni organi, uključujući sudove, izvršnu i parlamentarnu vlast, kao i drugi entiteti koji vrše javno-pravna ovlašćenja. Pored ovih, to su i nezavisne institucije, regulatorne agencije i nezavisna tijela na koje su takođe prenijeta određena kontrolna ovlašćenja.

Krovnu instituciju u obezbjeđenju poštovanja ljudskih prava i sloboda, kao i u očuvanju sistemskih rješenja podjele i međusobne kontrole različitih vidova vlasti vrši institucija Ustavnog suda, koja je u skorije vrijeme preuzela ingerencije u smislu instancione kontrole pravosnažnih sudskih odluka, uključujući i mogućnost ukidanja takvih odluka.

Sistem sudske vlasti sačinjavaju hijerarhijski različiti nivoi ustrojstva sudova od osnovnih, viših, privrednih, Apelacionog, Upravnog i Vrhovnog suda Crne Gore. Ključna uloga Vrhovnog suda ogleda se u ujednačavanju sudske prakse. Za ostale sudove se može reći da su samostalni u mjeri koja se odnosi na način rada i odlučivanja, te da je jedina kontrola koja je objektivno dozvoljena u pogledu donošenja meritornih odluka, kontrola zakonitosti koju vrše viši sudovi po redovnim i vanrednim pravnim lijekovima izjavljenim protiv odluka nižih sudova.

Ulogu nacionalne nezavisne institucije koja bi trebala imati karakteristike sadržane u tzv. Pariskim principima ima Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore koji osim karakterističnih opštih nadležnosti ima i posebne nadležnosti u domenu zabrane torture i diskriminacije.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je definisan kao nezavisna institucija i njen zadatak je da štiti i unapređuje ljudska prava i slobode kada su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem organa državne vlasti. Pod ljudskim pravima i slobodama podrazumijevaju se ne samo prava garantovana crnogorskim Ustavom i zakonima, već i prava garantovana međunarodnim ratifikovanim ugovorima, i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava. Građani kojima su prava prekršena radnjom ili nepostupanjem državne vlasti se Ombudsmanu mogu obratiti direktno. Institucija Ombudsmana u Crnoj Gori ustanovljena je 10. jula 2003. godine, Zakonom o zaštitniku ljudskih prava i sloboda. Skupština Crne Gore donijela je 29. jula 2011. godine novi Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Značajan napredak u borbi za ljudska prava je postignut 2010. godine, kada je i povećan stepen saradnje između ove institucije i civilnog sektora. Na osnovu ovog Zakona, Ombudsman ima neposrednu nadležnost po pitanju zaštite od svih oblika diskriminacije počinjene od strane svih pravnih i fizičkih lica. Takođe, Ombudsman ima mogućnost podnošenja tužbe u ime diskriminisanog lica, kao i ulogu umješača u sudskom postupku uz pisanu saglasnost diskriminisanog lica. Kapaciteti Ombudsmana za implementaciju Zakona o zaštiti od diskriminacije u posmatranom periodu nijesu bili na zadovoljavajućem nivou. Na ovim poslovima radio je jedan zamjenik, a odgovarajući stručni tim nije bio formiran. Institucija Ombudsmana predstavlja i nacionalni mehanizam za prevenciju torture. Međutim, iz Institucije je saopštavano

da je budžet koji je Vlada odobravalu Ombudsmanu nedovoljan za uspješnu implementaciju svih nadležnosti. Zbog toga je došlo do kašnjenja u formiranju savjetodavnog tijela za nacionalni mehanizam za prevenciju torture.

Budimir Šćepanović je saopštio da je na polju institucionalne zaštite privatnosti i podataka o ličnosti, u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, 2009. godine formirana Agencija za zaštitu ličnih podataka, kao nadzorni organ, a sa radom je počela 2010. godine. Definisano je da je Agencija u vršenju poslova iz svog djelokruga samostalna i nezavisna. Organi Agencije su Savjet i direktor. U toku 2011. godine Agencija je ostvarivala intenzivnu saradnju sa NVO sektorom i njen rad značajno je unaprijeđen. Predstavnici Agencije tokom 2011. godine bili su više prisutni u javnosti čime su doprinijeli podizanju ove problematike na veći nivo. Takođe, tokom 2011. i 2012. godine Agencija je počela sa javnim opomenama i reagovanjima i podnijela su dva predloga za pokretanje prekršajnog postupka. U saradnji sa Građanskom alijansom, Agencija je Ministarstvu pravde podnijela predlog za izmjenu Zakonika o krivičnom postupku kojim se, između ostalog, traži usklađivanje Zakona sa nacionalnim i međunarodnim standardima, u dijelu ovlašćenja policije prilikom uzimanja uzorka za DNK analizu.

Agencija je sprovedla Tvining projekat koji je završen 28. juna 2012. godine. Projektom su bile obuhvaćene sljedeće aktivnosti: usklađivanje Zakona o zaštiti ličnih podataka sa zakonodavstvom EU; analiza skoro 30 domaćih zakona i preporuke za njihovo usklađivanje; obuka zaposlenih u Agenciji i drugim državnim i javnim institucijama i edukacija građana.

Poslanica Snežana Jonica je ocijenila da je odnos države u zaštiti ljudskih prava srazmjern budžetu koji se opredjeljuje institucijama koje su za to zadužene. Takođe, uputila je kritiku zbog funkcionisanja Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom u koji se slilo 18 500 000 eura, a da je 17 000 000 potrošeno negdje drugo. Smatra da treba unaprijediti prava osoba sa invaliditetom i regulisati rad Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom kako bi se ukupna sredstva Fonda koristila za popravljavanje položaja osoba sa invaliditetom.

Poslanik mr Dritan Abazović je pohvalio rad Građanske alijanse. Istakao je da bi trebalo da se i državni organi u svom radu ugledaju na nevladine organizacije. Naglasio je da je politička diskriminacija prioritarna tema u Crnoj Gori, koja se tiče svih nas, manjina, osoba sa invaliditetom (OSI) i većinskog stanovništva.

Direktorica Centra za ženska prava, Maja Raičević smatra sve relevantne institucije, uključujući i civilni sektor, treba sinhronizovano da rade na unapređenju ljudskih prava imajući u vidu krajnji cilj i uticaj koji žele da postignu kroz projekte i aktivnosti. Takođe, potrebno je ojačati ulogu žena i njihovu zastupljenost i dodatno poraditi na ženskim ljudskim pravima.

Predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak je uputila pohvale za Izvještaj o ljudskim pravima. U cilju upućivanja preporuka za poboljšanje ljudskih prava, istakla je i zamjerku, a to je da kada se govori o ljudskim pravima, nemoguće je ne govoriti i o pravima žena, što u ovom Izvještaju nije učinjeno. Takođe, mišljenja je da je trebalo navesti da je Odbor za rodnu ravnopravnost uradio Istraživanje o primjeni Zakona o rodnoj ravnopravnosti.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode, Halil Duković pohvalio je Izvještaj ističući da posebno raduje činjenica da je Odbor dobio najbolju ocjenu. Istakao je da su ocjene o radu Odbora za ljudska prava i slobode objektivne, a u stalni napredak tu radu ovog radnog tijela Skupštine moguće se uvjeriti i na osnovu nalaza iz Izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore. Kao i u prethodnom periodu, Odbor će imati intenzivnu saradnju sa institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, zasnovanu na Zakonu o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Zakonu o zabrani diskriminacije i Poslovniku Skupštine Crne Gore, jedan broj aktivnosti posvetiće učešću građana i građanskoj inicijativi u lokalnim samoupravama, a dio aktivnosti će posvetiti jačanju kontrolne funkcije Skupštine, putem praćenja implementacije Zakona i Zaključaka Skupštine. Odbor, kao što je u Studiji navedeno, ima intenzivnu saradnju i sa nevladinim sektorom koji se bavi pitanjima ljudskih prava i sloboda, a konkretno, Odbor ima dobru saradnju sa NVO „Građanska alijansa“, jer njihov predstavnik vrši

monitorniga nad radom ovog Odbora i prisustvuje gotovo svim sjednicama. Rad Odbora je transparentan, sjednice Odbora izazivaju veliko interesovanje štampanih i elektronskih medija, Odbor objavljuje na sajtu Skupštine godišnji izvještaj o radu, a takođe i informacije, zapisnike i izvještaje o svim aktivnostima ovog radnog tijela. Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je istakao da će Odbor i u narednom periodu nastaviti sa realizacijom brojnih aktivnosti koje ga očekuju na putu evropskih i evroatlanskih integracija, sve u skladu sa svojom, Poslovnikom Skupštine, definisanom nadležnošću. Takođe, Odbor će nastaviti saradnju sa državnim institucijama, međunarodnim organizacijama, nevladinim sektorom, akademskom zajednicom i medijima, a sve u cilju afirmacije, promocije, poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda svih građana Crne Gore. Povodom zamjerke upućene za rad Odbora, Predsjednik Odbora istakao je da u Odboru ima dosta pripadnika manjina budući da će oni najbolje prezentovati probleme koji su prisutni kod manjinskih naroda.

Član Savjeta Agencije za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama, Radenko Lacmanović uputio je pohvale "Građanskoj alijansi", ističući da je Izvještaj o ljudskim pravima u Crnoj Gori na pravi način prikazao stanje u Agenciji. Smatra da problemi koji očekuju Agenciju u narednom periodu jesu nedovoljni kadrovski i finansijski kapaciteti. U ovoj godini Agencija je dobila tri puta veću nadležnost, stiglo je preko 1000 predmeta, a budžet Agencije nije povećan u odnosu na raniji period. Takođe, nijesu stvoreni uslovi za primjenu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, zbog čega je i traženo odlaganje njegove primjene. Kada je u pitanju zakonski okvir, mišljenja je da problem predstavlja neupućenost građana o tome ko, na koji način i u kom vremenskom roku ima pristup njihovim podacima. Smatra da privatnost treba čuvati, naglašavajući da mediji treba o tome da vode poseban račun.

Jelena Gluščević iz Centra za prava djeteta, smatra da je u ovom Izvještaju malo govoreno o pravima djeteta, a djeca treba da budu prioritarna grupa kada se donose odluke i važni propisi koji se njih tiču. Mišljenja je da treba dodatno poraditi na pravima djeteta i uskladiti unutrašnje propise sa međunarodnim standardima u oblasti ljudskih prava djeteta.

Pomoćnica ministra pravde, Slavica Rabrenović istakla je da je sistem izvršenja krivičnih sankcija, u posljednje dvije godine, značajno ojačan. Saopštila je da je pripremljen Nacrt zakona o alternativnim sankcijama usklađen sa međunarodnim standardima, a u toku ove godine se planira izrada zakona o izvršenju kazne zatvora, u saradnji sa ekspertima iz Njemačke.

Direktor ZIKS-a, Miljan Perović je istakao da je od početka 2012. godine saradnja sa nevladinim organizacijama na mnogo većem nivou, u odnosu na raniji period. Saopštio je da je uprava ZIKS-a radila na rješavanju brojnih problema u zatvorima, naglašavajući da je jedan od najvećih problema to što kapaciteti zatvora nijesu dovoljni za postojeći broj pritvorenih i osuđenih lica. Smatra važnim da se razviju alternativne sankcije i aktivnosti rehabilitacije. Najavio je da je u planu izgradnja zatvorskih jedinica, kao i zatvorske bolnice. Zaključio je da NVO sektor, kao i civilno društvo, preko međunarodnih organizacija i institucija koje postoje u Crnoj Gori, treba da organizuju razne edukativne radionice u cilju unapređenja i poštovanja ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori.

Ana Dautović, iz Kancelarije za koordinaciju sistema UN u Crnoj Gori je Izvještaj o ljudskim pravima u Crnoj Gori ocijenila značajnim dokumentom, između ostalog, jer pomaže u projektima koje UN agencije sprovode na planu nacionalnih integriteta. Saopštila je da je Crna Gora jedna od 74 države u kojoj se sprovode nacionalne konsultacije na temu "Svijet kakav želimo poslije 2015. godine". Upoznala je prisutne sa rezultatima istraživanja koje su sproveli u januaru ove godine, a koje je urađeno na reprezentativnom uzorku, uz učešće ok 3000 osoba. Cilj istraživanja je da se vidi šta oni koji žive u Crnoj Gori misle o tome koje oblasti su važne, na kojima treba poraditi nakon 2015. godine. Saopštila je da u najvažnije teme ravnopravnost, ekonomija, zapošljavanje, razvoj infrastructure, obrazovanje i vrijednosti. Takođe, tu je i zdravlje, a istakla je da u postojale žalbe na pristup zdravstvenoj zaštiti. U okviru vrijednosti, dominantni su poštovanje drugih i nediskriminacija.

Na kraju Stručne rasprave usvojene su Preporuke:

1. Potrebno je dodatno ojačati institucije i obezbijediti odgovarajuće budžete, kadrovske i administrativne kapacitete u institucijama koje imaju nadležnosti u oblasti ljudskih prava. Potrebno je unaprijediti saradnju među institucijama i sprovesti obuke zaposlenih u vezi sa ljudskim pravima, posebno u institucijama zatvorenog tipa. Takođe, potrebno je dodatno unaprijediti saradnju Vlade i njenih institucija sa nevladinim sektorom.

2. Po svim prijavljenim navodima o ozbiljnim kršenjima ljudskih prava, kao što su tortura i diskriminacija, neophodno je da nadležne institucije sprovode hitne, nezavisne i efikasne istrage koje će dovesti do srazmjernog sankcionisanja svih prekršilaca ljudskih prava.

3. Obezbiđediti pravo na pravično suđenje i pristup sudu svim građanima, posebno dodatno promovisati Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći kada su u pitanju žrtve porodičnog nasilja, marginalizovane društvene grupe i djeca bez roditeljskog staranja.

4. Ojačati ulogu žena i njihovu zastupljenost i dodatno poraditi na ženskim ljudskim pravima.

5. Unaprijediti prava osoba sa invaliditetom i regulisati rad Fonda za profesionalnu rehabilitaciju da se ukupna sredstva slivena u taj Fond koriste za popravljjanje položaja osoba sa invaliditetom.

6. Dodatno poraditi na pravima djeteta i uskladiti unutrašnje propise sa međunarodnim standardima u oblasti ljudskih prava djeteta.

7. Usvojiti legislativu u oblasti alternativnih sankcija i realizovati obuke za službenike ZIKS-a u oblasti ljudskih prava u saradnji sa nevladinim i međunarodnim organizacijama.

8. Potrebno je kreirati razvoj vrijednosti i dugoročno planiranje kada su u pitanju ljudska prava. Sve relevantne institucije, uključujući i civilni sektor, treba sinhronizovano da rade na ljudskim pravima imajući u vidu krajnji cilj i uticaj koji žele da postignu kroz projekte i aktivnosti.

INFORMACIJA

SA SASTANKA ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SA PREDSTAVNICIMA NVO SAVEZ UDRUŽENJA RODITELJA DJECE I OMLADINE SA TEŠKOĆAMA U RAZVOJU "NAŠA INICIJATIVA", održanog 15. marta 2013. godine

Sastanak je počeo u 14 sati i 30 minuta.

Sastankom je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sastanku su prisustvovali: dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode, članovi Odbora. Ljerka Dragičević, Kemal Zoronjić i dr Izet Bralić, predstavnici NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa": Milisav Korać, izvršni direktor i Slobodan Vuković, član Upravnog odbora, kao i Irma Kalač, iz Ministarstva rada i socijalnog staranja, po ovlaštenju pomoćnika ministra rada i socijalnog staranja, Gorana Kuševije, koji zbog ranije preuzetih obaveza, nije bio u mogućnosti da prisustvuje.

Predsjednik Odbora je podsjetio da je ovo peti sastanak koji Odbor za ljudska prava i slobode organizuje sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ sa kojom je saradnja uspostavljena početkom 2010. godine, u cilju rješavanja problema djece i omladine sa teškoćama u razvoju i poboljšanja njihovog položaja u društvu. To se, prvenstveno, odnosi na sveobuhvatnije pravo na rehabilitaciju i zdravstvenu zaštitu, kvalitetnije školovanje, zapošljavanje te djece i unapređenje materijalnog statusa njihovih roditelja. Predsjednik je saopštio da je Odbor uvijek bio spreman da u dijelu svoje nadležnosti izađe u susret osobama sa invaliditetom, posebno djeci sa

teškoćama u razvoju, što će raditi i u narednom periodu, uzimajući u obzir realne okolnosti i mogućnosti države i društva. Mnogo je aktivnosti koje treba preduzeti u narednom periodu kako bi se poboljšao život djece sa teškoćama u razvoju i njihovih porodica.

Milislav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ je zahvalio Predsjedniku i članovima Odbora na organizovanju sastanka i spremnosti za nastavak dosadašnje uspješne saradnje sa organizacijom koju predstavlja. Navodeći da postoje brojni problemi sa kojima se suočavaju djeca i omladina sa teškoćama u razvoju, izrazio je očekivanje da će se uz napore svih društvenih subjekata, u mjeri mogućeg i realnog, oni postepeno rješavati. Saopštio je da je Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ humanitarna, neprofitna, dobrovoljna nevladina organizacija na državnom nivou koja je u svom sastavu sada ima 20 opštinskih udruženja, jer su im se priključila udruženja iz Danilovgrada i Budve. Navodeći da mu je poznato da je Odbor za zdravstvo, rad i socijalno staranje matični odbor za pitanja djece sa teškoćama u razvoju, zamolio je poslanike, članove Odbora za ljudska prava i slobode da saslušaju njihove predloge i da ih razmotre, pa ukoliko ih ocijene realnim i opravdanim da im pomognu u ostvarenju istih. Istakao je da bi bili veoma zadovoljni ukoliko bi se saradnja sa Odborom ojačala i produbila na način što bi Odbor konkretno podržao određene njihove predloge i inicijative. Naveo je da je u prethodne dvije godine donesen značajan broj zakona kojima su regulisana prava osoba sa invaliditetom. Podsjetio je na Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom kada njihove sugestije koje su uputili nijesu prihvaćene, a sada su najavljene izmjene tog Zakona, upravo zbog onog što su iz nevladinog sektora tada predlagali. Takođe, podsjetio je da je prije godinu dana donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju i njime su, između ostalog, definisani nepovoljniji uslovi u pogledu rehabilitacije djece sa teškoćama u razvoju, jer za sada samo djeca do pete godine imaju pravo na rehabilitaciju koju finansira Fond za zdravstveno osiguranje, dok je prethodnim zakonskim rješenjima to bilo omogućeno za djecu do 15 godina.

Milislav Korać je podsjetio da je na sastanku sa članovima Odbora za ljudska prava i slobode, održanom 7. marta 2012. godine dogovoreno da NVO „Naša inicijativa“ dostavi zaključke sa sjednice Upravnog odbora sa konkretnim predlozima i sugestijama za izmjene i dopune pojedinih zakona kojima su regulisana prava osoba sa invaliditetom, što su oni i učinili, ali Odbor nije detaljnije razmatrao njihove predloge, niti ih je proslijedio nadležnom Ministarstvu, što je razumljivo, imajući u vidu da je skraćen mandat Skupštini i raspisani prijevremeni parlamentarni izbori. Izvršni direktor Saveza udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ je opet dostavio Zaključke sa sjednice Upravnog odbora Saveza „Naša inicijativa“ i zamolio poslanike da ih detaljnije razmotre.

Izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ je ukazao na teškoće u primjeni Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, navodeći da je 2012. godine Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom uplaćeno 7,9 miliona eura, a Ministarstvo finansija je planiralo da se od toga za zapošljavanje lica sa invaliditetom može utrošiti samo 300 000 eura. Navodeći da će Vlada uskoro utvrditi Predlog zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti, zamolio je da ga poslanici pažljivo razmotre. Mišljenja je da licima sa najtežim smetnjama u razvoju treba obezbijediti veću finansijsku podršku, jer su dosadašnji iznosi bili mali za njihove realne potrebe. Smatra da bi trebalo omogućiti da majke djece sa teškoćama u razvoju, makar one koje imaju djecu sa najtežim smetnjama u razvoju, a koje nijesu u radnom odnosu, dobijaju određenu mjesečnu naknadu, jer takva rješenja postoje u nekim razvijenim državama. Podsjetio je da je 2001. godine ukinut dječiji dodatak za gotovo 90% djece, a da djeca sa teškoćama u razvoju i u stanju socijalne potrebe imaju pravo na dječiji dodatak, ali se ni time nije puno postiglo iz razloga što dječiji dodatak godinama nije uvećavan. Tada se izdvajalo 1,05% bruto društvenog proizvoda za dječiji dodatak, a sada 0,15% bruto društvenog proizvoda. Saopštio je da je formiran i Savjet za brigu o licima sa invaliditetom koji je za devet godina

održao svega 12-13 sjednica. Na sjednicama Savjeta od svih ministara redovno je prisustvovao samo Ministar rada i socijalnog staranja, koji predsjedava Savjetom, a umjesto ostalih, najčešće su prisustvovali savjetnici, navodeći da bi bilo veoma važno da tim sjednicama prisustvuje i Ministar finansija. Korać je saopštio da postoji namjera i želja pojedinaca da pomognu djeci sa teškoćama u razvoju, kao posebno osjetljivoj kategoriji stanovništva, ali bi uz malo veće napore i konkretne aktivnosti svih nadležnih državnih organa i njihovu međusobnu saradnju, bilo moguće postići mnogo više.

Slobodan Vuković, član Upravnog odbora Saveza „Naša inicijativa“, je saopštio da je zadovoljan što je Odbor za ljudska prava i slobode u svoj Plan aktivnosti za 2013. godinu uvrstio sastanak sa predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“. Navodeći da je kao predstavnik nevladinog sektora član Savjeta za prava djeteta, istakao je da je Savjet održao malo sjednica, a država nije prepoznala Savjet kao veoma važan subjekat u zaštiti prava djeteta. Kao član Savjeta za prava djeteta, u Skupštini opštine Bar je putem instituta „prazna stolica“ iznio problem da kod Direktora Doma zdravlja u Baru nije uspio da dobije prijem, a čak ni odgovor na molbu za organizovanje sastanka. Očekuje od članova Odbora za ljudska prava i slobode da budu lobisti za djecu sa teškoćama u razvoju i njihove porodice i da se, u skladu sa svojim mogućnostima i nadležnostima, založe za poboljšanje položaja ovih lica u crnogorskom društvu. Saopštio je da u jednoj školi u Baru postoje dva specijalna odjeljenja za djecu sa teškoćama u razvoju, a za 13 djece Komisija za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama je odredila da moraju imati personalnog asistenta u nastavi. Njihova nevladina organizacija je putem projekta prošle godine obezbijedila pet asistenata u nastavi za tu djecu, dok je ove godine angažovano samo četiri i to na period od tri mjeseca, čime se ugrožavaju osnovna prava ove djece. Zabrinjavajući je podatak koliko sredstava je uplaćeno Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, a koliko namjenski utrošeno. Ističući da imaju dobru saradnju sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja, izrazio je nadu da će zajedničkim djelovanjem, svako u skladu sa svojom nadležnošću, doprinijeti poboljšanju položaja djece sa teškoćama u razvoju.

Irma Kalač iz Ministarstva rada i socijalnog staranja, kao neko ko se bavi problematikom djece sa smetnjama u razvoju, saopštila je da je Ministarstvo spremno da pomogne u rješavanju problema sa kojima se ova djeca suočavaju, jer je i do sada preduzimalo brojne aktivnosti u cilju pomoći i podrške djeci sa teškoćama u razvoju. U toku je izrada zakona o socijalnoj i dječijoj zaštiti kojim su planirane nove usluge podrške djeci sa teškoćama u razvoju. Izrazila je nadu da će Savjet za brigu o licima sa invaliditetom redovnije održavati sjednice. Istakla je da Ministarstvo ima veoma dobru saradnju sa nevladinim sektorom.

Poslanica dr Ljiljana Đurašković, zamjenica predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode, smatra da svi poslanici treba da budu na zajedničkom zadatku kada su u pitanju problemi djece sa teškoćama u razvoju i obećala da će, u mjeri mogućeg, nastojati da doprinese usvajanju što kvalitetnijih zakonskih rješenja kojima će se definisati prava osoba sa invaliditetom. Kada je riječ o finansijama, nastojaće da pomognu koliko su u mogućnosti, mada su tu njihove mogućnosti ograničene.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da se slaže da poslanici moraju biti lobisti za građane, posebno za djecu sa teškoćama u razvoju, shodno funkciji koju imaju. Istakao je da poslanici uvijek podržavaju sve zakonske predloge koji su realno ostvarivi, ali da treba utvrditi prioritete prilikom rješavanja problema. Izrazio je nadu da će zajedničkim radom, uvažavajući probleme sa kojima se suočavaju djeca sa teškoćama u razvoju, kao najugroženija kategorija našeg društva, doprinijeti poboljšanju njihovog položaja. Istakao je da bi osobe sa invaliditetom trebalo zapošljavati, samim tim ih integrisati u društvo, kao korisne članove zajednice, a ne uplaćivati sredstva Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, jer se tako problemi ne rješavaju. Takođe, mišljenja je da nevladine organizacije treba da budu bolje osposobljene za izradu projekata kojima će aplicirati za sredstva za zapošljavanje osoba sa invaliditetom. Ukupna ekonomska situacija je loša, što

utiče na rješavanje problema lica sa invaliditetom. Takođe, istakao je da se budžetom moraju precizno planirati i utvrditi svi prihodi i rashodi države, pa i to treba imati u vidu kada se govori o finansijskim sredstvima za određene projekte i namjene. Obećao je da će Odbor i u narednom periodu biti otvoren za saradnju sa Savezom „Naša inicijativa“ i da će sa nadležnim ministarstvima nastojati da doprinese poboljšanju njihovog položaja u društvu.

Milisav Korać je naglasio da su sredstva koja se uplaćuju u Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom namjenska sredstva i treba ih u tu svrhu i koristiti.

Poslanik Kemal Zoronjić, informišući da je u Odboru za ljudska prava i slobode šest ljekara, ali i da su svi ostali članovi Odbora veliki humanisti, saopštio je da će Odbor biti spreman da izađe u susret realnim zahtjevima za poboljšanje položaja djece sa teškoćama u razvoju. Veoma je važno da se osobe sa invaliditetom prihvate od strane ostalih članova društva, a potrebe i probleme djece sa teškoćama u razvoju nekada i sami roditelji teško mogu razumjeti. Podsjetio je na podatke iz UNICEF-ove Studije o siromaštvu djece, po kojima 30% djece živi na sjeveru Crne Gore, a više od 50% te djece je siromašno. Ocijenio je da Ministarstvo rada i socijalnog staranja, a i svi ostali državni organi, treba svojim konkretnim aktivnostima da promijene takvo zabrinjavajuće stanje.

Predstavnica Ministarstva rada i socijalnog staranja Irma Kalač je saopštila da su svjesni svih problema sa kojima se suočavaju djeca sa teškoćama u razvoju i da, u skladu sa nadležnošću, preduzimaju aktivnosti na poboljšanju njihovog položaja. Potrebna je dodatna edukacija, kao i promjena svijesti i odnosa prema ovoj populaciji, na čemu treba raditi u narednom periodu. Saopštila je da su u šest opština otvoreni dnevni centri za djecu sa teškoćama u razvoju. U toku je izrada male grupne kuće, a u narednom periodu preduzimaće brojne aktivnosti na poboljšanju položaja djece sa teškoćama u razvoju.

Poslanik dr Izet Bralić je mišljenja da pomoć treba pružiti i licima koja brinu o licima sa invaliditetom, posebno o djeci sa teškoćama u razvoju, a najčešće su to njihovi roditelji i treba im pomoći, kako finansijsku, tako i putem drugih vidova podrške. Smatra da će se položaj lica sa invaliditetom poboljšati, jer će država zbog ulaska u Evropsku uniju morati da usvoji brojne zakone. Odbor ne treba samo da razmatra zahjeve koje upute predstavnicima nevladinog sektora radi poboljšanja položaja lica sa invaliditetom, već poslanici treba sami da iniciraju donošenje određenih zakona i izmjene i dopune postojećih, kako bi se postigao cilj koji podrazumijeva poboljšanje položaja lica sa invaliditetom.

Poslanica Ljerka Dragičević je uputila pozdrave predstavnicima NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ i izrazila nadu da će i u narednom periodu imati uspješnu saradnju sa Odborom. Istakla je da bi veoma važno bilo da i mediji posvete veću pažnju osobama sa invaliditetom i njihovim problemima, ali, nažalost, oni još uvijek u nedovoljnoj mjeri prepoznaju važnost ove tematike.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković